

Zdzisław Wołk

SOCJOLOGIA
versus
PEDAGOGIKA

Andrzeja Radziewicz-Winnickiego

(zarys akademickiej aktywności)

SOCJOLOGIA *VERSUS* PEDAGOGIKA
ANDRZEJA RADZIEWICZ-WINNICKIEGO

Zdzisław Wołk

**SOCJOLOGIA *VERSUS* PEDAGOGIKA
ANDRZEJA RADZIEWICZ-WINNICKIEGO
(ZARYS AKADEMICKIEJ AKTYWNOŚCI)**

Zielona Góra 2017

RADA WYDAWNICZA

Andrzej Pieczyński (*przewodniczący*),
Katarzyna Baldy-Chudzik, Van Cao Long, Rafał Ciesielski,
Roman Gielerak, Bohdan Halczak, Małgorzata Konopnicka,
Krzysztof Kula, Marian Nowak, Janina Stankiewicz, Anna Walicka, Zdzisław Wołk,
Agnieszka Ziółkowska, Franciszek Runiec (*sekretarz*)

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

RECENZJA

prof. dr hab. Anna Nowak

REDAKCJA

Izabela Bohdanow

REDAKCJA TECHNICZNA

Arkadiusz Sroka

PROJEKT OKŁADKI

Marta Surudo

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski

Zielona Góra 2017

ISBN 978-83-7842-299-0

OFICyna WYDAWNICZA UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel./faks (68) 328 78 64

www.ow.uz.zgora.pl, e-mail: sekretariat@ow.uz.zgora.pl

Wstęp

Pamięć społeczna to zbiór opinii, wyobrażeń o określonej postaci, które w rozmaity sposób mają upamiętniać różne formy działalności określonej osoby. W procesie kształtowania się pamięci społecznej ważne role odgrywają jubileusze bądź też inne względnie trwałe wydarzenia. Niniejsze moje opracowanie wiąże się z jednej strony z jubileuszem 70. urodzin tytułowej postaci tego książkowego opracowania, który odbył się 9 grudnia 2015 roku, a także z uświetnieniem wypadającej w 2018 roku kolejnej niecodziennej uroczystości – 50-lecia pracy zawodowej Andrzeja Radzewicz-Winnickiego. Nade wszystko dla mnie, a jestem przekonany, że również dla całego naszego środowiska akademickiego, szczególnie ważnym momentem uzasadniającym edycję tej publikacji jest zakończenie 31 sierpnia 2016 roku pełnienia przez Profesora misji nauczyciela akademickiego w Zielonogórskiej Wszechnicy.

Po zakończeniu pracy w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, z którym Profesor zw. dr hab. Andrzej Radzewicz-Winnicki związał swoje najlepsze lata

twórczości i działalności na rzecz nauki, dla którego bezgranicznie je poświęcił, przez blisko sześć lat pracował w Uniwersytecie Zielonogórskim. Jednostką organizacyjną, z którą był przez cały ten okres związany, była Katedra Pedagogiki Społecznej na Wydziale Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu (od 2015 r. po reorganizacji nowa nazwa wydziału brzmi: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii).

W sferze dydaktyki Profesorowi powierzane były głównie seminaria dyplomowe oraz seminaria monograficzne. Cieszyły się one dużym zainteresowaniem ze strony studentów, a przygotowywane prace dyplomowe charakteryzowała poprawność metodologiczna i wysoki poziom merytoryczny. To sprawiało, że seminaria prowadzone przez Profesora cieszyły się dużą popularnością wśród studentów, którzy zabiegali o uczestnictwo w nich.

Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki nie ograniczał się tylko do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Pomimo uciążliwych dojazdów z odległych Katowic, a w ostatnim okresie także związanych z zadaniami Centralnej Komisji, Profesor był aktywny w pracach Rady Wydziału oraz w pracach Komisji ds. Przewodów Doktorskich. Chętnie dzielił się swoim doświadczeniem oraz formułował liczne sugestie prowadzące do nowatorskich rozwiązań merytorycznych i organizacyjnych. Bardzo mocno przy tym identyfikował się z naszą Uczelnią i Wydziałem, z którymi przyszło mu się wiązać po wieloletniej, bardzo zaangażowanej pracy w utworzonej przez Niego i przez wiele lat z dużymi sukcesami prowadzonej Katedrze Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego. Profesor Andrzej

Radziewicz-Winnicki podejmował dla Wydziału bardzo ważne funkcje doradcze i eksperckie, a także często wyrażał opinie i sugestie dotyczące dalszych dróg naukowych Wydziału i współpracowników. Były one nacechowane rozważą i pragmatyzmem, w czym wyrażała się perspektywiczność i trwałość. Cechowało je zawsze duże zaangażowanie i nieobojętność, niezależnie od rangi problemu, z którym się do Niego zwracaliśmy.

Profesor cieszył się zawsze bardzo wysokim szacunkiem i sympatią w Uniwersytecie Zielonogórskim, czego wyrazem było rekomendowanie i powszechne poparcie Jego kandydatury do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułu Naukowego, które zaowocowało wybraniem naszego pracownika na kadencję 2013-2016.

Rektor Uniwersytetu Zielonogórskiego na wniosek Rady Wydziału Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu nominował Profesora do nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za całokształt dorobku naukowego.

Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki przez cały okres zatrudnienia w Uniwersytecie Zielonogórskim aktywnie współtworzył środowisko zielonogórskiej pedagogiki, uczestnicząc w poszukiwaniach strategii i kierunków badań naukowych pracowników katedry i wydziału, rozwoju naukowego pracowników, w doskonaleniu oferty kształcenia, szczególnie w odniesieniu do studiów III stopnia na pedagogice oraz I i II stopnia na kierunku praca socjalna. Miał swój znaczący udział w budowaniu koncepcji studiów doktoranckich na pedagogice i socjologii oraz przy nabywaniu uprawnień doktorskich w zakresie socjologii.

Kończąc *Wstęp*, w kilku zdaniach odniosę się do tytułu opracowania. Chodzi o osobiste identyfikowanie się Profesora z określoną dyscypliną naukową. W 1968 roku ukończył On socjologię w Uniwersytecie Warszawskim, co odcisnęło znaczny ślad na całej Jego twórczości, jak i biografii naukowej. Wiele lat później w swojej książce *Spoleczeństwo w trakcie zmiany* wydanej w 2004 roku Profesor jeden z rozdziałów opatrzył znamionym tytułem *Między socjologią a pedagogiką*. Rozpoczyna się on słowami:

[...] przygotowując do druku ostatni, a zarazem najobszerniejszy rozdział książki, postaram się nie pomijać refleksji nad społecznymi wartościami nauki. Dokonam próby uzyskania wiarygodnego, choć emocjonalnie zabarwionego umiejscowienia obu dyscyplin naukowych na mapie nauk społecznych. Wieloletnie zainteresowanie przedmiotem, a później podjęcie się napisania pracy to niezwykle przypadek. Trudno jest sprecyzować, choćby tylko na własny użytek pewne sądy, a tym bardziej pokusić się o publiczną prezentację kilku uogólnień, pomimo że są one rezultatem długoletnich przemyśleń i rozwiązywania zawodowych dylematów – skoro od tak wielu lat jest się związanym zarówno z pedagogiką, jak i z socjologią. Postrzeganie wielu zjawisk w kategoriach uniwersalnych staje się wówczas bardzo utrudnione [...].¹

Lansuję pogląd, że nauka polega przede wszystkim na rozwiązywaniu problemów praktycznych i społecznie użytecznych na podstawie uzasadnionych twierdzeń o otaczającej rzeczywistości. Myślę, że prowadzone badania – reprezentantów obu dyscyplin – są dobrem znaczącym i ważnym dla całego społeczeństwa. Traktuję podjęte przez siebie zadania badawcze jako próbę wypełnienia pewnej luki w zakresie dostępnej informacji przeznaczony przede wszyst-

¹ A. Radziewicz-Winnicki, *Spoleczeństwo w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*, Gdańsk 2004, s. 139-142.

kim dla młodych adeptów obu dyscyplin. Jest ona skierowana na charakterystykę specyfiki realizowanych zamierzeń i oczekiwań w warunkach przebiegającej zmiany. Różnice w stosunku do wartości uprawianej nauki przez pedagogów i socjologów będą miały związek z interpretacją własnej roli w z góry wyznaczonej i koniecznej zarazem współpracy. W rozumieniu zasad łączących ludzi nauki, których nie dzielą jakiegokolwiek granice, poza jedną, być może jest nią brak większego zainteresowania wartościami i rezultatami badań, cenionymi z osobna przez partnerów tworzących wspólne dobra poznawcze. Przedstawione przeze mnie przemyślenia mają charakter osobisty. Lokuję tu bowiem własne wspomnienia sprzed czterdziestu lat, jeszcze jako studenta socjologii Uniwersytetu Warszawskiego z początku lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku, jednego z wielu, którym Wydział Filozoficzny stworzył unikalne warunki – w okresie dominacji jedynej wówczas słusznej ideologii – jeśli chodzi o wybór orientacji teoretycznych i ideologicznych. Podzielałam ze wszech miar słuszny pogląd Marii Hirszowicz na temat specyficznej ówczesnej sytuacji studiów, który wyraziła słowami: „mogliśmy uczęszczać równolegle na seminaria Marii i Stanisława Ossowskich, Stefana Nowaka, Adama Podgóreckiego, Juliana Hochfelda, Bronisława Baczki czy Zygmunta Baumana. Wielu z nas było świadkami niespotykanych – w innych uczelniach kraju – dyskusji, w trakcie których poglądy marksistowskie ścierały się z zupełnie innymi i przeciwnymi stanowiskami.

Dane nam było pisać prace dyplomowe na podstawie literatury zachodniej, jak również przyswajając zasady tolerancji i szacunku dla wszystkich rzeczowych argumentów w naukowej wymianie różnych opcji politycznych”². „Był to dla mnie okres – oceniam go z perspektywy czasu – wzorowej współpracy między ludźmi wywodzącymi się z bardzo różnych i skrajnie przeciwstawnych sobie orientacji ideologicznych. Taki właśnie klimat starałem się wprowadzić wśród różnych gremiów młodych badaczy – niestety ze zróżnicowanym skutkiem – których przedsięwzięcia badawcze koor-

² Por. M. Hirszowicz, *Socjologia na Wydziale Filozoficznym UW w latach sześćdziesiątych*, „Kultura i Społeczeństwo” 1998, nr 1, s. 189–190.

dynowałem na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego już z chwilą związania się na stałe z pedagogiką w połowie lat siedemdziesiątych minionego stulecia”³.

Sądzę, że ten właśnie fragment książki dostarczy informacji o zbieżnościach i różnicach w postrzeganiu i ocenie zmieniającej się rzeczywistości przez osobę Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego...

W obiegu naukowym znajduje się wiele okolicznościowych prac i książek, w których przedstawiany jest dorobek naukowy Profesora. W niniejszym opracowaniu podjęta została próba zebrania dokonań Profesora na różnych polach działalności akademickiej. Jej celem jest ukazanie poprzez zbiór danych faktograficznych ciągłości i spójności wieloletniej pracy naukowej, a także aktualizacja i utrwalenie dokonań Profesora zw. dr. hab. Andrzeja Radziewicz-Winnickiego. Zebrany materiał ukazuje twórcze wykorzystanie naukowej pasji do dwóch dyscyplin nauki – socjologii i pedagogiki oraz do rozwoju każdej z nich.

* * *

Pomimo że Profesor pracował na Uniwersytecie Zielonogórskim przez kilka lat, Jego związki z uczelnią zielonogórską, pedagogiką pozostawiły trwałe, niezbywalny ślad w każdej ze sfer akademickiego życia – w nauce, dydaktyce, w działalności organizacyjnej. Pomimo uciążliwości dojazdów i wielu zadań i obowiązków wynikających z pełnionych w świecie nauki

³ A. Radziewicz-Winnicki, *Spółczesność w trakcie zmiany...*, s. 139-142.

funkcji zawsze wykazywał dużą obowiązkowość i zaangażowanie, a przy tym koleżeńskość i życzliwość. Za to w imieniu swoim oraz Koleżanek i Kolegów, z którymi związałeś „zielonogórskie lata swojego życia”, wyrażam Ci serdeczne podziękowania.

Zdzisław Wołk
Zielona Góra, czerwiec 2017

I. Życie i aktywność

Szkic wydarzeń

1. Realizacja misji akademickiej na tle życia

Zbieżność losów społeczności i związanej z nią jednostki jest znaczna, choć oczywiście ma charakter indywidualny. Są one wyznaczone wieloma uwarunkowaniami i czynnikami o charakterze subiektywnym i obiektywnym. Te pierwsze charakteryzują jednostkę, te drugie interweniują w jej życie i wiążą się z komponowaniem się wielu wpływów środowiskowych, które oddziałują na całe życie człowieka.

W przypadku pokolenia powojennego wpływ czynników środowiskowych miał swoją specyfikę wynikającą z okresu historycznego i wszystkich związanych z tym okoliczności, wobec których znaleźli się po wojnie Polacy. W tym to okresie szczególne znaczenie odgrywała rodzina, systemy wartości i oddziaływania wychowawcze. Pomimo bowiem różnych prób wpływania na jej życie była w gruncie rzeczy autonomiczna.

Przybliżenie sylwetki Profesora nie jest Jego biografią, lecz raczej próbą ukazania Go w szerszym niż tylko formalno-zawodowym zakresie. Pomimo

bowiem ogromnego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego Profesora, ograniczenie się do Jego formalnych i faktograficznych zasług nie pozwalała na ukazanie wielce bogatej osobowości Andrzeja Radziewicz-Winnickiego.

Andrzej Radziewicz-Winnicki urodził się w Bydgoszczy 9 grudnia 1945 roku, czyli niespełna rok po wyzwoleniu miasta. Studia wyższe w zakresie socjologii ukończył na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Dyplom magistra socjologii uzyskał na podstawie przedłożonej pracy dyplomowej pt. *Aglomeracja GOP-u w województwie katowickim – opis statystyczno-demograficzny* napisanej w Katedrze Socjologii Szczegółowej pod kierunkiem prof. dr. hab. Stefana Nowakowskiego oraz doc. dr. hab. Jana Malanowskiego w dniu 11 czerwca 1968 roku.

Po ukończeniu studiów 1 lipca 1968 roku podjął swoją pierwszą pracę zawodową. Była to praca na stanowisku socjologa w WSS „Społem” w Bydgoszczy. Po roku przeniósł się do pracy w Zarządzie Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Spółdzielczości Pracy w rodzinnej Bydgoszczy, gdzie pracował jako instruktor ds. ekonomiczno-wychowawczych.

Po dwóch latach pracy przeniósł się na Górny Śląsk, do Chorzowa, gdzie znalazł zatrudnienie w Przedsiębiorstwie Energomontażowym Przemysłu Węglowego jako socjolog. Na Śląsku zamieszkał na stałe. W 1970 roku dodatkowo podjął zatrudnienie w Instytucie Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, gdzie przez okres czterech lat pracował w niepełnym wymiarze czasu na stanowisku asystenta, a następnie starszego asystenta. W 1974 roku po

uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych związał się na stałe z Uniwersytetem Śląskim, zajmując stanowisko adiunkta.

W początkowych latach pracy na uniwersytecie intensywnie pracował nad wzbogaceniem warsztatu badawczego oraz poszukiwaniem swojego obszaru naukowego. Zarówno studia, jak i pierwsze doświadczenia zawodowe w pracy poza szkolnictwem wyższym przyczyniły się do pogłębionej refleksji i do szybkiego wyprofilowania ciekawości poznawczej.

Począwszy od 1969 roku, uczestniczył w doktoranckim seminarium naukowym z zakresu socjologii prowadzonym w Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, a od 1970, tj. z chwilą przeniesienia się na stałe na Górny Śląsk, uczęszczał na seminarium doktoranckie prowadzone w Instytucie Pedagogiki i Psychologii, początkowo przez doc. dr. hab. Jana Bohuckiego, a następne przez doc. dr. hab. Adolfa Molaka. Decyzją Rady Wydziału Nauk Społecznych UŚ 10 maja 1974 roku uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych, na podstawie obronionej dysertacji doktorskiej napisanej pod kierunkiem doc. dr. hab. A. Molaka pt. *Socjologiczne i pedagogiczne aspekty płynności załogi w zakładzie przemysłowym*. Recenzentami pracy byli: prof. dr. hab. Tadeusz Krajewski (UAM) i prof. dr. hab. Tadeusz Nowacki (IKZ). Andrzej Radziejewicz-Winnicki przez kilka lat był zatrudniony w charakterze adiunkta w Zakładzie Pedagogiki Pracy kierowanym do 1979 roku przez doc. dr. hab. Jana Poplucza, po którym przejął kierowanie zakładem. Wcześniej, w 1978 roku kierował

Pracownią Organizacji Środowiska Wychowawczego w Przemśle w Instytucie Pedagogiki UŚ.

W latach 1975-1979 uczestniczył aktywnie w dwóch seminariach naukowych prowadzonych przez prof. dr. hab. Janusza Sztumskiego z zakresu pedagogiki pracy i socjologii przemysłu na Wydziale Nauk Społecznych UŚ oraz w seminarium naukowym prowadzonym przez prof. dr. hab. Salomeę Kowalewską z zakresu socjologii nauki i socjologii wiedzy w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN.

Kolokwium habilitacyjne prof. dr. hab. Andrzeja Radziewicz-Winnickiego odbyło się 26 września 1980 roku w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Jego podstawę stanowiła książka pt. *Identyfikacja z zawodem, grupą roboczą i zakładem pracy – studium pedagogiczno-społeczne*. Książka ta była opublikowana w 1979 roku przez Wydawnictwo Naukowe UŚ. Recenzentami w przewodzie habilitacyjnym byli: prof. dr. hab. E. Trempała (WSP Bydgoszcz), prof. dr. hab. T. Wujek (UW), prof. dr. hab. J. Sztumski (UŚ) oraz prof. dr. hab. C. Czapów (UW), który zmarł w trakcie trwania postępowania. Wynik kolokwium był jednogłośnie pozytywny. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego został zatrudniony w macierzystej uczelni na stanowisku docenta. 1 września 1981 roku został kierownikiem nowo utworzonej Katedry Pedagogiki Społecznej, którą kierował aż do przejścia na emeryturę w styczniu 2011 roku. W okresie powstania zespół liczył 27 osób. Kierując katedrą, był także kierownikiem znajdującej się w jej strukturze Pracowni Planowania Intencjonalnych Środowisk Wychowawczych i Socjologii Wychowania. W latach

1984-1990 (do 30 listopada), czyli przez okres dwóch kolejnych kadencji, pełnił funkcję dziekana Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ – i wraz z tym członka Senatu UŚ.

Tytuł profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych uzyskał w dniu 13 listopada 1989 roku na podstawie pracy zwartej pt. *Essays in Social Pedagogy* (Katowice 1988, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego) oraz po uzyskaniu pozytywnych recenzji CK. W pięć lat później po ukazaniu się kolejnych prac zwartych, tj. *W poszukiwaniu Homo Oeconomicus. Eseje polemiczne o wychowaniu* (Katowice 1989, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego) oraz *Educational Democratization of Extramural Areas. The Case of Poland* (Katowice 1994, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego), uzyskał etat profesora zwyczajnego obowiązującego na terenie wszystkich uczelni w Polsce, nadawany wówczas przez resort. Również ta decyzja poprzedzona była uzyskaniem pozytywnych recenzji całokształtu dorobku naukowego.

W bogatej wielowątkowej działalności Profesora wyraźnie zaznacza się umiejętność łączenia rozwiązań teoretycznych z wymogami praktycznymi życia społecznego. Zawsze prezentował przekonanie, że zadania badawcze obligują rzeczników nauki do ustawicznego wypełniania luki w obrazie powiązań samej nauki z praktyką. Było to szczególnie widoczne w latach 2004-2006, w których z mandatu środowiska naukowego pedagogów społecznych kierował Zespołem Pedagogiki Społecznej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. W tym czasie wykazywał znaczną aktywność w zakresie stwarzania możliwości

kontaktów nauki i praktyki społecznej poprzez organizowanie konferencji naukowych integrujących środowisko naukowe, ale też zbliżające je do praktyków oraz innych ośrodków naukowych w Polsce i za granicą. Działalność promującą dorobek pedagogiki społecznej znacząco reprezentuje utworzenie ogólnopolskiego kwartalnika „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne”, którego był inicjatorem oraz w latach 1997–2005 redaktorem naczelnym. W swoich licznych inicjatywach, które upowszechniał na łamach kwartalnika, ukazywał występujące różnorodne bariery społeczne ograniczające szanse osobom defaworyzowanym, szczególnie niepełnosprawnym, na ich pomyślną partycypację w życiu społecznym. Pismo miało charakter profilaktyczno-kompensacyjny, więc jego celem było ukazanie adekwatności wielu teorii socjalizacji wobec problemów rehabilitacji społecznej osób z naruszoną sprawnością, a kiedy indziej wszystkich ludzi zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, czyli wymagających wsparcia społecznego. Ukazywało możliwości podejmowania działań wyrównawczych, opierając się na istniejących w Polsce i na świecie modelach, dla potrzeb wspierających pomyślny rozwój tych osób i grup lub podnoszących poziom ich egzystencji poprzez różne formy socjalizacji.

Profesor w okresie ostatnich 30 lat prowadził wykłady w charakterze *visiting professor* w 90 ośrodkach akademickich, m.in. w USA, Niemczech, Finlandii, Wielkiej Brytanii, Austrii, Norwegii, Grecji, Danii, na Węgrzech, w Bułgarii, Czechach i na Słowacji. Uczestniczył w ponad 80 konferencjach naukowych

organizowanych poza granicami kraju oraz w ponad 100 ogólnopolskich. Wiele z nich odbyło się pod auspicjami KNP PAN oraz Katedry Pedagogiki Społecznej UŚ.

W latach 1998-2002 został powołany przez ministra Szkolnictwa Republiki Słowacji w poczet członków Państwowej Komisji Resortu ds. nadawania stopni i tytułów naukowych.

W latach 1999-2003 był członkiem Międzynarodowej Komisji Polsko-Słowackiej powołanej przez MEN ds. porozumienia o wzajemnym uznaniu okresu studiów oraz równoważności dyplomów o wykształceniu uzyskiwanym w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Słowackiej. Przygotował wraz z sześcioma ekspertami reprezentującymi Austrię, Belgię, Czechy, Grecję, Niemcy, Polskę i Słowenię propozycję kontraktu europejskiego programu wymiany nauczycieli i studentów: „Management in Education. «European Master» of Management in European Education, Eduman”. Jest autorem ekspertyz międzynarodowych, m.in. dla Instytutu Nauk Społecznych w Hadze (1994), jak również Ministra Szkolnictwa Republiki Słowacji (2000).

W latach 2004-2014 był członkiem rady naukowej w Uniwersytecie Ostrawskim w Czechach. W okresie 2005-2009 był zatrudniony na tzw. drugim etacie w tejże uczelni na etacie profesora.

W działalności naukowej Profesora szczególnie wyraźnie widoczna jest aktywizacja i integracja środowiska pedagogiki społecznej oraz działalność o charakterze opiniodawczo-eksperckim.

Zainteresowania naukowo-badawcze

Obszary zainteresowań naukowych Profesora związane są z pedagogiką społeczną, ale także z wybranymi obszarami socjologii wychowania (edukacji). Wyniki wszystkich zrealizowanych przez Andrzeja Radziewicz-Winnickiego badań mają wyraźnie określoną wartość poznawczą oraz praktyczno-społeczną. Zawsze cechowało go podejście oparte na przekonaniu, że odgrywanie roli pracownika naukowego polega przede wszystkim na rozwiązywaniu wielu problemów społecznych, opierając się na uzasadnionych twierdzeniach o rzeczywistości, których dostarczyć może właściwy dobór i interpretacja danych uzyskanych w wyniku rzetelnych badań empirycznych. Zawsze przekonywał, że zadania badawcze polegają na wypełnianiu treścią luki we wzajemnej relacji powiązań nauka – praktyka. Większość prowadzonych analiz była skierowana na opis sytuacji, w których praktycy, a zwłaszcza nauczyciele, reprezentanci administracji oświatowej, kierownicy jednostek gospodarczych, pracownicy wielu instytucji z obszaru wychowania pozaszkolnego, jak też wiele innych grup zawodowych i społecznych konkretyzują wymagania stawiane reprezentantom nauk o wychowaniu, a zarazem oceniają poziom rozwoju pewnych subdyscyplin naukowych; dotyczyła różnych aspektów przystosowania absolwentów zasadniczych szkół zawodowych do pracy, a głównie do podjęcia zatrudnienia w społecznym przemyśle. Pomijając różne odcienie znaczeniowe analizowanych procesów identyfikacyjnych występujących wśród absolwentów zasadniczych szkół

zawodowych, Profesor zakładał – opierając się na analizie literatury przedmiotu i prowadzonych badań – że rozwój poczucia identyfikacji powinien wzmocnić procesy scaleniowe w danej grupie pracowniczej i odwrotnie. Zintegrowany system społeczny powoduje wzrost poczucia przynależności do wspólnoty, natomiast zanik więzów solidarności z grupą prowadzić może do dezintegracji systemu. Ustalenie czynników, które utrudniają procesy identyfikacyjne, oraz przedstawienie związków wzajemnych między identyfikacją, adaptacją, integracją systemu i wychowaniem powinno przyczynić się do lepszej orientacji i organizacji w zakresie możliwości socjotechnicznego oddziaływania czynników formalnych współczesnej jednostki gospodarczej. W przekonaniu Profesora znajomość omawianych procesów powinna się przyczynić do stymulowania procesów identyfikacyjnych i usuwania w danym środowisku wychowawczym czynników wpływających na stagnację systemu wychowawczego przeciwdziałających procesom identyfikacyjnym. Zajmował się więc w licznych swoich pracach specyficznym lokalnym środowiskiem, jaki stanowi zakład przemysłowy w przemyśle analizy aktywizacji młodej generacji w danym środowisku wychowawczym, społecznej organizacji badanego subsystemu i rozwoju danej społeczności. Podejmując liczne badania empiryczne w środowiskach pozaszkolnych wychowawczych, był przekonany o znaczeniu prowadzenia środowiskowych badań pedagogicznych przyczyniających się do rozwoju teorii i praktyki wychowania.

Inny nurtujący Profesora problem natury praktycznej stanowiła analiza funkcji pedagoga zatrudnionego

w przemysłowych zakładach pracy i w spółdzielczości. Badał, poprzez prowadzenie ogólnopolskich badań ankietowych w zakładach pracy, rolę realizowaną przez pedagogów zatrudnionych w nich na mocy Uchwały R.M. nr 238 z dnia 9 XI 1973 roku w sprawie służby pracowniczej organizowanej w państwowych jednostkach organizacyjnych. Intencją autorów wspomnianego dokumentu było zatrudnianie pedagogów w pionach służb pracowniczych. Opracował na tej podstawie kilka wariantów zatrudnienia mogących stanowić podstawę do stworzenia zakresów obowiązków pedagogów zatrudnionych poza obszarem oświaty i wychowania. Była to także ważna próba usytuowania pedagoga w strukturze formalnej zakładu, dotychczas niespotykana ani w krajowej, ani w zagranicznej literaturze.

Wyniki badań ujawniły często spotykaną dysfunkcjonalność i irracjonalność w zakresie zatrudniania nauczycieli i absolwentów wyższych uczelni – podejmujących pracę zawodową w przemyśle i w spółdzielczości.

Monograficzna analiza roli zawodowej pedagoga i nauczyciela podejmującego pracę w przemyśle miała m.in. na celu dostarczenie wielu informacji niezbędnych przy rekonstrukcji obowiązujących programów kształcenia na poszczególnych kierunkach wyższych studiów pedagogicznych. W przekonaniu Profesora uzyskane informacje z przeprowadzonych badań na temat uwarunkowań roli zawodowej pedagoga zatrudnionego w zakładzie pracy, wybrane selektywnie, ale prezentowane w szerokim spectrum problemów, są bardzo istotnym wycinkiem badań nad zadaniami

i rolę humanisty w przemysłowym zakładzie pracy, ale także w całym społeczeństwie.

Wraz z zespołem pracowników kierowanej przez Profesora Katedry Pedagogiki Społecznej UŚ, w latach 1982-1989 analizował On wybrane lokalne środowiska wychowawcze w ówczesnym województwie katowickim – na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim. Przedmiotem zbiorowych zainteresowań był wpływ bodźców płynących ze środowiska lokalnego na współczesną młodą generację. W przedmiotowych analizach starał się uzyskać odpowiedzi na pytania: czy społeczność lokalna jest pojęciem, które z punktu widzenia wychowania może być uzasadnione jako określony fakt społeczny wyznaczający lub współwyznaczający procesy wychowawcze? Czy słuszne jest uwzględnienie środowiska lokalnego wśród zespołu czynników warunkujących rozwój i kształtowanie się dyspozycji i cech młodej generacji?

Uzyskano wiele interesujących danych do prowadzenia intencjonalnych zabiegów dotyczących organizacji środowisk wychowawczych. Prowadzone analizy dały możliwość opublikowania prowadzonych badań przez młodszych pracowników naukowo-dydaktycznych, w kilku pracach zbiorowych przygotowanych przez Niego samego lub pod Jego opieką.

W drugiej połowie lat osiemdziesiątych w prowadzonych badaniach i analizach pojawia się również zasygnalizowanie wybranych problemów planowania oświaty w gospodarce polskiej. Zakładając, że wypracowanie racjonalnych metod planowania w poszczególnych sektorach społecznych jest zadaniem praktycznie o wielkiej doniosłości, starano się w ramach

prowadzonych badań odpowiedzieć na pytanie: Czy sektory te nie mają pewnych cech wspólnych, przynajmniej z planistycznego punktu widzenia, które umożliwiają wspólne podejście metodologiczne, różne od podejścia stosowanego w planowaniu gospodarczym, a które usprawiedliwiałyby nakreślenie bardziej jednolitej koncepcji w ramach planowania oświaty – nie tylko ogólnospołecznego, ale i regionalnego?

Przytoczono liczne dowody, że w obiektywnym procesie rozwoju postęp w dziedzinie oświaty jest bezpośrednio związany z różnymi elementami rozwoju gospodarczego Polski. Nakreślono wizję planowania społecznego jako planowania zmian strukturalnych i innowacji społecznej, poprzez racjonalizację działań gospodarczych w społeczności lokalnej. Ze względu na duże zainteresowanie omawianą problematyką występującą przede wszystkim poza granicami kraju i ograniczone możliwości publikacji w Polsce, w omawianym okresie niemal 20 artykułów autorstwa Profesora ukazało się za granicą w języku angielskim. Miały one charakter prekursorski, wcześniej bowiem nikt z polskich autorów tego problemu nie prezentował na łamach czasopism naukowych w Europie Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych.

Prowadzone analizy z zakresu aktualnej sytuacji polskiej oświaty w momencie funkcjonowania mechanizmów gospodarki wolnorynkowej to kolejny etap zainteresowań badawczych Profesora. Analizując współczesne związki pedagogiki i ekonomii, na zasygnalizowanym powyżej tle sformułował On nowe cele i zadania współczesnej pedagogiki społecznej. Zaproponował w doborze problematyki tej dyscypliny

pominięcie wszelkich problemów związanych z wychowaniem zachowawczym, opartym na ustalonych i utrwalonych w polskim społeczeństwie wartościach, a także wzorcach zachowań. Sugerował natomiast rozwinięcie wielu tematów cząstkowych wiążących się z interakcją społeczną, wybranymi procesami społecznymi czy partycypacją społeczną wychowanka w dobie urbanizacji i globalizacji. Postulował też konieczność zainteresowania się problematyką socjalizacji rynkowej poprzez wiele subdyscyplin współczesnej pedagogiki. W przygotowanych pracach o charakterze informacyjno-podręcznikowym starał się proponować normatywnie rozstrzygający podział, czyli ujęcie statusu poznawczego w poszczególnych subdyscyplinach nauk społecznych, które wymagałyby zwrócenia pilnej uwagi na sam sposób określenia przedmiotów ich badań i analiz. Byłoby to więc analityczne wyodrębnienie w kategoriach teoretycznych pewnej klasy zjawisk immanentnie stanowiących przedmiot prezentacji badawczych innych blisko z nią związanych nauk społecznych, w pierwszej kolejności socjologii, pedagogiki i psychologii. Oczywiście typowe we współczesnej pedagogice problemy wiążące się bezpośrednio z badaniem określonych relacji wychowawczych przebiegających w pewnych sytuacjach społecznych wymagają zrozumienia większości podstawowych kategorii psychologicznych bądź socjologicznych. Znajduje to odzwierciedlenie w sposobie formułowania pytań badawczych, a także w powszechnie stosowanych procedurach typologiczno-klasyfikacyjnych wykorzystywanych podczas systematyzacji rezultatów poznawczych. W ramach poszczególnych dyscyplin badających naukę, na

przykład historii, pedagogiki, socjologii, psychologii czy politologii, ten sam cel bywa jeśli nie bardzo różnie, to jednak odmiennie rozumiany.

Począwszy od lat pięćdziesiątych XX wieku, Profesor intensywnie zajmował się wybranymi społeczno-edukacyjnymi problemami związanymi z intensywnie przebiegającą zmianą społeczną, określając ów obszar zagadnień jako niepokojącą rodzimą współczesność lub jako edukację w relacji z życiem codziennym. Omawianą problematykę trafnie oddają tytuły rozdziałów książki *Spółczesność w trakcie zmiany* wydanej przez Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne:

- *Niepokojące realia rodzimej codzienności;*
- *Demokracja i ryzyko przemian na tle wielowymiarowych zagadnień edukacji;*
- *O teoriach modernizacji i dynamice procesów zmian społecznych;*
- *Synchronizacja rozwoju, ubóstwo i marginalizacja;*
- *Teatr życia codziennego i jego aktorzy;*
- *Emancypacja społeczna;*
- *Stymulowanie aktywności, wsparcia i samopomocy w środowisku lokalnym;*
- *Rola elit intelektualnych w czasie globalizacji kulturowej;*
- *Etyka we współczesnym życiu naukowym;*
- *Między socjologią a pedagogiką⁴.*

Profesor Radziewicz-Winnicki wiele z problemów przedstawionych we wspomnianej książce pogłębił i zaktualizował w opracowaniu *Żywiłość otaczającej współczesności a szansa na homeostazę społeczną*,

⁴ A. Radziewicz-Winnicki, *Spółczesność w trakcie zmiany...*

które ukazało się nakładem Oficyny Wydawniczej Uniwersytetu Zielonogórskiego w 2014 roku. Wskazuje w niej problemy publiczne towarzyszące przeobrażeniom kulturowo-społecznym i ekonomicznym dokonującym się w świecie w czasie trwającego kryzysu. Postrzega je „z rodzimej, a więc narodowej perspektywy, jak również pryzmacie reprezentowanych na co dzień specjalności, tj. pedagogiki społecznej, a zarazem socjologii wychowania”⁵. Książka ta, będąca najnowszą pracą zwartą Profesora, stanowi kontynuację wcześniejszych prac. Uwidacznia ona ciągłość i kontynuację badań naukowych i rozważań o wspólnym rodowodzie tematycznym dotyczącym zmiany społecznej i związanych z nią dylematów.

Wrażliwość społeczna i wyczulenie badacza na problemy społeczne obecne są na każdym etapie prowadzonych przez Profesora badań. Wskazuje na to m.in. dostrzeżenie w trakcie analiz w środowiskach lokalnych współczesnej Polski osób doświadczających poczucia zagubienia w świecie nowych reguł i innych norm postępowania bądź lansowanych w odmiennych już realiach wartości. Profesor oczekiwał, że kompensacyjne, nowatorsko organizowane formy pomocy i samopomocy pozwolą stworzyć takie typy idealnego społeczeństwa obywatelskiego, które stanowić będą dla jednostki społeczeństwo w pełni przyjazne. Rozwój jak zwykle dokonuje się w drodze prowadzenia kolejnych eksperymentów. Te i inne sygnalizowane wcześniej informacje stanowią niezbędne *vademecum* wiedzy ogólnej pedagoga o współczesnym świecie,

⁵ A. Radziewicz-Winnicki, *Żywiotowość otaczającej współczesności a szansa na homeostazę społeczną*, Zielona Góra 2014, s. 7.

a są one szczególnie użyteczne w prowadzonej inżynierii społecznej właśnie przez pedagoga społecznego. W programie badań zakładał, że przedstawiając wybrane problemy, których brakuje w dotychczasowych opracowaniach z zakresu pedagogiki społecznej, poszerzy katalog zainteresowań pedagogiki społecznej o nowe zagadnienia generowane przez intensywnie zachodzące zmiany społeczne. Przedstawione hasłowo zagadnienia oczywiście stanowią tylko najważniejsze, determinujące przyszłą, jakże zróżnicowaną sytuację zawodową pedagoga społecznego.

Profesor skupia się zatem na refleksji teoretycznej wiążącej się z podejmowaniem działań modernizacyjnych i innowacyjnych, a także na określonym rodzaju praktyki społecznej, tj. systemie zorganizowanych działań, stanowiących istotną część tzw. sektora społecznego (otoczonego opieką zarówno ze strony instytucji rządowych, jak i pozarządowych), czyli systemu świadczeń, propozycji przedkładanych ofert skierowanych ku jednostkom i grupom społecznym, potrzebującym wsparcia, opieki, rady i pomocy.

W środowiskach reprezentantów nauk o wychowaniu od wielu lat oczekiwano (szczególnie wśród pedagogów społecznych) na nowe opracowania ogólnoteoretyczne i interdyscyplinarne. W przeciwieństwie do badań empirycznych, którym można narzucić pewien rytm i ująć rozwój w ramy nawet dość rygorystyczne odgórnie zadekretowanego planu, to studia dotyczące rozwoju np. społeczności lokalnej są wyjątkowo trudnym do realizacji przedsięwzięciem. Wymagają one specyficznych predyspozycji intelektualnych, rozległej erudycji i pewnych bodźców psychospołecznych,

płynących także z klimatu politycznego, stwarzające go swoiste zapotrzebowanie na określone teorie filozoficzno-społeczne. Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki tę lukę starał się wypełnić. Prezentowane podejście badawcze w zakresie licznych analiz dotyczących współzależności między zjawiskami wychowawczymi występującymi w środowisku lokalnym wychowanka (socjalizacja) a procesem wychowania intencjonalnego organizowanego w szkole doprowadziły Profesora do przekonania, że to właśnie pedagogika społeczna i inne subdyscypliny nauk społecznych z nią współdziałające winny analizować relacje między celowym procesem wychowawczym a środowiskiem dezintegrującym ów proces. Wnikliwe analizy prowadzone przez Profesora jednoznacznie wykazały, że często następuje zjawisko dezintegracji, odgradzania się, wywołane rozbieżnością celów i interesów, postaw, poglądów czy też przekonań. Profesor w swoich pracach stwierdza, że wbrew nagminnie artykułowanemu postulatowi nie doprowadzono dotychczas do współdziałania tych kręgów wychowawczych, a w ich wzajemnych stosunkach dochodzi do swojskiej asymetrii. Szkoła przeżywa liczne wewnętrzne trudności w związku z kreowaniem nowego ładu społeczno-edukacyjnego i często niechętnie postrzega partnera w swoim środowisku lokalnym, które z kolei nie zawsze jest skłonne uznać te wartości, które prezentuje typowa placówka oświatowa. Zjawisko odgradzania się, izolacji tych dwóch kręgów utrwała niestety niekorzystny stereotyp myślenia o wyizolowanym charakterze szkoły, powołanej m.in. w celu świadczenia licznych usług właśnie na rzecz środowiska lokalnego.

Pogłębia to wciąż istniejący podział między szkołą i środowiskiem, co wpływa na akceptację istniejącego stanu rzeczy, mimo że nie sprzyja intensyfikacji procesu intencjonalnego wychowania, szczególnie w okresie nasilonych zmian społecznych, którym towarzyszą procesy niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży występujące w środowiskach lokalnych współczesnej Polski.

Wysoki walor opracowań sygnalizowanego zakresu dociekań wiąże się nie tylko z praktyczną i społeczną doniosłością w tym względzie podejmowanej tematyki badawczej. Zastosowane przez Profesora podejście jakościowe zmierzało przede wszystkim do opisu i zrozumienia badanych zjawisk patologicznych, ale nie wyłącznie do ilościowego ich występowania. Pozwoliło to na wyjaśnienie nie tylko samych zjawisk patologicznych, ale także na wyjaśnienie pewnych zasad funkcjonowania ładu społecznego. Całościowa diagnoza – w badaniach jakościowych – wymagała dokonania następujących rozstrzygnięć: (1) należało określić, jakie konkretne zjawiska mające znamiona patologii zostaną poddane analizie oceniającej, a jakie z analizy tej zostaną wyłączone, (2) jakiego rodzaju teksty i materiały źródłowe mówiące o tych zjawiskach patologicznych zostaną uwzględnione, wreszcie (3) wedle jakich kryteriów dokonana zostanie ocena dotychczasowego dorobku diagnostycznego i eksplikacyjnego w zakresie rozmaitych zjawisk dewiacyjnych, towarzyszących procesowi socjalizacji w warunkach gospodarki rynkowej.

Wyniki przeprowadzonych przez Profesora badań jakościowych stanowią podstawę naukowego

wyjaśniania związków zachodzących między typem zindustrializowanej sytuacji osób społecznie upośledzonych (marginalizowanych, wykluczonych) a możliwością prowadzenia skutecznej kompensacji w skali ogólnokrajowej. Skuteczna profilaktyka edukacyjna oraz socjalizacja rynkowa to zarazem oddziaływania natury prawnej socjotechnicznej, które mogłyby przeciwdziałać zaburzeniu osobowości w trudnym okresie przemian.

Na wysokie uznanie zasługuje wkład Andrzeja Radziewicz-Winnickiego w zarysowującą się nową subdyscyplinę pedagogiki społecznej – pedagogikę zmiany społecznej lub pedagogikę życia codziennego. Profesor wyraźnie formułuje pogląd, iż dezorganizacja struktur wychowawczych społeczności lokalnych spowodowana nagłą zmianą społeczną, w nowej sytuacji sprzyja zanikowi wytworzenia się umiejętności do egzystencji wielu grup społecznych. Zarysowuje się tutaj nie tylko świadomość Profesora dotycząca zachodzących zmian w podejmowaniu i uprawianiu nauki (jej paradygmatów), ale również dostrzegamy alternatywne propozycje możliwych rozstrzygnięć jako wyraz bezpośredniej reakcji na sygnalizowane powyżej zmiany. Stawia się tutaj często pytanie nie o to, jaki powinien być dominujący poznawczo paradygmat, gdyż takie rozstrzygnięcie nie przynosi pożytku pedagogice, lecz o to, jakie są możliwości korzystania z wielorakich ujęć epistemologicznych w poznaniu nader złożonej rzeczywistości pedagogicznej.

W całokształcie znaczącego dorobku Profesora dominuje kilka nurtów. Po pierwsze – zbudował On właściwy sobie warsztat naukowy, do którego bardzo

umiejętne włączył elementy z licznych dyscyplin wiedzy. Legitymuje się niekwestionowanym autorytetem i znaczącym dorobkiem w obrębie pedagogiki społecznej. W wielu opracowaniach polskich i zagranicznych wspomina się często, że jest twórcą śląskiej szkoły naukowej we współczesnej pedagogice społecznej (m.in. Suchodolski 1987, Antikainen 1992, Lewowicki 2005, Syrek 2007 i inni).

Analiza prezentowanych przez Profesora licznych badań naukowych jednoznacznie wskazuje, że Profesor był wierny powszechnie stosowanym wymogom pozytywizmu i jego praktycznego wyrazu – wąskiego empiryzmu. Pozytywizm oznacza apoteozę faktów i zakłada, że istnieje radykalna przepaść pomiędzy obserwacjami empirycznymi a stwierdzeniami pozaempirycznymi. Krytyka wąskiego empiryzmu i zwrot ku refleksji teoretycznej z czasem oparte na załamaniu się pewnej praktyki badawczej doprowadziły w konsekwencji w latach siedemdziesiątych do przełomu antypozytywistycznego. Rehabilitacja aspektu teoretycznego w naukach społecznych dokonała się w nawiązaniu do znanej w naukach społecznych argumentacji. Na płaszczyźnie historycznej udowodniono, że rozwój nauki nie odbywa się – tak, jak zakłada pozytywizm – w sposób kumulatywny, poprzez proste stopniowanie, gromadzenie i dodawanie do siebie nowych odkryć, obserwacji faktów, lecz raczej w sposób spontaniczny, a nawet rewolucyjny – poprzez całościowe, skokowe, jakościowe zmiany dotyczące paradygmatów, czyli w szerokim sensie przyjętych powszechnie systemów myślowych mieszczących w sobie zarówno najogólniejsze założenia, jak i modele: pojęciowe, teorie

empiryczne, stwierdzone fakty opisowe, a także problemy, które stawia się w badaniach, i typowe techniki, za pomocą których problemy zostają rozwiązane.

Analiza wielu opracowań dowodzi, że Profesor od kilkunastu lat jest reprezentantem sygnalizowanego nurtu rehabilitacji reprezentowanego m.in. przez K. Poppera i T. Kuhna. Jego liczne odniesienia do sfer *stricte* teoretycznych wydają się twierdzić, że bez nowych konstrukcji teoretycznych najbogatsze nawet nagromadzenie faktów nie prowadziło nigdy, samo przez się, do naukowego postępu stymulującego jego wpływ na rozstrzygnięcia o charakterze praktyczno-społecznym.

Zdecydowaną większość tekstów autorstwa Profesora można uznać za ważne syntezы teoretyczne, zawierające istotne implikacje zarówno teoretyczno-poznawcze, jak i praktyczno-społeczne dla dalszego pomyślnego rozwoju nauk o wychowaniu.

Za szczególny fenomen należy uznać działalność ekspercką i opiniotwórczą Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego w naukach pedagogicznych. Wskazuje na to wynosząca znacznie ponad 200 liczba recenzji wydawniczych przygotowanych przez Profesora na zlecenie krajowych i zagranicznych wydawnictw i periodyków naukowych. Opracowywane recenzje stanowią nie tylko wyraz opinii i oceny tekstu, lecz w każdym przypadku są samodzielnymi rozprawami związanymi z problematyką recenzowanych opracowań. W każdym przypadku ukazują one wysoki poziom kompetencji Profesora w zakresie, w którym lokuje się recenzowana praca, wraz z tym wyrażenie własnego stanowiska, ale jednocześnie uszanowanie

poglądów autora. Recenzje i opinie Profesora Andrzeja Radzewicz-Winnickiego cechuje rzetelna analiza merytoryczna, wnikliwość oraz życzliwość.

Działalność organizacyjna

Najpoważniejszy dorobek uzyskał Profesor na gruncie nauki, jednakże ujawnił także spory talent w sferze działalności dydaktycznej. Realizował wiele zajęć z następujących przedmiotów: pedagogika społeczna, socjologia wychowania, metody badań pedagogicznych, wstęp do socjologii. Od 1974 roku nieprzerwanie prowadzi seminaria magisterskie i licencjackie, w rezultacie czego jest promotorem ponad 1000 magistrów i licencjatów. Wszystkie prace dyplomowe, którymi kierował, uzyskały pozytywne, bardzo często wysokie oceny, a także nagrody w konkursach prac magisterskich. Prowadził także zajęcia z metodologii badań pedagogicznych na studiach doktoranckich w kilku ośrodkach akademickich w Polsce. Przez wiele lat był realizatorem wykładów w charakterze *visiting professor* w różnych krajowych i zagranicznych ośrodkach naukowych. Jest promotorem 16 prac doktorskich.

Jak z powyższego niezbitnie wynika, Profesor odpowiedzialnie i z dużymi sukcesami występuje w trzech rolach – badacza naukowego na skalę międzynarodową, nauczyciela akademickiego – dydaktyka i wykładowcy oraz organizatora badań naukowych i środowiska akademickiego. Ten zespół ról rzadko bywa łącznie spełniany przez nauczycieli akademickich z sukcesem. Przy realizacji każdego zadania Profesor

wykazuje niebывały talent, któremu towarzyszy nie tylko formalne, ale i osobiste zaangażowanie. Po wieloletniej pracy w Uniwersytecie Śląskim pozostawił po sobie opinię, którą oddają poniższe wypowiedzi współpracowników:

Przez okres 25 lat działalności Katedry Pedagogiki Społecznej, a dłuższy, bo 30-letni – istnienia naszego zespołu instytucjonalizującego powstanie szkoły naukowej, widoczny jest udział nauczycieli akademickich naszej Katedry w życiu naukowym i uczelnianym, krajowym i międzynarodowym, co niewątpliwie świadczy o obywatelstwie pedagogów społecznych w szeroko rozumianym świecie akademickim. Nasza szkoła naukowa jest grupą nieformalną i jako taka nie została powołana do życia przez instytucję formalną, a jednak pozostawiła znaczący wkład; m.in. polska pedagogika społeczna stała się dyscypliną o światowym zasięgu. Do procesu formowania się pedagogiki społecznej (pedagogiki zmiany społecznej) w postindustrialnej rzeczywistości włączyliśmy niemałe elementy socjologii wychowania jako dziedziny socjologii szczegółowej oraz pogłębialiśmy własną specjalizację przez traktowanie jej jako spojrzenia na całą współczesną rzeczywistość przez wybrane problemy badawcze. Tworzymy wzorce osobowe i kształty krytycznego intelektualisty na rzecz praktyki społecznej. Zostawiliśmy ślad w istniejącej, zmieniającej się rzeczywistości społecznej i naukowej w Polsce i w Europie⁶.

Ewa Bielska tak opisała Osobę Profesora i Jego działanie w trudnym okresie kierowania przez Niego Katedrą Pedagogiki Społecznej UŚ:

⁶ E. Syrek, *Początki instytucjonalizacji szkoły naukowej w pedagogicznym ośrodku akademickim Uniwersytetu Śląskiego. (Działalność organizacyjna i naukowa Zakładu a następnie Katedry Pedagogiki Społecznej w latach 1974-2006)*, „Chowanna” 2007, nr 2(29), s. 251-252.

Profesor promuje przy tym imponującą i zasługującą na naśladowanie postawę swoistego kosmopolityzmu i umiłowania dialogu z przedstawicielami różnych porządków kulturowych, określając istotnym problemem, wymagającym zdemaskowania i stopniowej zmiany, fakt funkcjonowania w przestrzeni społecznej krzywdzących stereotypów dotyczących przedstawicieli różnych grup społecznych (religijnych, etnicznych, kulturowych, niesprawiedliwie marginalizowanych).

Postawę Profesora jako kierującego Katedrą Pedagogiki Społecznej określić można jako postawę cierpliwego tłumacza, inicjatora inspirujących dyskusji naukowych, Mistrza – zarówno intelektualnego, jak i moralnego – zachęcającego uczniów do poznawania zróżnicowanych przestrzeni badawczych, traktującego podejmowane zadania jako godne poparcia, a przy tym prezentującego godny naśladowania wzór postępowania względem ludzi w ogóle, nie walczącego z ludźmi, ale hamującego ich antagonizmy, czego efektem jest niebywale zróżnicowane ze względu na przestrzeń zainteresowań naukowych środowisko intelektualne naszej Katedry. Niebywała i wyjątkowa jest także przejawiana przez Profesora duma i satysfakcja z sukcesów uczniów. Profesor reprezentuje tym samym niepopularną (narażoną w sytuacji postmonocentrycznej na atrofie) postawę zaufania społecznego, bazującą na założeniu, że inni są kompetentni, skuteczni w swych działaniach, uwzględniający w nich dobro wspólne, zdolni do działania bezinteresownego. Jest tym samym intelektualistą promującym postawę wskazaną przez Piotra Sztompkę jako elementarną z punktu widzenia kreowania efektywnego społeczeństwa obywatelskiego.

W ocenie zdarzeń codziennych bliska jest Profesorowi perspektywa współczynnika humanistycznego, wyrażająca się w postawie empatycznej, zdolności ich interpretacji z perspektywy Innego, nacechowana takimi elementami postaw społecznych, jak: porozumienie, sympatia, współdziałanie, zastępowanie altruistyczne. Równocześnie są to działania wynikające z głęboko ugruntowanej humanistycznej postawy Profesora, podejmowanych nie z obowiązku, lecz dlate-

go – że jak pisze Florian Znaniecki – są one dlań normalne sposoby działania na ludzi⁷.

Jak więc widać, działania Profesora w sytuacji kreowania nowego ładu społecznego w społeczeństwie postindustrialnym były prowadzone w wielu obszarach problemowych i badawczych oraz dostrzegane i doceniane przez współpracowników.

⁷ E. Bielska, *Podmiotowy wymiar czasu społecznego a ambivalencje roli intelektualisty w społeczeństwie obywatelskim czasu zmiany*, [w:] *Czas społeczny akademickiego uczestnictwa w rozwoju i doskonaleniu civil society. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Radziejewiczowi-Winnickiemu w 65. rocznicę urodzin*, red. E. Syrek, Katowice 2010, s. 7072.

2. Funkcje pełnione w nauce

Andrzej Radziewicz-Winnicki cieszy się ogromnym społecznym zaufaniem i sympatią, które opierają się na wysokim poziomie odpowiedzialności i rzetelności. Legitymuje się wysoką kulturą osobistą, etycznym postępowaniem, co sprawia, że powierzane są Mu liczne funkcje kierownicze i społeczne, zarówno organizacyjne, jak i związane z kierowaniem zespołami badawczymi. Pracowitość Profesora związana z ich wypełnianiem umożliwiła osiągnięcie wielu sukcesów naukowych oraz wychowawczych.

2.1. Role i funkcje organizacyjne

Nie sposób wymienić wszystkich ról społecznych, które powierzano Profesorowi. Podejmował je z godnością i wypełniał z ogromnym zaangażowaniem. Ważne dla Niego były zarówno zadania poważne i odpowiedzialne, jak i użyteczne, a więc codzienne. Tych ostatnich nigdy nie bagatelizował i nie lekceważył, zawsze poświęcając im wiele uwagi, co przynosiło Mu uznanie

i szacunek środowiska. Andrzej Radziewicz-Winnicki brał m.in. udział w niżej wymienionych pracach organizacyjnych, wypełniając wiele funkcji zarówno organizacyjnych, jak i uzupełniających:

- w latach 1974-1980 – adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Pracy UŚ;
- 1976-2010 – członek Rady Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ;
- 1978-1980 – kierownik Zakładu Pedagogiki Pracy UŚ, Katowice;
- 1980-2010 – kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej UŚ, Katowice (do chwili przejścia do Uniwersytetu Zielonogórskiego);
- 1984-1990 – członek Senatu UŚ, Katowice;
- 1984-1990 – dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ Katowice;
- 1996-2002 – dyrektor Instytutu Pedagogiki UŚ, Katowice;
- 2006-30 IX 2009 – kurator Zakładu Pedeutologii i Zarządzania Oświatą w Instytucie Pedagogiki UŚ;
- 2011-2016 – członek Rady Wydziału Pedagogiki Socjologii i Nauk o Zdrowiu UZ, Zielona Góra;
- 2011-2016 – profesor zwyczajny Katedry Pedagogiki Społecznej UZ;
- 2013-2016 z wyboru – reprezentując Uniwersytet Zielonogórski – jest członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (Sekcja: Nauki Humanistyczne i Społeczne – pedagogika).

Na prośbę JM Rektora oraz Senatu Uniwersytetu Śląskiego pełnił przy tym wiele funkcji o charakterze uzupełniającym w okresie 1998-2010: przewodniczącego Zespołu Rektorskiego ds. ocen nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy bądź pełniących funkcję dziekana (dwukrotnie: 1998, 2005); członka Senacko-Rektorskiej Komisji UŚ ds. mianowania na stanowisko profesora zwyczajnego (2005-2008); członka Kapituły Senatu Uniwersytetu Śląskiego ds. przyznania nagrody Pro Scientia et Arte (2005-2008).

W podanym powyżej okresie pełnił m.in. następujące funkcje:

- 1999-2001 – prorektor ds. współpracy z zagranicą Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Mysłowicach,
- 2003-2011 – członek Senatu ŚWSZ im. Gen. J. Ziętka w Katowicach,
- 2003-2011 – kierownik Katedry Pedagogiki ŚWSZ im. Gen. J. Ziętka w Katowicach,
- 2013 do dzisiaj – członek Senatu Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej,
- 2013 do dzisiaj – profesor zwyczajny Katedry Pedagogiki WSB.

Od 1999 roku i obecnie – jak wskazuje sygnalizowany przegląd – zatrudniany w szkolnictwie niepublicznym w ramach umowy o pracę na tzw. drugim etacie.

2.2. Aktywność w organizacjach i towarzystwach naukowych

Członkostwo z wyboru:

- Komitet Nauk Pedagogicznych PAN (1984-1987; 1996 do dzisiaj).
- 2004-2007 – przewodniczący Zespołu Pedagogiki Społecznej KNP PAN,
- 2007-2011 – wiceprzewodniczący KNP PAN,
- 2012-2015 – członek Prezydium KNP PAN,
- 2016-2019 – członek KNP PAN.

Ponadto jest członkiem poniżej podanych stowarzyszeń:

- Polskie Towarzystwo Socjologiczne – od 1968 do dzisiaj,
- Polskie Towarzystwo Pedagogiczne – od 1981 do dzisiaj,
- World Ass. for Educational Research – od 1979 do dzisiaj,
- International Sociological Association – 1974-2005,
- Lubuskie Towarzystwo Naukowe – 2012-2016.

* * *

Niewątpliwie uczestnictwo – od wielu lat – w wymienionych powyżej organizacjach/stowarzyszeniach naukowych wiąże się z prowadzeniem przez Profesora określonej działalności o charakterze doradczo-eksperymentalnym. Kumulacja różnych form aktywności naukowej doradczo-eksperckiej jest charakterystyczna dla profesorów tytularnych. Poniżej wyszczególniono ważniejsze przejawy sygnalizowanej aktywności

przejawiające się w określonych zinstytucjonalizowanych formach:

- przygotowanie raportu dotyczącego oceny programu europejskich badań naukowych *Parents: essential partners in education. Proposal for a documentary study*, koordynowanych przez ITS (Institutvoor Toegepaste Social Wetenschappen; Holandia, I 1994);
- ocena konspektu (program działania) i książki *European Dimensions in Training and Practice of the Social Professions* (s. 432) przygotowanej do druku przez red. profesorów Ewę Marynowicz-Hetkę, Antonina Wagnera i Jacka Piekarskiego (IX 1999)⁸;
- ocena *Koncepcji Rozwoju výchovy a vzdelania a Narodný Program Vychovy a Vzdelovania v Slovenskej Republice* (s. 56). Ekspertyza przygotowana na zlecenie Ministra Szkolnictwa Republiki Słowackiej, Pana Milana Ftačnika do przedłożenia Parlamentowi Republiki Słowackiej (XII 2000);
- przygotowanie (wspólnie z sześcioma ekspertami reprezentującymi Republikę Austrii, Belgii, Czech, Grecji, Niemiec, Polski i Słowenii) propozycji kontraktu europejskiego programu wymiany nauczycieli akademickich i studentów *Management in Education. „European Master” of Management in European Education*, Eduman, Wiedeń–Bruksela (VIII 2003);
- w latach 1998-2002 członkostwo w Państwowej Komisji Ministerstwa Szkolnictwa Republiki

⁸ Opracowanie ukazało się drukiem w 1999 r. nakładem Wydawnictwa „Śląsk” w Katowicach, prezentując europejski wymiar kształcenia do profesji społecznych – przegląd stanowisk.

Słowacji ds. Nadawania Stopni i Tytułów Naukowych (z zakresu pedagogiki);

- w latach 1999-2003 członek Międzynarodowej Komisji Polsko-Słowackiej (powołany przez MEN) ds. porozumienia o wzajemnym uznaniu okresów studiów oraz równoważności dokumentów o wykształceniu i nadaniu stopni naukowych uzyskiwanych w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Słowackiej;
- w latach 2007-2011 stała coroczna współorganizacja trzydniowych cyklicznych międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych w Brnie (Czechy) przez Instytut Mezioborowych Studiów oraz Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego (w której do końca 2010 r. pełnił funkcję kierownika). Rezultatem było opublikowanie pięciu zbiorowych prac zwartych poświęconych wielu aspektom rozwoju współczesnej pedagogiki społecznej, edytowanych w językach czeskim, polskim oraz angielskim;
- ocena (raport) dotycząca sytuacji młodzieży robotniczej podejmującej pracę zawodową na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim, na zlecenie CRZZ (1978)⁹.

⁹ Jak podano w wykazie publikacji (s. 95, przypis 23), na bazie prowadzonych analiz przygotowano (pod red. A. Radziejwicz-Winnickiego) obszerną monografię (ponad 300 stron masywniejszego) pt. *Młodzież w organizacjach przemysłowych Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. Studia i badania*, która miała się ukazać drukiem w instytucie Wydawniczym CRZZ. Wskutek nieprzychylnych decyzji Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk wstrzymano druk i rozpowszechnianie książki w 1980 r., przewidzianej do edycji w wysokim nakładzie – 6750 + 250 egz.

2.3. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki jest często zapraszany do pracy w komitetach redakcyjnych i w radach naukowych przez redakcje wielu czasopism o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Są to:

1. „Scientia Pedagogica Experimentalis” (Belgia) Gent od 1990 do dzisiaj;
2. „Vitae Scholasticae” (USA) DeKalb od 1991 do dzisiaj, członek „Editorial Advisory Board”;
3. „The New Educational Review” (Katowice–Ostrava–Banska Bistrica) od 2003 do dzisiaj – International Editorial Board;
4. „Chowanna” (Katowice) członek Rady Naukowej od 2003 do dzisiaj;
5. „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” (Lublin) od 1995 do dzisiaj członek Zespołu Redakcyjnego;
6. „Wychowanie na co Dzień” (Toruń) od 1997 do dzisiaj członek Zespołu Redakcyjnego;
7. „Roczniki Pedagogiki Rodziny” (Kielce–Piotrków Trybunalski, od 2013 Łódź) od 1997 do dzisiaj członek Zespołu Redakcyjnego;
8. „Szkice Humanistyczne” (Olsztyn) od 2001 do dzisiaj członek Rady Redakcyjnej;
9. „Próby i Szkice Humanistyczne” (Środa Wielkopolska–Poznań) od 2006 do dzisiaj członek Rady Naukowej;
10. „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne” (Katowice) 1997–2005 – redaktor naczelny;
11. „Auxilium Sociale Novum” (Warszawa–Katowice) 2007–2014 – przewodniczący Rady Wydawniczej;

12. Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit” (Toruń) – członek Rady Programowej od 2000 do dzisiaj;
13. „Dydaktyka Literatury” (Uniwersytet Zielonogórski – WSP Leszno) – przewodniczący Rady Wydawniczej (od lipca 2009 do dzisiaj);
14. „Kultura – Przemiany – Społeczeństwo” – członek Rady Wydawniczej (Uniwersytet Rzeszowski – Rzeszów) – od 2014 roku;
15. „Relacje. Studia z Nauk Społecznych” – członek Rady Wydawniczej (Uniwersytet Zielonogórski – Zielona Góra) – od 2016 roku.

Należy również zwrócić uwagę na pewne wymierne funkcje uzupełniające, m.in. w latach 1996–2002 Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki był redaktorem serii „Pedagogika” Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego. Od 1997 roku pełnił nieprzerwalnie funkcję redaktora naczelnego ogólnopolskiego kwartalnika naukowego „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne” wydawanego w Wydawnictwie „Śląsk”. W okresie 1997–2005 ukazało się drukiem 35 tomów kwartalnika wyróżnionego przez Komitet Badań Naukowych kategorią „B”. Po zaprzestaniu edycji kwartalnika był inicjatorem i założycielem periodyku (pod auspicjami Zespołu Pedagogiki Społecznej KNP PAN oraz WSP TWP w Warszawie i ŚWSZ im. gen. J. Ziętka) „Auxilium Sociale Novum”. Ponadto jako członek Komitetu Redakcyjnego „Vitae Scholasticae” (USA) uzyskał zgodę na przygotowanie do druku w charakterze redaktora naukowego (red.) tomu kolejnego cyklicznego numeru periodycznego czasopisma „Journal of Thought” Nos. 3 and 4. Fall and Winter 1992, 167 s. poświęconego wielowymiarowym

problemom edukacyjnym transformacji w Europie Środkowej. Wśród 14 autorów teksty swoje opublikowali również wieloletni współpracownicy Profesora (8 osób). Identyczne spostrzeżenia egzemplifikuje rola Profesora jako członka zespołu Redakcyjnego „Scientia Pedagogica Experimentalis” (Belgia). W ciągu dwóch minionych dekad, m.in. za sprawą rekomendacji Profesora, kilkanaście artykułów polskich autorów przyjęto do druku. Podobnie – jak w przypadku trybu postępowania przyjętym w kwartalniku „The New Educational Review” (Czechy, Polska, Słowacja) – Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki przygotował kilkadziesiąt wewnętrznych recenzji poszczególnych tekstów kwalifikujących (bądź też dyskwalifikujących) dany artykuł/komunikat do druku. Były to prace wykonane bez uzyskania jakichkolwiek gratyfikacji finansowych.

Przedstawiona pokrótce analiza nie pozwalała jednak na jednoznaczne sformułowanie osądu o bezpośrednim oddziaływaniu Profesora na okazałą grupę autorów. Sugerowane przez Niego poprawki dotyczące najczęściej modyfikacji tekstów pozwoliły z pewnością ich autorom na pełniejszą i trafniejszą naukową interpretację podejmowanych problemów i opisywanych zjawisk psychospołecznych.

Zdaję sobie sprawę, że przytoczone dane, pomimo mojego dążenia do zebrania wszystkich informacji o działalności Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego, w różnych wydawnictwach mogą nie być kompletne, ani też do końca trafnie opracowane. Moim zamysłem było przedstawienie indywidualnego, subiektywnego spojrzenia przez pryzmat wszystkich

możliwie wiernie zebranych informacji. Prowadzone analizy nie są więc wolne od skrótów i uproszczeń, a być może nieuświadomianych sobie przeze mnie luk w informacjach pozyskanych z różnych źródeł.

2.4. Nagrody i wyróżnienia

Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki w trakcie swojej pracy na rzecz nauki i środowiska naukowego był wielokrotnie honorowany licznymi nagrodami.

Otrzymał m.in.:

- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski za kształcenia kadr i wyróżniającą działalność naukową,
- Złoty i Brązowy Krzyż Zasługi,
- Medal Komisji Edukacji Narodowej,
- Złoty Medal Northern Illinois University of DeKalb USA,
- Brązowy Medal Uniwersytetu im. Karola w Pradze¹⁰,
- Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1987, 2008),
- Nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Ministra Edukacji Narodowej (trzykrotnie),
- Nagrody JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego,
- Nagrodę Uniwersytetu Śląskiego „Pro Scientia et Arte”.

¹⁰ E. Syrek, *Wprowadzenie*, [w:] *Czas społeczny akademickiego uczestnictwa w rozwoju i doskonaleniu civil society. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Radziewiczowi-Winnickiemu w 65. rocznicę urodzin*, red. E. Syrek, Katowice 2010, s. 9-10.

Nominacja do nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

W uznaniu rozległego dorobku zgromadzonego w ciągu całej aktywności w środowisku akademickim oraz doceniając zaangażowanie Profesora w rozwiązywanie problemów środowiska zielonogórskiego, JM Rektor UZ – prof. zw. dr hab. inż. Tadeusz Kuczyński wystąpił z wnioskiem o przyznanie Andrzejowi Radziewicz-Winnickiemu nagrody Ministra za całokształt dorobku naukowego. Wniosek został wsparty trzema opiniami profesorskimi – prof. zw. dr hab. Krystyny Marzec-Holki, prof. zw. dr hab. Tadeusza Lewowickiego i prof. zw. dr hab. Jerzego Nikitorowicza. Obszerne opinie stanowią subiektywne postrzeganie dorobku i Osoby Profesora przez Recenzentów. W każdej z nich, pomimo spójności jednoznacznie wysokiej oceny dorobku i osiągnięć Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego, wystąpiły specyficzne odniesienia dotyczące pracy i aktywności zawodowej Profesora. Z tego względu, że autorzy opinii zawarli w nich pewne treści dopełniające wizerunek Profesora oraz eksponujące niektóre Jego dokonania, ich obszerne fragmenty zostały zamieszczone poniżej.

* * *

W opinii wyrażonej przez Profesora Jerzego Nikitorowicza:

Andrzej Radziewicz-Winnicki jest znanym i uznawanym powszechnie autorytetem w pedagogice społecznej i socjologii wychowania, cenionym nauczycielem akademickim,

„spolegliwym” opiekunem i wychowawcą młodej kadry akademickiej.

Po ukończeniu wyższych studiów socjologicznych w Uniwersytecie Warszawskim (1969) stale związany był z różnymi formami kształcenia tak na szczeblu wyższym, jak i zawodowym. Pracował między innymi na etacie socjologa w u społeczniionych zakładach pracy w Bydgoszczy, Chorzowie i Katowicach, a po uzyskaniu stopnia doktora (1974) nauk humanistycznych związał się na stałe z akademicką dyscypliną pedagogiki w Uniwersytecie Śląskim. Jego zasługą jest ukształtowanie silnego ośrodka naukowo-dydaktycznego z zakresu pedagogiki społecznej, który obecnie jest jednym z najbardziej cenionych ośrodków akademickich w kraju. Od 1981 roku nieprzerwanie do końca 2010 roku pełnił funkcję kierownika Katedry Pedagogiki Społecznej na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego. W latach 1984-1990 był dziekanem Wydziału, a w latach 1996-2002 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego. Od 2011 roku jest zatrudniony w Uniwersytecie Zielonogórskim, w Katedrze Pedagogiki Społecznej.

W latach 1980-2008 napisał wiele prac, a kilka książek zostało wydanych za granicą (USA, Finlandia, Niemcy). Tematyka prac dotyczy polskiego społeczeństwa w okresie intensywnie przebiegającej zmiany społecznej. Prace zwarte Kandydata do nagrody łączy wspólne podejście do opisywanej rzeczywistości, a mianowicie poszukiwanie na wielu płaszczyznach oznak ciągłości i zmiany. W prezentowanych wynikach badań i analizach przedstawia Autor wiele propozycji innowacyjnych, działań reformatorskich, które wspierały i zabezpieczały przebieg procesu modernizacji społecznej. Wskazuje także na potrzebę wprowadzenia radykalnych zmian organizacyjnych i programowych w obszarze zinstytucjonalizowanej oświaty Rzeczpospolitej Polskiej. Bogactwo podejmowanej problematyki mieści się w obrębie pilnych zainteresowań reprezentantów nauk społecznych, których wątek tematyczny można określić jako: innowacyjność *versus* konserwatyzm. Edukacja w Polsce

i innych państwach postkomunistycznych w okresie modernizacji społecznej.

W ostatniej dekadzie Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki zajął się intensywnie, wraz z grupą młodych badaczy Katedry Pedagogiki Społecznej UŚ i UZ, problematyką marginalizacji (marginalności) społecznej, szczególnie eksponowanej w twórczości naukowej nie tylko Profesora, ale też zespołu pedagogiki społecznej, któremu od lat przewodził. Tych właśnie zjawisk z zakresu marginalizacji społecznej (wykluczenia czy oporu społecznego) dotyczą ostatnie książki (2008, 2014) i artykuły Profesora, w których rzetelnie i wiarygodnie prezentuje wszelkie istniejące bariery społeczne, ekonomiczne czy środowiskowe wywołujące masowe bezrobocie, ubóstwo społeczne, bezdomność itp.

W licznych opracowaniach tego poczytnego autora dostrzegamy refleksje dotyczące psychospołecznych oraz *stricte* edukacyjnych uwarunkowań, rekomendowanych rodzimej polityce społecznej, będących w stanie (za sprawą intencjonalnie prowadzonej profilaktyki i kompensacji) ograniczyć stale wzrastający w kraju odsetek ludzi odrzuconych i zmarginalizowanych. Marginalizacja to dla Andrzeja Radziewicz-Winnickiego kumulacja wielu różnych czynników wykluczenia społecznego, to zarazem trwałość smutnego statusu bycia członkiem swoiście pojmowanej podklasy w danej strukturze społecznej. Wysokie bezrobocie uznane jest za podstawową przyczynę ekskluzji, natomiast aktywny udział i pomyślna lokalizacja jednostek i grup na rynku pracy to panaceum na wykluczenie i główna, jeśli nie jedyna droga społecznej inkluzji we współczesnej Polsce.

Andrzej Radziewicz-Winnicki powszechnie zaliczany jest do grona najwybitniejszych przedstawicieli rodzimej pedagogiki oraz socjologii wychowania. Kandydat posiada szereg zasług i niepodważalnych twórczych osiągnięć, do których możemy zaliczyć także stworzenie odrębnej szkoły naukowej w polskiej pedagogice społecznej. Był On inicjatorem, a także redaktorem naczelnym (począwszy od 1996 r.) ogólnopolskiego kwartalnika naukowego „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne”. Po zawieszeniu edycji czasopisma (w 2005) z powodów finansowych podjął inicjatywę stworzenia nowego ogólnopolskiego czasopisma o zbliżonym

profilu, tj. „Auxilium Sociale Novum” (ukazującego się pod egidą Zespołu Pedagogiki Społecznej KNP PAN, WSP – TWP w Warszawie oraz Śląskiej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Gen. J. Ziętka w Katowicach), gdzie pełnił funkcję przewodniczącego Rady Wydawniczej. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego oraz Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Jest również członkiem Word Ass. for Educational Research. Jest członkiem kolegów redakcyjnych międzynarodowych periodyków naukowych [...].

Jest autorem wielu ekspertyz oraz opinii wydawanych na prośbę wyspecjalizowanych instytucji społeczno-edukacyjnych. Pozwolę sobie nadmienić, że 12 książek edytowanych w języku angielskim autorstwa Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego znajduje się w wykazie Biblioteki Kongresu Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Chciałbym zwrócić uwagę i odnotować liczne członkostwo kandydata w różnych organizacjach (stowarzyszeniach naukowych i społecznych), tak w kraju, jak i poza granicami RP. Uważam to za niezwykle ważny element działalności zawodowej nauczycieli akademickich. Bogate doświadczenie Profesora w tym zakresie, mam na myśli kumulację wszystkich form aktywności naukowej i doradczo-ekspertycznej, jest charakterystyczne dla mobilnych profesorów tytularnych. Jest oczywiste, że osiągnięciu szczytu kariery akademickiej towarzyszy uznanie tego faktu, przejawiające się w zapraszaniu profesorów tytularnych do udziału w różnych szacownych przedsięwzięciach. Najbardziej profesjonalnymi formami udziału w życiu naukowym są działania świadczące o obywatelstwie w świecie akademickim. Należą do nich w przypadku Andrzeja Radziewicz-Winnickiego recenzowanie i opiniowanie prac, zasiadanie w radach naukowych, komisjach, komitetach i towarzystwach naukowych oraz uczestniczenie w pracach redakcji naukowych. Począwszy od 1978 roku po dzień dzisiejszy prowadził i w licznych przypadkach nadal prowadzi wykłady jako profesor wizytujący w blisko dziewięćdziesięciu ośrodkach akademickich USA, Niemiec, Finlandii, Wielkiej Brytanii, Norwegii, Grecji, Danii, Węgier, Bułgarii, Czech i Słowacji. Większość wyjazdów naukowych miała miejsce w latach 1980–2005. W tej liczbie

zawarto wykłady oraz zajęcia proseminaryjne dla studentów realizowane w ramach letnich i zimowych szkół naukowych.

W latach 2007-2010 Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki był współorganizatorem trzech międzynarodowych konferencji odbywanych poza granicami Polski – w Czechach i na Słowacji.

Andrzej Radziewicz-Winnicki sześciokrotnie uczestniczył w procedurach nadawania przez Senat kilku uczelni w kraju tytułu honoris causa wybitnym polskim humanistom, m.in. w 2005 roku pełnił zaszczytną funkcję laudatora w związku z nadaniem wybitnemu uczoneму – Panu Profesorowi Wincentemu Okoniowi doktoratu honorowego w Uniwersytecie Śląskim. W 2005 roku uzyskał, decyzją Senatu, kapituły oraz Rektora Uniwersytetu Śląskiego, nagrodę „Pro Scientia et Arte”.

W pracach naukowych Andrzej Radziewicz-Winnicki skupia się na refleksji teoretycznej wiążącej się z podejmowaniem działań modernizacyjnych i innowacyjnych, a także na określonym rodzaju praktyki społecznej, tj. systemie zorganizowanych działań, stanowiących istotną część tzw. Sektora społecznego (otoczonego opieką zarówno ze strony instytucji rządowych, jak i pozarządowych), czyli systemu świadczeń, propozycji, przedkładanych ofert skierowanych ku jednostkom i grupom społecznym, potrzebującym wsparcia, opieki, porady i pomocy. Dzięki prezentacji określonych (celowo dobranych) treści czytelnicy licznych prac Kandydata otrzymują wiedzę o istnieniu zróżnicowanych barier społecznych ograniczających szansę wielu osób na ich pomyslną partycypację w życiu społecznym. Równocześnie głównym celem Jego opracowań jest przekazanie wiarygodnej wiedzy dotyczącej adekwatności wielu teorii socjalizacji do problemów rehabilitacji społecznej tym wszystkim, którzy wymagają społecznego wsparcia. Jest to prezentacja możliwości podejmowania działań kompensacyjnych na podstawie stworzonych już w Polsce modeli dla potrzeb takiej socjalizacji publiczno-rynkowej. Andrzej Radziewicz-Winnicki jako pedagog (ale równocześnie wykształcony socjolog) skupia się w swoich analizach prowadzonych w ostatnim okresie na wielorakich meandrach procesów rewitalizacji i modernizacji publicznej, a za ich pośrednictwem formułuje nowy

obszar zainteresowań dedykowany pedagogom społecznym (z racji przydatności w prowadzonym programie wychowawczo-socjotechnicznego oddziaływania), który proponuje określić jako: Od ideologii ku rehabilitacji publicznej i wyzwoleniu aktywności jednostek i grup ludzkich. Są to problemy interakcji determinujące pomysłne uczestnictwo we współczesnych organizacjach społecznych. Kandydat niejednokrotnie w swoich pracach przyjmował za podstawę analiz i refleksji goffamanowską wizję człowieka w procesach transformacji i globalizacji.

Zwrócił uwagę, że „człowiek u tego autora «rozpada się» na szereg poszczególnych «osobowości», wyłaniając się w kolejnych «dramaturgicznych» interakcjach. Rzeczywistość społeczna zaś jawi się jako ciąg autonomicznych epizodów czy przedstawień”. Stąd jednostka uwikłana w ten proces „rozpada się” na wiele odrębnych „Ja”. W tym kontekście wskazuje między innymi na tożsamość w trójwymiarze (psychospołeczno-kulturowa), którą traktuje jako fenomen rozwijający się, dynamiczny, otwarty na ustawiczną kreację i stawanie się, zjawisko złożone i zmienne, konstrukt wielowymiarowy łączący elementy osobowego systemu jednostki z centralnymi wartościami kultury grupy, do której jednostka należy, oraz świadomym uczestnictwem w wartościach ponadczasowych kultury europejskiej i globalnej. Temu właśnie problemowi szczególnie wiele miejsca poświęca pedagogika społeczna, analizując lokalne tradycje, regionalizm jako ruch społeczny, działalność na rzecz waloryzacji lokalnych wartości, ich kultywowanie itp. Profesor Andrzej Radziejewicz-Winnicki zwrócił uwagę, że „regionalizm opiera się z reguły na mniej lub bardziej wyraźnym odczuwanym poczuciu własnej i zbiorowej tożsamości, która przejawia się (przez proces identyfikacji) w występowaniu w obrębie grupy swoistej więzi społecznej, często wyrażanej zaimkiem «my»”.

Takie analizy wydają się być pomocne w sytuacjach, kiedy to obiekty społeczne istnieją również w stanach „pośrednich”, np. w trakcie rozpadu (anomalii) więzi spajających je w całość bądź w trakcie stawania się całościami. Szczególnie przydatne w tych przypadkach jest właśnie odwołanie się do idei transformacji systemowej. Wszelkie takie stany „rozmycia”, „rozproszczenia”, „chaosu” stanowią jedno z centralnych za-

gadnień teorii transformacji i są traktowane jako kluczowe, krytyczne studia metamorfozy systemów z jednego stanu uporządkowania w inny. Prowadzenie analiz z zasygnalizowanej powyżej problematyki wydaje się być niewątpliwe. Kolejne kwestie, którymi zajmuje się Kandydat, to dysharmonie pojawiające się w środowisku lokalnym wychowanka (socjalizacja) a procesem wychowania intencjonalnego organizowanego w szkole. Fakt ów nie tylko doprowadził autora do przekonania, że właśnie pedagogika społeczna i inne subdyscypliny w naukach społecznych z nią współdziałające winny analizować relacje między celowym procesem wychowawczym a środowiskiem dezintegrującym ten proces. Eksplikacje i rozważania Kandydata jednoznacznie wykazały, że często następuje zjawisko dezintegracji, odradzania się wywołane rozbieżnością celów i interesów, postaw, poglądów, czy też przekonań. Wbrew nagminnie artykułowanym postulatom nie doprowadzono dotychczas do współdziałania tych kręgów wychowawczych, a w ich wzajemnych stosunkach dochodzi do swoistej asymetrii. Szkoła przeżywa liczne wewnętrzne trudności w związku z kreowaniem nowego ładu społeczno-edukacyjnego w II Rzeczpospolitej i często niechętnie postrzega partnera w swoim środowisku lokalnym, które z kolei nie zawsze jest skłonne uznać wartości, które reprezentuje placówka oświatowa. Zjawisko odgradzania się, izolacji tych dwóch kręgów utrwala niestety niekorzystny stereotyp myślenia o wyizolowanym charakterze szkoły, która powołana jest przecież po to, aby świadczyć liczne usługi na rzecz właśnie środowiska lokalnego. Pogłębia fakt ów podział pomiędzy szkołą a środowiskiem i wpływa na akceptację istniejącego stanu rzeczy, mimo iż nie sprzyja on intensyfikacji procesu intencjonalnego wychowania, szczególnie w okresie nasilonych zmian społecznych, którym towarzyszą procesy niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży występujące w środowiskach lokalnych współczesnej Polski.

Systematyczna i konsekwentnie prowadzona opieka nad doktorantami realizowana od początku lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku przyniosła pomyślne rezultaty. Kandydat jest promotorem 16 awansowych prac doktorskich, a w tej grupie siedem osób uzyskało stopnie doktora habilitowane-

go. Osoba Profesora wpisała się również na trwałe w życiorysy naukowe bardzo wielu nauczycieli akademickich. Trzeba odnotować, że bardzo wielu współpracowników kandydata uzyskało tytuły profesorskie (prof. prof. S. Juszczak, A. Nowak, E. Syrek, A. Stankowski, Z. Wołk). Trudno jest wyartykułować zaangażowanie Andrzeja Radziejewicz-Winnickiego w wieloletnią działalność również o dydaktycznym charakterze. Blisko 1000 absolwentów pedagogiki uzyskujących tytuły magistrów (na przestrzeni lat 1974-2016) uzyskało status magistra, finalizując studia wyższe w Uniwersytetach: Śląskim i Zielonogórskim, przygotowując prace dyplomowe pod naukową opieką kandydata. Uzupełnia podaną powyżej liczbę blisko 50 licencjatów, których prace promował Kandydat w Uniwersytecie Zielonogórskim. W przeglądzie osiągnięć dydaktycznych należałoby wymienić liczne szkolenia i kursy przygotowane i prowadzone przez kandydata dla kadr kierowniczych na terenie kilku kampanii i spółek węglowych w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym z zakresu pedagogiki i socjologii oraz polityki społecznej w latach 1992-2005, w sytuacji tworzenia w Polsce nowego postmodernistycznego ładu społeczno-ekonomicznego w pierwszym okresie prowadzonej restrukturyzacji górnictwa węglowego. Są to wymierne osiągnięcia kandydata w związku z realizacją, we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczymi prowadzenia prac rozwojowych na rzecz lokalnych podmiotów gospodarczych przez publiczne uczelnie wyższe. W latach 2005-2007 był również zatrudniony na tzw. drugim etacie jako profesor zwyczajny w Uniwersytecie Ostravskim (Czechy), piastując wówczas i do roku 2014 funkcję członka Rady Naukowej Wydziału.

Wielokrotnie pełnił funkcję recenzenta we wszczętych przewodach habilitacyjnych (51 razy), doktorskich (ponad stokrotnie), a także opiniował dorobek kandydatów ubiegających się o tytuł profesora w kraju i za granicą (37 razy).

Profesor Andrzej Radziejewicz-Winnicki łączy w sobie erudycję i walory intelektu z wysoką i odpowiedzialną wrażliwością etyczną oraz sumiennością. Potrafi przewyciężyć liczne partykularyzmy grupowe. Walory opisane powyżej dostrzegane są w środowiskach akademickich pedagogów już od lat. Prezentowany przez Profesora system wartości,

pryncypialność powszechnie dostrzegana w trakcie podejmowanych życzliwie staraniach, sporządzanych opiniach, ocenach czy też rozstrzygnięciach (Profesor potrafi się wyzwolić od jakichkolwiek subiektywnych relacji międzyosobniczych) podczas pełnienia wielu ról społecznych budzą szacunek i uznanie środowiska akademickiego.

Jestem głęboko przekonany, że przyznanie Profesorowi Andrzejowi Radziejewicz-Winnickiemu nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za całokształt dorobku byłoby ważną i znaczącą datą uświetniającą Jubileusz siedemdziesięciolecia urodzin kandydata, a zarazem byłaby to szczególnie okazja do przypomnienia i ukazania dorobku myśli głęboko humanistycznej Profesora i rezultatów Jego niestrudzonej pracy. Byłoby to wyróżnienie znakomitej i jakże zasłużonej postaci, która zawsze kierowała się ambicją uwzględniania w swoich dokonaniach potrzeby służenia społeczeństwu, a nade wszystko twórczemu rozwojowi środowiska akademickiego. Byłoby to także zauważenie zaangażowania Profesora w kreowanie tożsamości otwartej, wielowymiarowej, słowiańskiej tożsamości nawiązującej do miejsca urodzenia i pochodzenia dziadków i pradziadków. Profesor wielokrotnie nawiązywał do problemów, których sam nie przeżył, ale których ma świadomość – problemów repatriacji rodziny z miasta Równe, miasta przedwojennej Polski, obecnie znajdującego się na Ukrainie. Sądzę, że w swojej własnej rodzinie stworzył aurę dobrej pamięci i miejsce „życiodajnego” pogranicza, niwelującego negatywne stereotypy i uprzedzenia, megalomanię i ksenofobię, niechęci i urazy, z którymi tak często wiele rodzin „wykorzenionych” w tamtym czasie nie może sobie poradzić. Świadectwem jest podejmowanie rozmów na te tematy, domowe spotkania, pieczołowicie chronione pamiątki po rodzinie, ikony w domu zapewniające otwartość i pogodę, radość tworzenia, wrażliwość i szczerłość ducha Wschodu. Świadczą o powyższym między innymi te słowa: „Dla mojej rodziny Wyżyna Wołyńsko-Podolska pozostawała na zawsze rajem utraconym, a stałe wspomnienia tworzyły unikalny mikroklimat społeczny domu, zwrócony jedynie ku przeszłości. Po dzień dzisiejszy niekontrolowanie i spontanicznie utożsamiam się

z tym moim światem, którego już nie ma, co więcej, który znam wyłącznie z barwnie przekazywanych opowieści”¹¹.

Swoją rekomendację Profesor dr hab. Jerzy Nikitorowicz kończy konkluzją:

Mając na uwadze przedstawiony w dokumentacji niekwestionowany dorobek naukowy, zaangażowanie dydaktyczne oraz sprawność i efektywność organizacyjną, z pełnym przekonaniem rekomenduję Andrzeja Radziewicz-Winnickiego do nagrody Ministra dla nauczycieli akademickich.

Autorem kolejnej rekomendacji jest prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki. W jego opinii czytamy:

Czterdziestoletni okres aktywności w UŚ okazał się wielce owocny zarówno dla kandydata, jak i środowiska naukowego. Podjęte przez Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego studia i badania dotyczyły najpierw zagadnień socjologii i pedagogiki pracy, a potem skoncentrowane zostały na kwestiach właściwych pedagogice społecznej i socjologii wychowania – oraz – co należy podkreślić – socjologii i pedagogice zmiany społecznej. Ten ostatni (z wymienionych) obszar nosi wyraźne cechy oryginalności – wprowadza do refleksji pedagogicznej i praktyki edukacyjnej krytyczną refleksję dotyczącą zmian ustrojowych i rzetelną diagnozę zjawisk społecznych, a szczególnie zjawisk wymagających interwencji pedagogicznej. Bardzo dobre przygotowanie merytoryczne, dbałość metodologiczna i wrażliwość na problemy społeczne pozwoliły dostrzec Kandydatowi m.in. liczne zaniedbania pola teorii i praktyki edukacyjnej (czy – szerzej – społecznej). Znalazło to dobitny wyraz w publikacjach Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego. Jako znaczące przykłady tych publikacji wymienić można m.in. książki: „W poszukiwaniu Homo Oeconomicus. Szkice po-

¹¹ A. Radziewicz-Winnicki, *Twórczość naukowa, bibliografia prac, działalność badawcza, praca dydaktyczna w latach 1970-2005*, Katowice 2005, s. 9.

lemiczne o wychowaniu” (Katowice 1994, Wyd. UŚ, s. 136), „Educational Demoiocratization of Extramural Areas. The Case of Poland” (Katowice 1994, Wyd. UŚ, s. 94), „Modernizacja niedostrzeganych obszarów rodzimej edukacji” (Katowice 1995, Wyd. „Śląsk”, s. 209), „Emeryci i renciści wobec sytuacji społecznego ubóstwa w świetle ocen badanych zamieszkałych na terenie GOP w województwie katowickim” (Katowice 1997, Wyd. „Śląsk”, s. 161), „Społeczeństwo w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji” (Gdańsk 2004, GWP, s. 139).

Rozważania dotyczące zmiany społecznej mają także odbicie w licznych publikacjach zbiorowych z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii wychowania [...].

Przytoczone wątki i przykłady publikacji są jedynie skromną ilustracją zainteresowań naukowych i ważnego wkładu Profesora w rozwój pogranicznych obszarów socjologii i pedagogiki. Wielość podejmowanych wątków i ich znaczenie znajduje szerszy wyraz w dorobku Profesora – obejmującym łącznie około 270 publikacji, w tym około 20 książek autorskich, 25 prac zbiorowych pod redakcją lub współredakcją, 3 skrypty oraz około 220 artykułów i innych opracowań zamieszczonych w czasopismach i tomach prac zbiorowych. Ponad 40 publikacji ukazało się w językach obcych (głównie j. angielskim), z tego część w wydawnictwach książkowych lub w czasopismach ukazujących się poza granicami Polski (m.in. w USA, Finlandii, Niemczech, Norwegii, Czechach, Słowacji).

Wszystko to sprawia, że Professor Andrzej Radziejewicz-Winnicki zaliczany jest do grona najwybitniejszych teoretyków i badaczy zajmujących się naukami o wychowaniu.

Prace Kandydata i typowe dla niego ujęcia zagadnień pedagogiki znane są w Polsce i w innych krajach także dzięki Jego dużej aktywności i udziałowi w różnych formach życia akademickiego. Wspomnieć tu należy, że był On w blisko 90 ośrodkach akademickich, w których prowadził wykłady w charakterze Visiting Professora lub odbywał staże. Przebywał m.in. w Australii, Bułgarii, Niemczech, Czechach, Danii, Finlandii, Grecji, Norwegii, na Słowacji, w USA i Wielkiej Brytanii. W latach 2005-2007 był zatrudniony jako profesor zwyczajny w Uniwersytecie Ostrawskim. Jest

nadal członkiem Rady Naukowej w tej Uczelni. Uczestniczył w blisko 80 zagranicznych konferencjach naukowych. W latach 1999-2003 spełniał powinności członka Międzynarodowej Komisji Polsko-Słowackiej (powołanej przez MEN) ds. wzajemnego uznawania okresu studiów oraz równoważności dokumentów uzyskiwanych w Polsce i na Słowacji. Był członkiem Państwowej Komisji Ministerstwa Szkolnictwa Republiki Słowacji ds. Nadawania Stopni i Tytułów Naukowych (z zakresu pedagogiki). Przygotował kilka ekspertyz na użytek podmiotów zagranicznych – m.in. Instytutu Nauk Społecznych w Hadze oraz Ministra Szkolnictwa Republiki Słowacji [...].

[...] Jest członkiem zagranicznych towarzystw naukowych i badawczych [...].

Niezwykłą aktywność w życiu środowisk naukowych przejawia ARW w naszym kraju. Uczestniczył w ponad 100 konferencjach, zawsze z ważnymi wystąpieniami merytorycznymi. Poza UŚ bliżej współpracował m.in. z uczelniami w Warszawie i z niepubliczną uczelnią w Katowicach. Od 2011 roku (i nadal) pracuje w Uniwersytecie Zielonogórskim [...].

Kandydat jest uznanym autorytetem w zakresie nauk o wychowaniu, co sprawia, że często zostaje powoływany do pełnienia roli recenzenta w przewodach awansowych. Był dotąd recenzentem w 35 przewodach dotyczących nadania tytułu naukowego profesora. Kilka z tych przewodów odbyło się na Słowacji lub w Czechach. Ponadto uczestniczył jako recenzent w 41 przewodach habilitacyjnych i 86 przewodach doktorskich [...].

[...] Wniosek

Wszystkie przywołane wyżej dokonania Profesora zwyyczajnego dra hab. Andrzeja Radziewicz-Winnickiego w pełni przemawiają za wnioskiem o przyznanie Profesorowi nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Z pełnym przekonaniem rekomenduję Kandydata do tej nagrody. Będzie ona zasłużonym wyróżnieniem w roku Jego 70-lecia.

Profesor Krystyna Marzec-Holka, podkreślając niepodważalność osiągnięć w różnych obszarach

działalności akademickiej, dokonała próby zrekonstruowania warunków, w jakich krystalizowała się wyjątkowa postawa krytycyzmu naukowego Profesora. Zwróciła też uwagę na znaczenie kręgu ludzi szczególnie istotnych dla kształtowania się sylwetki młodego – w końcu lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku – absolwenta socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, który wkrótce godnie reprezentować będzie rodzimą pedagogikę w kraju i na świecie. Wskazała przy tym doniosłą rolę, jaką wywarło na osobę Profesora ówczesne warszawskie środowisko naukowe:

Do najważniejszych zaliczam zawsze ludzi, którzy bezpośrednio lub pośrednio, mimo woli, wywołują wpływ swoim autorytetem naukowym, czy swoistym urokiem postępowania. Wydaje się, iż momentem przełomowym w karierze kandydata było Jego zetknięcie w czasie studiów ze światowej sławy socjologiem (ówczesnym docentem) prof. dr. hab. Stefanem Nowakiem, a w okresie późniejszym (lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte ubiegłego stulecia) z wybitnym o międzynarodowej renomie uczonym – filozofem kultury, wychowania, a zarazem pedagogiem prof. dr. hab. Bogdanem Suchodolskim. O wpływie wymienionych postaci kandydat wspominał w swoich publikacjach wielokrotnie.

Tak więc osobiste oddziaływanie poszczególnych i wybitnych uczonych stworzyło warunki do samodzielnego i samokrytycznego wrastania Andrzeja Radziewicz-Winnickiego w znaczący udział w życiu naukowym (jako teoretyk a zarazem badacz) oraz prowadzenie szerokiej działalności doradczo-eksperymentalnej. Aktywny okres pracy naukowej Andrzeja Radziewicz-Winnickiego przypada na okres egzystencji ludowego państwa (do 1989 roku) jak i późniejszy wiążący się z bieżącymi realiami (1989-2015) przeobrażeń nowego postmodernistycznego ładu społeczno-educacyjnego RP.

Zainteresowania naukowe Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego są ściśle związane z pedagogiką społecz-

ną, ale również z wybranymi dziedzinami socjologii wychowania (edukacji). Wyniki prowadzonych badań i analiz posiadają ważką wartość poznawczą, jak również praktyczno-społeczną. Zawsze cechowało Kandydata podejście oparte na przekonaniu, że pełnienie roli pracownika naukowego polega przede wszystkim na rozwiązywaniu szeregu problemów społecznych w oparciu o uzasadnione twierdzenia o rzeczywistości, których dostarczyć może właściwy dobór danych z przeprowadzonych badań empirycznych.

Zadania badawcze w przekonaniu w. wym. polegają na wypełnianiu treścią luki, we wzajemnej relacji powiązań: nauka a praktyka. Większość prowadzonych badań i analiz była skierowana na opis sytuacji, w której praktycy (nauczyciele, reprezentanci administracji oświatowej, ale również kierownicy jednostek gospodarczych, pracownicy wielu instytucji z obszaru wychowania pozaszkolnego i inni) konkretyzują wymagania stawiane reprezentantom nauk o wychowaniu, a zarazem oceniają poziom rozwoju pewnych subdyscyplin. Do chwili uzyskania tytułu profesora, jego zainteresowania naukowo-badawcze dotyczyły różnych aspektów przystosowania absolwentów zasadniczych szkół zawodowych do pracy, a głównie do podjęcia zatrudnienia w przemyśle. Pomijając różne odcienie znaczeniowe analizowanych procesów identyfikacyjnych występujących wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych założono – w oparciu o analizę literatury przedmiotu i prowadzone badania – że rozwój poczucia identyfikacji powinien wzmocnić procesy scaleniowe w danej grupie pracowniczej i odwrotnie. Zintegrowany system społeczny powoduje wzrost poczucia przynależności do wspólnoty, natomiast zanik więzów solidarności z grupą prowadzić może do dezintegracji systemu. Ustalenie czynników, które utrudniają procesy identyfikacyjne, oraz przedstawienie związków wzajemnych między identyfikacją, adaptacją, interakcją systemu i wychowaniem powinno przyczynić się do lepszej orientacji i organizacji w zakresie możliwości socjotechnicznego oddziaływania czynników formalnych współczesnej jednostki gospodarczej. W przekonaniu profesora znajomość omawianych procesów przyczynić się powinna do stymulowania procesów identyfikacyjnych i usuwania w danym środowisku wychowaw-

czych czynników wpływających na stagnację systemu opiekuńczo-zabezpieczającego. Zajmował się więc Autor wielu prac specyficznym środowiskiem lokalnym – jakie stanowi przemysłowy zakład pracy – w pryzmacie analiz aktywizacji młodej generacji w danym środowisku wychowawczym, społecznej organizacji badanego subsystemu i rozwoju danej społeczności. Pomijając liczne badania empiryczne w pozaszkolnych środowiskach wychowawczych był przekonany o znaczeniu prowadzenia środowiskowych badań pedagogicznych dla rozwoju teorii i praktyki wychowania. Była to także próba usytuowania pedagoga w strukturze formalnej zakładu, dotychczas nie spotykana w krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu.

Wyniki badań ujawniały często spotykaną dysfunkcjonalność i irracjonalność w zakresie zatrudniania nauczycieli i pedagogów – absolwentów wyższych uczelni podejmujących pracę zawodową w usamodzielnionym przemyśle i w spółdzielczości. Monograficzna analiza roli zawodowej pedagoga i nauczyciela podejmującego pracę w przemyśle miała m.in. na celu dostarczenie szeregu informacji, niezbędnych przy rekonstrukcji obowiązujących programów kształcenia na poszczególnych kierunkach wyższych studiów pedagogicznych. W przekonaniu profesora uzyskane informacje z przeprowadzonych badań na temat uwarunkowań roli zawodowej pedagoga zatrudnionego w zakładzie pracy, wybrane selektywnie i prezentowane Czytelnikowi łącznie, są bardzo istotnym w chwili obecnej wycinkiem badań nad zadaniami i rolą humanisty, nie tylko w przemysłowym zakładzie pracy, ale także w całym społeczeństwie.

Zakładając, że wypracowanie racjonalnych metod planowania w poszczególnych sektorach społecznych jest zadaniem praktycznym o wielkiej doniosłości, starano się w ramach prowadzonych analiz odpowiedzieć na pytania: czy sektory te nie posiadają pewnych cech wspólnych, przynajmniej z planistycznego punktu widzenia, które umożliwiają wspólne podejście metodologiczne, różne od podejścia w planowaniu gospodarczym, a które usprawiedliwiłyby nakreślenie bardziej jednolitej koncepcji panowania oświaty w ramach planowania nie tyle ogólnospołecznego co regionalnego?

Przytoczono liczne dowody, że w obiektywnym procesie rozwoju postęp w dziedzinie oświaty jest bezpośrednio związany z różnymi elementami rozwoju gospodarczego Polski. Nakreślono wizję planowania społecznego jako planowania zmian strukturalnych i innowacji społecznej, poprzez realizację działań gospodarczych w społeczności lokalnej. Z uwagi na duże zainteresowanie omawianą problematyką występującą przede wszystkim poza granicami kraju i ograniczone możliwości publikacji w Polsce ukazał się w zagranicznych periodykach naukowych w języku angielskim.

Prowadzone analizy z zakresu aktualnej sytuacji polskiej oświaty w momencie funkcjonowania mechanizmów gospodarki wolnorynkowej to kolejny etap zainteresowań badawczych w. wym. Analizując współczesne związki pedagogiki i ekonomii, Autor na sygnalizowanym powyżej tle formułuje nowe cele i zadania współczesnej pedagogiki społecznej. Proponuje w doborze tej dyscypliny pominąć wszelkie problemy wiążące się z wychowaniem zachowawczym, opartym na ustalonych i utrwalonych w społeczeństwie polskim wartościach, a także wzorach zachowań. Sugeruje natomiast rozwinięcie wielu tematów cząstkowych wiążących się z interakcją społeczną, wybranymi procesami społecznymi czy partycypacją społeczną wychowanka w dobie urbanizacji i globalizacji. Postuluje zainteresowanie się problematyką socjalizacji rynkowej przez wiele subdyscyplin współczesnej pedagogiki. W przygotowanych pracach o intencji informacyjno-podręcznikowej stara się zaproponować normatywnie rozstrzygający podział, tj. właściwe (zdaniem Profesora) ujęcie statusu poznawczego w poszczególnych subdyscyplinach nauk społecznych, które wymagałoby zwrócenia pilnej uwagi na sam sposób określenia przedmiotów ich badań i analiz. Innymi słowy byłoby to analityczne wyodrębnienie w kategoriach teoretycznych pewnej klasy zjawisk immanentnie stanowiących przedmiot prezentacji badawczych innych nauk społecznych blisko związanych z pedagogiką.

Autor kilku poczytnych książek – które ukazały się drukiem w ostatniej dekadzie, jednoznacznie uznał – o czym wspominao wielokrotnie w opracowaniach ekspertów, że zasoby, jakimi dysponuje pedagogika społeczna w okresie transformacji, okazały się być nie tylko skromne co przesta-

rzałe w obliczu intensywnie przebiegającej zmiany społecznej. W pracach, także informacyjno-podręcznikowych autorstwa Kandydata, dominuje ustawiczne podkreślanie jedności i wspólnoty całej rodziny nauk społecznych mimo specyficznych punktów widzenia poszczególnych dyscyplin czy subdyscyplin. Autor nie jest w żaden sposób przywiązany do wyznaczania sztywnych, często – jak sam twierdzi – sztucznych i umownych granic między poszczególnymi dziedzinami wiedzy. Stara się jednak wskazać na pewną odmienność interdyscyplinarną i różnice wartościowania (np. perspektywa socjologiczna, psychologiczna). Owo dydaktyczne przesłanie ma ważne konsekwencje, bowiem zapoznający się z podręcznikiem student pedagogiki już w początkach kształcenia na poziomie akademickim zostaje uwrażliwiony na obligatoryjną wręcz potrzebę wykorzystywania dorobku innych dyscyplin naukowych, zarówno w trakcie recepcji treści literatury, jak i podczas analiz.

Profesor Andrzej Radziewicz-Winnicki omawia na swój sposób poszczególne zagadnienia, ale równie często cytuje ekspertów z wielu dziedzin, przytaczając ważne hasła encyklopedyczne. Tok wywodu prowadzony w Jego podręczniku nastawiony jest przede wszystkim na współczesność, jakkolwiek w pierwszej części nawiązuje do wielu dokonań z przeszłości. Kwestią autorskiej decyzji pozostaje odpowiedni dobór proporcji między współczesnymi a przeszłymi teoriami i interpretacjami, które miały miejsce – używając terminologii Andrzeja Radziewicz-Winnickiego – w nieistniejącym już czasie społecznym. Podręcznik (2008) w ten sposób staje się – to walor dodatkowy – obszernym przewodnikiem po trudnym labiryncie wybranych zagadnień nauk społecznych (np. urbanizacja, globalizacja, modernizacja, rustyfikacja) oraz abstrakcyjnych pojęć (tj. czas społeczny, przestrzeń społeczna, suburbia, trauma, politrauma, nierówności społeczne, upośledzenie, nowoczesność, ponowoczesność, kapitał społeczny, marginalizacja, ekskluzja, społeczeństwo obywatelskie, rehabilitacja społeczna), które dotychczas nie znalazły w literaturze z zakresu pedagogiki społecznej należnego im – jego zdaniem – miejsca.

Andrzej Radziewicz-Winnicki występuje tam w podwójnej roli człowieka nauki – eksperta, a jednocześnie wy-

trawnego eseisty, dostrzegającego literacką nośność wielu ważnych problemów nauki i współczesnego świata. Jest intelektualistą i badaczem, zręcznym obserwatorem, którego charakterystyki danego okresu lub poszczególnych osób (np. na uwagę zasługuje uchwycenie charakterystycznych cech pisarstwa naukowego kilku współczesnych postaci w pedagogice) przybliżają go do roli propagatora i kreatora wydarzeń i doświadczeń estetycznych.

W całości kształcie znaczącego dorobku naukowego dominuje kilka nurtów, o których sygnalizowałam już uprzednio. Wytworzył Kandydat właściwy sobie warsztat naukowy, do którego włączył elementy z licznych dyscyplin. Legitymuje się niekwestionowanym autorytetem i znaczącym dorobkiem w obrębie pedagogiki społecznej. Nadmienię, że w kilkunastu opiniach i ocenach publikowanych w Polsce i innych zagranicznych ośrodkach akademickich wspomina się często, iż Kandydat jest twórcą śląskiej szkoły naukowej we współczesnej pedagogice społecznej (m.in. Suchodolski 1987, Antikainen 1986, 1992, Lewowicki 2005, 2010, Syrek 2007, Jarosz, Syrek 2010 i inni).

Pozwolę sobie także wyrazić opinię, iż na początku lat osiemdziesiątych (analiza prezentowanych wyników badań) Profesor Andrzej Radziejewicz-Winnicki był raczej wierny powszechnie stosowanym wymogom pozytywizmu i jego praktycznego wyrazu – wąskiego empiryzmu.

Analiza wielu opracowań dowodzi, iż kandydat od kilkunastu już lat jest również reprezentantem odmiennego od pozytywizmu nurtu rehabilitacji aspektu teoretycznego reprezentowanego m.in. przez K. Poppera i T. Kuhna. Liczne odniesienia autora do sfer stricte teoretycznych wydają się twierdzić, że bez nowych konsultacji teoretycznych najbogatsze nawet nagromadzenie faktów nie prowadziło nigdy, samo przez się, do naukowego postępu stymulującego jego wpływ na rozstrzygnięcia o charakterze praktyczno-społecznym.

[...] Stwierdzam, że w ocenie naszego środowiska zdecydowaną większość tekstów Profesora – w opinii znawców problematyki można traktować jako ważne syntezы teoretyczne, które zawierają istotne implikacje (tak teoretyczno-poznawcze, jak i praktyczno-społeczne) dla dalszego pomysłnego rozwoju nauk o wychowaniu.

Profesor łączy w sobie erudycję i walory intelektu z wysoką i jakże odpowiedzialną wrażliwością etyczną i sumiennością. Potrafi przewycięzać liczne partykularyzmy grupowe. Walory opisane powyżej dostrzegane są w środowiskach akademickich pedagogów od wielu już lat. Zgodność postępowania z przyjętym systemem wartości, pryncypialność powszechnie dostrzegana w trakcie podejmowanych życzliwie staraniach, sporządzanych opiniach i ocenach czy też rozstrzygnięciach (kiedy Profesor zawsze potrafi się wyzwolić spod jakichkolwiek subiektywnych relacji międzyosobniczych) podczas pełnienia wielu ról społecznych budzą szacunek i uznanie całego środowiska.

Andrzej Radzewicz-Winnicki od szeregu lat występuje odpowiedzialnie i z dużym sukcesem w trzech jakże istotnych rolach: nauczyciela akademickiego, badacza naukowego (i to nie tylko na skalę krajową), dydaktyka i wykładowcy, organizatora badań oraz przewodnika i opiekuna naukowego młodej kadry dydaktyczno-naukowej. Ten zespół ról traktowanych łącznie rzadko bywa wśród pracowników naukowych spełniany z sukcesem, dlatego też wysoce zadowalająca działalność w w. wym. poszczególnych obszarach działania zasługuje na najwyższą uwagę.

Opowiadam się tym samym za przyznaniem przez panią Minister nagrody resortu za całokształt dorobku uczonego.

3. Inicjatywy na rzecz poprawy jakości kształcenia, badań naukowych i prac rozwojowych

Wraz ze zmianami polityczno-gospodarczymi w Polsce zainicjowanymi w 1989 roku regulacje prawne dotyczące szkolnictwa wyższego zaczęto koncentrować głównie wokół wzrostu autonomii tych instytucji. Wychodzono bowiem z założenia, iż autonomia umożliwi szkołom wyższym wprowadzenie samoregulacji mających na celu polepszenie jakości badań i kształcenia.

Innowacje wprowadzone przez uczelnie mogą przybierać różne formy: od radykalnych form organizacyjnych i programowych do minimalnych, ewolucyjnych usprawnień.

Działania reformatorskie podejmowane przez szkoły wyższe w przekonaniu Profesora mogą być wynikiem potrzeb formułowanych przez samą społeczność uczelnianą (np. nauczycieli akademickich, studentów) lub też przez otoczenie zewnętrzne. Jako przykład odpowiedzialnego podejścia do

obowiązków akademickich niech posłuży działalność Andrzeja Radziewicz-Winnickiego w zespole ds. oceny pracowników, którym kierował. Pełniąc dwukrotnie (1998, 2005) funkcję Przewodniczącego Zespołów Rektorskich w Uniwersytecie Śląskim ds. ocen nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy bądź też pełniących funkcję dziekana, Andrzej Radziewicz-Winnicki przygotował dla osób poddanych ocenie (samoocenie) kwestionariusz ankiety, w którym dodatkowo umieszczono kilka pytań związanych m.in. z opisem funkcjonowania wydziału (który respondent – profesor reprezentuje) oraz oceny działalności badawczej i edukacyjnej danej jednostki organizacyjnej. Dotyczyły one m.in. wpływu tradycji, przyzwyczajeń mentalno-kulturowych i otoczenia lokalnego/zewnętrznego na bieżącą działalność publicznych instytucji akademickich szkolnictwa wyższego. Pytano m.in. o występujące mechanizmy oraz procedury uruchomione przez poszczególne jednostki organizacyjne (wydziały, instytuty) Uniwersytetu Śląskiego, w celu dostosowania ich działalności do nowej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zarówno Profesor, jak i pozostali członkowie Zespołu Oceniającego mieli na celu rozpoznanie czynników/bodźców wewnętrznych, które stymulują bądź też hamują innowacje edukacyjne.

Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety koncentrowały się wokół następujących kwestii:

- działalności badawczej i edukacyjnej respondentów, rozpatrywanej w kontekście szeroko definiowanych warunków pracy (tj. materialnych – finanse, wyposażenie laboratoriów, bibliotek, sytuacja lokalowa oraz niematerialnych – klimat społeczny

sprzyjający lub niesprzyjający dobrej pracy, ocena poziomu naukowego wydziału, ocena poziomu intelektualnego studentów i ich zainteresowania studentami);

- opinii respondentów na temat instytucjonalnych działań przystosowawczych;
- indywidualnych postaw i zachowań pracowników naukowo-dydaktycznych związanych z pracą w Uniwersytecie Śląskim;
- oczekiwanej przez społeczność akademicką środowiska lokalnego Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego określonej strategii interwencyjnej władz rektorskich, na rzecz poprawy jakości kształcenia i kreowania przez Uczelnię nowych ofert edukacyjnych.

Po zakończeniu analiz oraz sformułowaniu indywidualnych ocen przedstawiono JM Rektorom Uniwersytetu Śląskiego (w 1991 r. prof. dr. hab. Tadeuszowi Sławkowi, w 2005 r. prof. dr. hab. Januszowi Janeckowi) obszernie raporty/analizy dotyczące określonych mierników jakościowych doskonalących – w ocenach reprezentowanej społeczności akademickiej UŚ – stymulujących poprawę jakości kształcenia na poziomie wyższym oraz ścisłej współpracy Uczelni z regionem Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego.

Programy i projekty obejmujące innowacyjne metody prowadzenia zajęć dydaktycznych i nauczania

Andrzej Radziewicz-Winnicki pozostaje od wielu lat przekonany, że innowacje pojawiające się w obszarze

dydaktyki nie są jedynie zwykłym następstwem zachodzących dynamicznych przeobrażeń materialno-technicznych i mentalno-kulturowych, aczkolwiek są to czynniki nie tylko współtworzące wszelkie zmiany, ale wręcz je wymuszające. Prezentuje On równocześnie pogląd, że największy z występujących obecnie niedoborów w stosowanych i przyjętych (często autorsko) kryteriach ocen dotyczy właśnie wprowadzenia innowacji w realizowanej przez nauczycieli akademickich działalności dydaktycznej. Trudno jest – jak sądzi Profesor – specyfikować jakikolwiek system ocen dotyczących jakości kształcenia, ponieważ w większości krajów europejskich Unii, które wprowadzały różne (i wielorakie) tryby ocen jakości kształcenia, występują stale wyrażane różnice między przyjętymi rozwiązaniami, wynikającymi z odmienności organizacji szkolnictwa wyższego, kreowanej polityki edukacyjnej oraz kontekstu *stricte* kulturowego, w którym zarówno uczelnie wyższe, jak i nauczyciele akademicy funkcjonują.

Poniżej wyszczególniono formy pracy indywidualnej i inicjatywy, które w odczuciu samego Profesora mogą zasługiwać na zainteresowanie:

- prowadzenie w latach (1982-1984) konwersatorium naukowego w języku angielskim z zakresu pedagogiki społecznej oraz socjologii wychowania¹² (otwartego dla wszystkich reprezentantów nauk

¹² Zajęcia (2-3 godz.) prowadzono jeden raz w miesiącu na terenie Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, po uprzedniej konsultacji z prof. A. Radziewicz-Winnickim z tematyki prezentowanego przez prelegenta opracowania referatu programowego w języku angielskim. W prowadzonych dyskusjach uczestniczyło każdorazowo 20-30 osób.

społecznych Uniwersytetu Śląskiego). Była to jedna z nielicznych prób demokratyzacji i aktywizacji społeczności akademickiej w trudnym i jakże przykrym dla ogółu okresie wprowadzonego stanu wojennego. Skromne przedsięwzięcie poprzedzało pojawiające się w okresie późniejszym procesy integracyjne w Europie. Oczekiwany rozwój współpracy i ożywionych kontaktów naukowych liczbowo uwidaczniającej się wymiany pracowników akademickich i studentów nastąpił dopiero po 1989 roku. Warto nadmienić, iż nieomal wszyscy prelegenci – uczestnicy tego konwersatorium opublikowali opracowane referaty w zagranicznych (obcojęzycznych) periodykach naukowych;

- prowadzenie w latach (1984-2010) ogólnopolskiego seminarium doktoranckiego, z zakresu wybranych zagadnień pedagogiki społecznej, socjologii wychowania i pedagogiki oraz socjologii zmiany społecznej (transformacji). Kilku uczestników seminarium uzyskało tytuły profesorskie, a 13 osobom nadano stopnie doktorów habilitowanych;
- instytucjonalizacja w ciągu lat 2003-2010 niekonwencjonalnego programu/projektu opatrzonego nieformalnie nazwą/tytułem „Salon Habilitanta”¹³.

¹³ Spotkania odbywały się w Katedrze Pedagogiki Społecznej UŚ (2-3 razy w roku) po uprzednim indywidualnym zgłoszeniu się Kandydatki/Kandydata referującego projekt/konspekt aktualnie przygotowywanej pracy habilitacyjnej. Prowadzona dyskusja w liczonym gronie (15-30 osób) nauczycieli akademickich o zróżnicowanym *statusie* naukowym miała na celu modyfikację przyjętych rozstrzygnięć metodologicznych. Dwukrotnie spotkania odbywały się z udziałem licznego grona dyskutantów w mieszkaniach prywatnych habilitantów: Teresa Wilk (2007), Adam Roter (2008).

Andrzej Radziewicz-Winnicki omówione powyżej spotkania traktował jako pomysły i oczekiwany przez danego nauczyciela akademickiego układ zdarzeń o nieformalnym charakterze, stymulujący aktywne uczestnictwo samego przedmiotu, który mógłby wykorzystać sprzyjające warunki w przebiegającym w nieodległej przyszłości procesie awansowym;

- przygotowanie licznych programów szkolenia/doskonalenia zawodowego (po 1989 r.) dla szerokiej rzeszy kadr kierowniczych kilku resortów społecznego przemysłu¹⁴.

Założono bowiem, że działania reformatorskie/innowacyjne w zakresie dydaktyki podejmowane przez szkoły wyższe mogą być rezultatem potrzeb formułowanych przez samą społeczność uczelnianą (nauczycieli akademickich, studentów), jak również przez lokalne/regionalne otoczenie zewnętrzne.

Przeprowadzono następujące 2-3-dniowe kursy/szkolenia, opierając się na przyjętych programach szkolenia¹⁵. Po zdaniu egzaminu wręczono blisko 200 osobom spośród uczestniczących respondentów kadry kierowniczej odpowiednie certyfikaty. Zatwierdzony program dotyczył m.in. sygnalizowanych poniżej treści:

- wybranych aspektów humanizacji pracy, dydaktyki, stosowania nowoczesnych metod doboru

¹⁴ Przede wszystkim górnictwa i energetyki.

¹⁵ Autorem programów/ projektów był A. Radziewicz-Winnicki wraz z Dyrekcją Południowych Regionów Zakładów Energetycznych w Częstochowie w okresie (XI 1992-III 1993). Wykłady prowadzili nauczyciele akademicy Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego (prof. dr hab. A. Radziewicz-Winnicki, dr dr A. Roter, E. Syrek).

pracowników, wprowadzania do pracy i adaptowania do środowiska w warunkach funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej, komunikowania się jako efektywnego instrumentu polityki kadrowej współczesnych managerów, opiniowania i oceniaania pracowników, współzarządzania itp.;

- przygotowania programu zmian strukturalno-organizacyjnych, m.in. w przyzakładowym szkolnictwie zawodowym, w sytuacji wprowadzania gospodarki wolnorynkowej, zgodnie z podstawowymi kierunkami reform oświatowych;
- opracowania problemów kompensacyjnego oddziaływania rehabilitacyjnego w stosunku do osób niepełnosprawnych, a także projektów modyfikujących dotychczasowy rytm zatrudniania osób niepełnosprawnych;
- prowadzenia kompleksowych badań empirycznych (m.in. ankietowych) i analiz na dowolnie zlecony problem badawczy obejmujący zagadnienia związane ze współczesną psychospołeczną problematyką określonych struktur organizacyjnych, a także przedłożenie – na podstawie prowadzonych badań – dokumentacji projektującej wprowadzenie zmian i modyfikacji¹⁶. Zajęcia przeprowadzono w Częstochowie. Kolejne szkolenia przeprowadzono z inicjatywy Profesora na terenie Nadwiślańskiego Ośrodka Szkolenia i Doskonalenia Kadr Przemysłu Węglowego, dla

¹⁶ Po zakończeniu szkolenia przeprowadzono ankietowe badania sondażowe (N = 150) wśród słuchaczy, a raport/wniośki przedstawiono w formie pisemnej Dyrekcji Południowego Regionu Zakładów Energetycznych w Częstochowie.

kadry kierowniczej (wyższego, średniego i niższego dozoru) w dziewięciu kopalniach NSW SA (łącznie poddano szkoleniu ponad 150 osób¹⁷).

Program opatrzono tytułem/tematem: „Restrukturyzacja działów i oddziałów na powierzchni kopalni”. Jego istotę zawierał szczegółowy program, który przewidywał:

1. Dzień pierwszy – 8 godzin
 - a) Problematyka pedagogiki i socjologii pracy w kontekście stosunków przełożony – podwładny (motywacja efektywnej pracy);
 - b) Organizacja zarządzania ze szczególnym uwzględnieniem procesów podejmowania decyzji oraz organizacji pracy i stosunków międzyludzkich wraz z zasadami negocjacji z uwzględnieniem zabiegów socjotechnicznych polityki społecznej.
2. Dzień drugi – 4 godziny
 - c) Problemy restrukturyzacji i prywatyzacji w przemyśle w aspekcie nauk społecznych;
 - kierunki działań
 - założenia programu
 - udział pracowników w tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych
 - dotychczasowe dokonania przekształceniowe w kopalniach NSW SA.

Kolejne szkolenie – w ciągu lat 1996–1997 przeprowadzono – dla kadry kierowniczej – na terenie

¹⁷ Autorem programu/projektu był A. Radziejewicz-Winnicki wraz z Dyrekcją Nadwiślańskiego Ośrodka PW w Bieruniu (woj. katowickie). Zajęcia dydaktyczne prowadziły (w II półroczu 1995) prof. dr hab. A. Radziejewicz-Winnicki oraz E. Syrek – nauczyciele akademicy Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego.

kombinatu Zakładów Azotowych w Kędzierzynie-Koźlu (woj. opolskie)¹⁸. Zatwierdzony 12-godzinny program przewidywał zapoznanie się słuchaczy (obejmował ponad 400 osób kadry kierowniczej, w tym mistrzów) z niżej wymienionymi zagadnieniami:

1. Wprowadzenie do socjologicznej problematyki przemysłowego zakładu pracy:
 - omówienie cech i przedmiotu szkolenia
 - ujęcie socjologiczne zakładów pracy
 - sprzężenie systemu społecznego z systemem technicznym
 - biurokratyczna organizacja nowoczesnego zakładu pracy.
2. Modernizacja struktur w procesie zmiany społecznej:
 - omówienie zmian społecznych w warunkach funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej
 - charakterystyka społeczności postindustrialnej
 - aktywność i aktywizacja grup nieformalnych zakładu przemysłowego oraz społeczności lokalnych.
3. Restrukturyzacja w hierarchii struktur i grup społecznych w zakładzie przemysłowym w procesie innowacji:
 - cechy organizacji jako podmiotu przyswajającego innowacje
 - model dyfuzji innowacyjnej
 - model planowanej interwencji (zmiany)
 - prognoza zachowań i postaw wobec innowacji
 - kontrola skutków zmian (strategie innowacji).

¹⁸ Zajęcia dydaktyczne prowadzili: prof. dr hab. A. Radziejewicz-Winnicki, dr dr A. Mańka, A. Roter, E. Syrek, M. Wójcik (nauczyciele akademicy Katedry Pedagogiki Społecznej UŚ).

4. Elementy w patologicznych sytuacjach kierowniczych – relacje: przełożony – podwładny w świetle teorii organizacji:
 - funkcje organiczne i uzupełniające stanowiska pracy
 - opinie przełożonych o działaniu podwładnych
 - postulat realności i konkretności w formułowaniu zadań
 - motywacje podwładnych
 - reorganizacja (psychologiczne przygotowanie do reorganizacji)
 - ewolucje roli kierownika i wiążące się perspektywy pomyślnej modernizacji psychospołecznej działalności przedsiębiorstwa przemysłowego.
5. Dyskusja.

Przedstawione powyżej, bardzo szczegółowo przykłady działań na rzecz środowisk pracowniczych ukazują elastyczne wykorzystywanie przez Profesora Jego wcześniejszych doświadczeń zawodowych oraz umiejętność łączenia treści z zakresu socjologii, pedagogiki pracy, pedagogiki społecznej i dydaktyki.

4. Staże zagraniczne w ośrodkach naukowych i akademickich

W trakcie swojej kariery naukowej Profesor utrzymywał rozległe kontakty międzynarodowe, które sprawiły, że oprócz pogłębiania znajomości dorobku naukowego badaczy w innych krajach miał sposobność do popularyzowania dorobku polskich pedagogów i własnego. Nawiązywane kontakty zagraniczne owocowały tworzeniem międzynarodowych zespołów badawczych inspirowanych i kierowanych przez Profesora oraz dużą liczbą publikacji zagranicznych. Staże zagraniczne:

- X/1983 - Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Lorànda Eötvösa w Budapeszcie (Węgry) - 1 miesiąc
- I-III/1990 - The Royal Danish School of Educational Studies w Kopenhadze (Dania)
- X/1990-I/1991- DAAD (Niemcy):
 1. Uniwersytet w Bambergu - 2 miesiące
 2. Uniwersytet w Monachium - 1 miesiąc.

Ponadto w okresie 1978-2011 prowadził wykłady w charakterze *visiting professor* w ponad 90 akademickich ośrodkach zagranicznych: Austrii, Bułgarii, Czech, Słowacji (także w byłej Czechosłowacji), Danii, Finlandii, Grecji, Niemiec, USA oraz Węgier.

Udział w życiu naukowym uczelnianym, krajowym i międzynarodowym jest jednym z podstawowych elementów określających działalność zawodową nauczycieli akademickich. Polega on również na uczestnictwie w konferencjach naukowych. Odnotować zatem można, iż w okresie wieloletniego zatrudnienia w Uniwersytecie Śląskim, a następnie Uniwersytecie Zielonogórskim (od 2010) Profesor uczestniczył w ponad 80 konferencjach zagranicznych (organizowanych poza granicami kraju) oraz w przeszło 100 konferencjach krajowych (w tym kilkunastu o charakterze międzynarodowym). Przytoczone dane świadczą mogą o uznanym obywatelstwie Profesora w świecie akademickim reprezentującym nauki społeczne.

5. Opieka naukowa nad studentami i doktorantami

Niekiedy trudno jest formułować jakiegokolwiek oceny dotyczące działalności dydaktycznej osoby, która wykazuje bardzo wysoką aktywność naukową. W przypadku analiz dorobku naukowego Andrzeja Radziejewicz-Winnicki jako dydaktyka i wykładowcy nie ma jakichkolwiek wątpliwości, że rolę tę odgrywa On w stopniu wysoce zadowalającym wręcz wzorcowym. Wielokrotnie byłem uczestnikiem konferencji naukowych, bacznie przysłuchując się referatom Profesora wygłaszanym podczas obrad sesji plenarnych. Przed dwoma laty (IX 2012) wygłosił On wykład inaugurujący rok akademicki 2012/2013 naszego Wydziału. W trakcie zatrudnienia w Uniwersytecie Zielonogórskim wielokrotnie podejmował i realizował zadania dydaktyczne na poziomie wysoce zadowalającym. Dydaktyka akademicka zawsze stanowiła więc i nadal stanowi zasadniczą formę aktywności zawodowej Profesora Andrzeja Radziejewicz-Winnickiego, w której także realizował swoją misję wynikającą nie tylko z obowiązku zawodowego.

Prowadził wykłady kursowe z następujących przedmiotów: pedagogika społeczna, socjologia wychowania, metody badań pedagogicznych oraz wykłady monograficzne o zróżnicowanej – w każdym roku – tematyce. Zdarzyło się w przeszłości (w zależności od obciążeń bądź też zapotrzebowania), iż prowadził niekiedy (w Uniwersytecie Śląskim) zajęcia dydaktyczne z przedmiotu wstęp do socjologii. Od 1974 roku nieprzerwanie realizuje zazwyczaj seminaria dyplomowe, licencjackie i częściej magisterskie dla studentów różnych kierunków i specjalności pedagogicznych w danej uczelni. Profesor prowadził wykłady w charakterze *visiting professor* dla pracowników naukowych oraz studentów na terenie zagranicznych ośrodków akademickich w wielu krajach. Informacje te zawarto w uzasadnieniu wniosku o przyznanie nagrody Ministra. Około 1000 absolwentów, pod merytoryczną opieką Profesora Andrzeja Radziejewicz-Winnickiego, pomyślnie uzyskało status magistra (w latach 1974-2014), a także (około 50) licencjata. Jest promotorem 16 prac doktorskich, których szczegółowy wykaz został przedstawiony w dalszej części opracowania.

W roku akademickim 2013/2014 Profesor prowadził zajęcia na Studium doktoranckim – z przedmiotu metody badań w naukach społecznych – w Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Jest autorem czterech opracowań o charakterze informacyjno-podręcznikowym; w tym bardzo znanego i popularnego podręcznika *Pedagogika społeczna w obliczu realiów codzienności* wydanego nakładem Wydawnictw Akademickich

i Profesjonalnych¹⁹. W roku 2009 nastąpił za zgodą Autora dodruk 1000 kolejnych egzemplarzy książki²⁰. W tym miejscu warto przytoczyć fragment recenzji prof. dr hab. Krystyny Marzec-Holki, opublikowanej na łamach renomowanego kwartalnika „Kultura i Społeczeństwo”, opatrzonej wymownym tytułem: *Podręcznik na miarę czasów*:

Autor podręcznika, co wyraźnie trzeba zaakcentować, nie preferuje wybranych paradygmatów uprawiania badań czy refleksji naukowej. Znajdują w nim odbicie różne nurty teoretyczne. Jest pomyślany jako kompendium zagadnień aktualnych i podejmowanych obecnie przez współczesną pedagogikę społeczną, co ma służyć między innymi przejściu – jak sugeruje tytuł części czwartej – od ideologii ku rehabilitacji społecznej i wyzwalaniu aktywności człowieka²¹. Tak dobrane treści stają się przydatne tym wszystkim, którzy pragną się stać kreatorami sztuki wspomagania przekształceń w obszarze tożsamości jednostki, opuszczającej społeczeństwo tradycyjne i uczestniczącej w strukturach współczesnego nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego.

Na uwagę zasługuje nie tylko logika i zwartość wywodu, konsekwencja w doborze i wyjaśnianiu (systematyzacji) wielu problemów i zależności poruszanych w pracy, ale przede wszystkim sam język autora i uniwersalność tekstu. Moje opinie dotyczą narracji, którą on tworzy, a także cytatów, które często przytacza (wyróżnionych, nawiasem mówiąc, mniejszym rozmiarem czcionki). W podręczniku podejmuje się wiele zagadnień trudnych, omawia się pojęcia abstrakcyjne, z którymi czytelnik często spotyka się po raz pierwszy, a twórca tej książki (o szczególnym charakterze informacyjno-podręcznikowym) – podobnie jak się to dzie-

¹⁹ A. Radziewicz-Winnicki, *Pedagogika społeczna w obliczu realiów codzienności*, Warszawa 2008, s. 644 (o nakładzie 3000 egzemplarzy).

²⁰ K. Marzec-Holka, *Podręcznik na miarę czasów*, „Kultura i Społeczeństwo” 2009, nr 1, s. 212.

²¹ A. Radziewicz-Winnicki, *Pedagogika społeczna...*, s. 663.

je w literaturze pięknej czy zaangażowanej literaturze esejistycznej – przygląda się konkretnym osobom i całym grupom społecznym, wsłuchując się w ich głos, a często tylko bełkot rozpacz, cierpienia, ale i dobrych, spontanicznych radości. Prowokuje czytelników (z pozoru podejmując problemy stricte naukowe i abstrakcyjne) do współodczuwania ich losu w dobie trudnych przemian i przekształceń. Język narracji jest nietypowym – podobnie jak w utworze literackim – tworem kreującym narzędzie badania i analizy współczesności, jest żywy i zrozumiały. Podobnie jak cały podręcznik uczy i pobudza ku formułowaniu ogólniejszej refleksji.

Praca z doktorantami prowadzona od początku lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku przyniosła niesłychanie pomyślne rezultaty. Z wielu osób pozostających pod opieką naukową Profesora 14 doktorów uzyskało stopnie doktora habilitowanego w zakresie pedagogiki. Są to dr dr hab. Maciej Bernasiewicz, Ewa Bielska, Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz, Beata Dyrda, Elżbieta Górnikowska-Zwolak, Ewa Jarosz, Beata Mazepa-Domagąła, Iwona Wagner, Marek Walancik, Leszek Wieczorek, Teresa Wilk, Ewa Wysocka, Anna Zawada, Tomasz Zimny. Osoba Profesora wpisała się w życiorysy naukowe bardzo wielu nauczycieli akademickich. Trzeba odnotować, że kilkoro młodszych, ale jakże bliskich współpracowników Andrzeja Radziejewicz-Winnickiego uzyskało tytuły profesorskie (prof. prof. dr hab. Stanisław Juszczak, Anna Nowak, Ewa Syrek, Adam Stankowski, Zdzisław Wołk). Trudno jest wyartykułować zaangażowanie Profesora Andrzeja Radziejewicz-Winnickiego w wieloletnią działalność również o dydaktycznym charakterze. Kilka prac magisterskich – przygotowanych pod naukową opieką Profesora – uzyskało nagrody

i wyróżnienia ze strony różnych gremiów tudzież instytucji. W roku ubiegłym (listopad 2014) Prezydent Zielonej Góry oraz Fundacja Bezpieczeństwa Publicznego nagrodziła mgr Mariolę Pieńkowską nagrodą za pracę magisterską pt. „Stosunek studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego do symptomów przemocy domowej stosowanej przez rodziców w stosunku do dzieci”. Promotorem pracy dyplomowej był prof. dr hab. Andrzej Radziejewicz-Winnicki. Do oryginalnych form od lat stosowanych w pracy dydaktycznej przez Profesora należy sporządzanie przez studentów (w ramach zajęć proseminaryjnych, zajęć do wyboru) recenzji prac książkowych opublikowanych w językach obcych. W świetle występujących zarówno w przeszłości, jak i obecnie niedoborów w stosowanych kryteriach ocen dotyczących efektów pracy dydaktycznej stanowi to innowacyjne, wartościowe podejście.

6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Profesor, podejmując się wielu inicjatyw w powyższym zakresie, założył na wstępie, iż w okresie transformacji nośnikiem i spoiwem społecznych struktur systemowych są zarówno interakcje, jak i aktywność myślowa jednostek, a więc upowszechnione wizje i obrazy świata społecznego oraz schematy poznawcze. Są to również struktury normatywne, które istnieją dwoiście – jako zewnętrzne wobec ludzi reguły powinnościowe i jako fragment uspołecznionej osobowości jednostek dzielających nowe wzory kulturowe i wartości. System społeczny trwa, gdyż w szczególny sposób działają i myślą ludzie. System społeczny zmienia się, ponieważ zmienia się treść działań i myśli ludzkich. Przyjęto również, wśród całokształtu uwarunkowań ekonomicznych, prawnych i społecznych, mogących wywierać wpływ na działania przystosowawcze na uczelniach, że do najważniejszych należy zaliczyć: nowe mechanizmy finansowania nauki i szkolnictwa wyższego; kontakty i współpracę szkół

wyższych z władzami lokalnymi, sektorem gospodarczym i różnymi organizacjami obywatelskimi; sposoby reakcji środowiska akademickiego oraz lokalnego na podejmowane działania reformatorskie (przede wszystkim poparcie lub brak poparcia dla innowacji).

Przedstawione powyżej w bardzo dużym skrócie dokonania niewątpliwie współtworzą zręby odpowiedzialnej analizy humanistów tudzież dydaktyki w obszarze instytucjonalizującej się teorii kształcenia zawodowego/edukacji ustawicznej w sytuacji intensywnie przebiegającej zmiany społecznej, uwzględniającej realia anomii oraz rehabilitacji społecznej w tle przeobrażeń towarzyszących dobie transformacji.

II. Twórczość naukowa i działalność ekspercka

1. Opublikowane prace naukowe

Monografie

1. *Przyczyny płynności załogi robotniczej*, „Przegląd Informacji Techniczno-Ekonomicznych” 1971, nr 4, 106 s.
2. *Pedagog i pedagogika w przemyśle*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1978, 198 s.
3. *Pedagogiczne i socjologiczne problemy płynności załogi w zakładzie przemysłowym*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1978, 137 s.
4. *Identyfikacja z zawodem, grupą roboczą i zakładem pracy*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1979, 174 s.
5. *Pedagog w przemysłowym zakładzie pracy (z badań nad funkcjonowaniem pedagogów i nauczycieli zatrudnionych w uspołecznionym przemyśle i spółdzielczości)*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1983, 146 s.
6. *Methodological Solutions in the Pedagogical Research on Identification Processes*, JoensunYliopisto, Joensuu 1984, 27 s. (Finlandia).
7. *Essays in Social Pedagogy*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1988, 144 s.

8. *W poszukiwaniu Homo Oeconomicus. Szkice polemiczne o wychowaniu*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1989, 136 s.²²
9. *Educational Democratization of Extramural Areas. The Case of Poland*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1994, 98 s.
10. *Modernizacja niedostrzeganych obszarów rodzimej edukacji*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1995, 203 s.
11. *Emeryci i renciści wobec sytuacji społecznego ubóstwa (w świetle ocen badanych zamieszkałych na terenie GOP w województwie katowickim)*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1997, 151 s.
12. *Tradition and Reality in Educational Ethnography of Post-Communist Poland. Essays in Sociology of Education and Social Pedagogy*, Peter Lang GmbH, Frankfurt am Main–Berlin–Bern–New York–Paris–Wien 1998, 168 s.
13. *Modernizacja niedostrzeganych obszarów rodzimej edukacji. Tom szkiców*, wyd. 2 poszerzone, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 1999, 201 s.
14. *Oblicza zmieniającej się współczesności. (Szkice z pedagogiki społecznej, etnografii edukacyjnej i socjologii transformacji)*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2001, 139 s.
15. [Współaut.:] R. Seebauer, E. Górnikowska-Zwolak, *Podręczny słownik terminów z zakresu*

²² Pierwsza wersja książki, przygotowana do druku przez Młodzieżową Agencję Wydawniczą pod identycznym tytułem, z podtytułem *Eseje polemiczne o wychowaniu* (Warszawa 1987, s. 149), po ukazaniu się stopek drukarskich została odrzucona przez cenzurę, tj. Główny Urząd Kontroli i Publikacji i Widowisk. Nakład pierwszy zlecony do druku Prasowym Zakładom Graficznym w Krakowie przewidywał ukazanie się książki na rynku wydawniczym w wysokości 9800 + 200 egzemplarzy.

- nauk o wychowaniu: angielsko-niemiecko-polski*, Wydawnictwo „Śląsk”, Wiedeń–Katowice 2001, 208 s.
16. [Współaut.:] A. Roter, *Ryzyko transformacyjne nowego ładu społeczno-edukacyjnego. (Wypisy wybranych tekstów z socjologii wychowania oraz socjologii transformacji z lat: 1989–2003)*, Wydawnictwo ŚWSZ im. Gen. J. Ziętki, Katowice 2004, 248 s.
 17. *Spółczeństwo w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*, GWP, Gdańsk 2004, 195 s.
 18. [Współaut.:] E. Bielska, A. Roter, *Social and Educational Problems. The Case of Poland at the Background of EU Accession*, Wydawnictwo ŚWSZ im. Gen. J. Ziętki, Katowice 2005, 141 s.
 19. *Pedagogika Społeczna w obliczu realiów codzienności*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, 644 s. [dodruk: 2009].
 20. *Żywiotowość otaczającej współczesności a szansa na homeostazę społeczną. Studia, szkice i refleksje socjopedagogiczne*, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2014, 238 s.

Prace zbiorowe

1. *Młodzież w Górnośląskim regionie przemysłowym. Studia i badania*, red. A. Radzewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1984, 139 s.²³

²³ Pierwszą *de facto* pracą zbiorową pod red. Profesora była obszerna monografia (ponad 350 stron, 25 ark. wyd.) *Młodzież w organizacjach przemysłowych...*, oddana do składania w październiku 1979 r. przez Instytut Wydawniczy CRZZ w Warszawie. Praca miała się ukazać drukiem w II kwartale 1980 r.,

2. *Paedagogica Societatis. Przedmiot, zadania a współczesność*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1985, 132 s.
3. *Problemy społeczno-wychowawcze w środowisku młodzieży*, red. W. Borowska-Nowak, A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1986, 133 s.
4. *Pedagogika a socjologia wychowania. Szkice socjopedagogiczne*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1986, 163 s.
5. *Pedagogika społeczna w perspektywie przemian gospodarczych*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1987, 128 s.
6. *Nauczyciel w procesie przemian*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1989, 156 s.
7. *Teacher Strategies. A Review and Critique of Chosen Conceptions*, ed. A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1991, 140 s.
8. *Współcześni socjologowie o wychowaniu*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1993, 154 s.
9. *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku. Zagadnienia wybrane*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, 627 s.
10. *Educational Problems in Postcommunist Countries*, ed. A. Radziejewicz-Winnicki, „Journal of Thought” 1992, Vol. 27, Nos. 3 and 4, 167 s.
11. *Educational and Social Transformation in Poland and other Post-Communist Countries*, ed. E. Górnikow-

w nakładzie 6750 + 250 egzemplarzy. Decyzją cenzury – pomimo bardzo dobrych recenzji wydawniczych – wstrzymano druk i rozpowszechnienie książki.

- ska-Zwolak, A. Radziejewicz-Winnicki, LW – Press, Katowice 1992, 93 s.
12. „Paidea” XVII/1992 – 93. Międzynarodowy Rocznik Pedagogiczny Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, H. Muszyński (red. nacz.), I. Wojnar (sekr.), C. Kupisiewicz, Z. Łomny, A. Radziejewicz-Winnicki, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków 1994, 167 s.
 13. „Chowanna”, t. 2(5), red. A. Radziejewicz-Winnicki, Katowice 1995, Wydawnictwo UŚ, 125 s.
 14. *Problemy i tendencje rozwojowe we współczesnej pedagogice społecznej w Polsce*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1995, 425 s.
 15. „Chowanna”, t. 1(8), red. A. Radziejewicz-Winnicki, Katowice 1997, Wydawnictwo UŚ, 103 s.
 16. „Chowanna”, t. 2(9), red. A. Radziejewicz-Winnicki, Katowice 1997, Wydawnictwo UŚ, 100 s.
 17. *Educational Democratization in Poland: Tradition and Post-Communist Transformation*, ed. D.K. Marzec, A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo WSP, Częstochowa–Katowice 1998, 396 s.
 18. *Pedagogika społeczna w Polsce – między stagnacją a zaangażowaniem*, red. E. Górnikowska-Zwolak, A. Radziejewicz-Winnicki, współpraca A. Czerkawski, t. 1-2, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1999, t. 1 – 321 s., t. 2 – 360 s.
 19. *Dilemmas of Education. The Social and Political Context of Educational Change in Post-Communist Poland*, ed. E. Górnikowska-Zwolak, D.K. Marzec,

- A. Radziewicz-Winnicki, „Śląsk”, Katowice 2000, 290 s.
20. *Educational Strategies in Post-Communist Poland. Curriculum Research and Curriculum Politics*, ed. A. Radziewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2001, 129 s.
 21. *Edukacja a życie codzienne*, red. A. Radziewicz-Winnicki, współpraca E. Bielska, t. 1-2, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2002, t. 1 – 271 s., t. 2 – 279 s.
 22. *Wokół problematyki wsparcia społecznego*, red. A. Czerkawski, A. Radziewicz-Winnicki, A. Roter, Wydawnictwo ŚWSZ im. Gen. J. Ziętka, Katowice 2007, 424 s.
 23. *Pedagogika społeczna w Polsce po 1989 r. (Przemiana w nauce, obecność międzynarodowa, kręgi tematyczne prac badawczych)*, red. B. Kromolicka, A. Radziewicz-Winnicki, M. Noszczyk-Bernasiewicz, Wydawnictwo ŚWSZ im. Gen. J. Ziętka, Katowice 2007, 496 s.
 24. *Funkcje pedagogiki społecznej czasu teraźniejszego (mitu, wolności i młodej demokracji)*, red. T. Frąckowiak, K. Marzec-Holka, A. Radziewicz-Winnicki, Wydawnictwo PTP, Poznań 2011, 230 s.
 25. *Wartości, symbole i znaki dobra w pedagogice społecznej*, red. nauk. (współredaktorzy: W. Ambrozik, P. Frąckowiak, K. Marzec-Holka, J. Kubiaczyk, J. Modrzewski), Wydawnictwo UAM, Poznań-Środa Wielkopolska 2012, 308 s.

Podręczniki i skrypty akademickie

1. *Wybrane zagadnienia z socjologii pracy*, Wydawnictwo Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych i Specjalistycznych, Chorzów 1976, 60 s.
2. *Zagadnienia etyki zawodowej*, Wydawnictwo Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych i Specjalistycznych, Chorzów 1976, 37 s.
3. [Współaut.:] D. Maszczyk, *Metody badań w naukach społecznych*, (skrypt – przewodnik dla studentów pedagogiki wszystkich lat), Wydawnictwo UŚ, Katowice 1979, 122 s.
4. *Pedagogika społeczna. W obliczu realiów codzienności*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, 644 s.

Artykuły i rozprawy drukowane w czasopismach lub w pracach zbiorowych

1. *Pedagogiczne i socjologiczne aspekty płynności załogi w zakładzie przemysłowym*, „Prace Pedagogiczne”, t. 4, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1976, s. 127-146.
2. *Pedagogiczne problemy związane z podejmowaniem pracy przez młodych robotników*, „Prace Pedagogiczne”, t. 5, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1976, s. 149-162.
3. *Z badań nad ruchliwością młodzieży robotniczej*, „Rocznik Pedagogiczny”, t. 4, Zakład Narodowy Ossolińskich, Warszawa–Wrocław–Kraków–Gdańsk 1976, s. 246-250.

4. *Pedagogiczne aspekty płynności załogi a racjonalny system wprowadzania do pracy*, „Prace Pedagogiczne”, t. 6, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1977, s. 120-133.
5. *Funkcje pedagoga w zakładzie pracy*, „Prace Pedagogiczne”, t. 8, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1977, s. 53-63.
6. *Płynność kadr jako problem pedagogiczno-socjologiczny*, „Prace Pedagogiczne”, t. 8, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1977, s. 120-132.
7. *Zu Problemen der sozialistische Erziehung in der Volksrepublik Pole*, „Padagogik – Psychologie” 1978, Wissenschaftliche Nachrichten für Praxis, Heft 6, s. 31-34.
8. *Działalność wychowawcza szkoły zawodowej w zakresie przygotowania młodzieży do pracy na tle intensywnego uprzemysłowienia kraju*, „Prace Pedagogiczne”, t. 10, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1978, s. 35-45.
9. *Problemy współdziałania szkół i zakładów pracy w związku z kształceniem kadr kwalifikowanych*, [w:] *O nowoczesny model szkoły zawodowej*, red. T. Nowacki, Wydawnictwo IKN i BO, Katowice 1978, s. 91-99.
10. *Problemy rozwoju zawodowego pedagoga pracy*, [w:] *Z teorii wychowania społeczno-zawodowego młodzieży*, red. H. Gąsior, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1979, s. 50-68.
11. *Płynność kadr w przemyśle a racjonalny system wprowadzania do pracy*, „Górnośląskie Studia Socjologiczne” 1979, t. 13, s. 115-140.

12. *Pedagog pracy w zakładzie przemysłowym a problemy poradnictwa zawodowego*, „Chowanna” 1980, t. 2, s. 157-167.
13. *Mechanizmy rozwoju i przekształceń procesów identyfikacyjnych. Propozycja typologii*, „Prace Pedagogiczne”, t. 14, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1980, s. 31-45.
14. *Procesy identyfikacji absolwentów zasadniczych szkół zawodowych*, „Kultura i Społeczeństwo” 1980, nr 2-3, s. 183-198.
15. *Educational Problems Connected with the Taking up of Employment by Young Workers*, „International Bulletin for Youth Research” 1981, Vol. 1/2, s. 4-9.
16. *Problemy edukacji w warunkach funkcjonowania mechanizmów rynkowych*, [w:] *Wybrane zagadnienia rozwoju zawodowego i warsztatu pracy nauczyciela*, red. K. Podoski, W. Goriszowski, IKN i BO, Katowice 1982, s. 135-149.
17. *Identification Processes and Education among Young Generations*, „International Bulletin for Youth Research” 1982, Vol. 1, s. 11-16.
18. *Ideowo-wychowawcze oddziaływanie czynników formalnych zakładu pracy na młodych pracowników*, „Prace Pedagogiczne”, t. 15, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1982, s. 146-158.
19. *Socjalna aktywność i samorealizacja młodzieży*, „Problemy Młodzieży” 1982, nr 31, s. 7-15.
20. *Golas, Problems and Needs of taking up Investigations on Youth in Upper Silesian Industrial Area*, [w:] *Sociology of Youth*, ed. R. Mayer, E.P. Mitiew, IYS – Press, Sofia 1983, s. 103-111.

21. *Education among young Generations as a Factor of Realization of Social Policy in Poland*, [w:] *Social Indicators in Comparative Youth Studies*, ed. E.P. Mitiew, IYS – Press, Sofia 1983, s. 61-73.
22. *Methodological Solutions in the Pedagogical Research on Identification – Processes*, „Scientia Paedagogica Experimentalis” 1983, Vol. 20, 1/2, s. 212-226.
23. *Education and Planning in Poland*, [w:] *Current Research on Finnish Education*, ed. P. Kansanen, Helsingin Yliopiston Kasvatustieteiden Laitos, Helsinki 1983, s. 63-72.
24. *Socjalnoje indikatory w sravnitelnykh isledowniach molodioży*, „Problemy Molodioży” 1983, nr 37, s. 142-148 (część I artykułu); nr 39, s. 70-73 (część II artykułu).
25. *Education and Planning as the Instrument of Realization social Policy in Poland*, „Scientia Paedagogica Experimentalis” 1984, Vol. 21, nr 1, s. 69-81.
26. *Invisible Identification Processes and Education*, [w:] *Personality, Education, Society*, ed. M.L. van Herreweghe, University Press, Gent 1984, s. 728-742.
27. *Socjologia wychowania w Wielkiej Brytanii. (Narodziny, stan, tendencje rozwojowe)*, „Edukacja” 1984, nr 1(5), s. 58-71.
28. *Cele, problemy i potrzeby prowadzenia badań nad młodzieżą w regionie uprzemysłowionym*, „Prace Pedagogiczne”, t. 19, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1984, s. 12-25.
29. [Współaut.: E. Górnikowska-Zwolak], *Education for Peace in Poland* „Peace Progress – IAEWP Journal” 1984, Vol. 3, nr 2, s. 57-64.

30. *Nationalised Schooling*, [w:] *A Theoretical and Methodological Problems of the Education Management*, red. J. Niemi, Wydawnictwo Naukowe UW, Białystok 1985, s. 99-118.
31. *Identification Processes and Education*, „Paidea” 1984, Vol. II, s. 256-273.
32. *Z dziejów rozwoju socjologii wychowania w Wielkiej Brytanii (studium historyczno-porównawcze)*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1985, nr 2, s. 337-356.
33. *Węzłowe problemy oświaty i ekonomii współczesnej (zarys konceptualizacji i odmiennej strategii oświatowo-wychowawczej)*, [w:] *Edukacja równoległa*, red. E. Trempała, Wydawnictwo WSP, Bydgoszcz 1984, s. 36-56.
34. *Problemy wosпитанія szkolnej młodzieży Silesji*, „Sowietskaja Pedagogika” 1984, nr 3, s. 127-130.
35. *Traditions in Education and Present Schooling in Poland at the Background of Economy and Social Policy*, „Paidea” 1985, Vol. 12, s. 46-58.
36. *Przemiany gospodarcze a socjoekonomiczne i pedagogiczne problemy edukacji w społeczeństwie polskim*, [w:] *Paedagogica Societatis. Przedmiot, zadania a współczesność*, red. A. Radziewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1984, s. 16-26.
37. a) *Golas and Tasks of Social Pedagogy in Remote Rural Areas and Countries. A Comparison of Eastern and Western Worlds*, [w:] *Education and Work in modern Society*, ed. A. de la Orden, Poligono – Los Lanos, Madrid 1985, s. 686-693.

- b) *Golas and Tasks of Social Pedagogy in Remote Rural Areas and Countries. A Comparison of Eastern and Western Worlds*, „Paidea” 1987, Vol. 13, s. 271-281.
38. *Pedagodzy i nauczyciele w strukturze społecznych zakładów pracy*, [w:] *Działalność zakładów Doskonalenia Zawodowego w Polsce*, red. E. Gondzik, Wydawnictwo ZDZ Katowice, Katowice 1986, s. 83-89.
 39. [Współaut.:] S.A. Walker, *Rozwój socjologii wychowania w Polsce i w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii. Konfrontacje polsko-brytyjskie. Pedagogika a socjologia wychowania*, red. A. Radziewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1986, s. 34-65.
 40. *Views on the Young Generation. Polish and Finish Confrontations*, [w:] *Aidinkieli, koulu ja Tutkimus*, red. L. Virtanen, Tutkimuskie – Press, Helsinki 1986, s. 380-392.
 41. *Pedagogiczny obszar problemowy socjologii Basila Bernsteina. Zarys wybranych zagadnień*, „Edukacja” 1986, nr 2(14), s. 31-45.
 42. *Ewolucja przemian a rozwój pedagogiki społecznej*, [w:] *Pedagogika społeczna w perspektywie przemian gospodarczych*, red. A. Radziewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1987, s. 11-24.
 43. *Działania kompensacyjne w socjolingwistycznej teorii Basila Bernsteina*, [w:] *Pedagogika społeczna w perspektywie przemian gospodarczych*, red. A. Radziewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1987, s. 67-85.
 44. *Reforma gospodarcza a wybrane aspekty działalności wychowawczej samorządu pracowniczego*,

- [w:] *Pedagogika społeczna w perspektywie przemian gospodarczych*, red. A. Radziewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1987, s. 97-110.
45. *Refleksje nad obecnym kształtem wyższych uczelni (niektóre problemy współczesnego uniwersytetu)*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej” 1987, nr 3, s. 89-101.
 46. *Universities after the Second World War*, [w:] *Discussions on some educational issues*, red. P. Kansanen, Helsingin Yliopiston Kasvatustieteen Laitos, Helsinki 1987, s. 53-70.
 47. *Die Lebensqualität als eine Kategorie der humanistischen Erziehung (Einige ausgewählte Probleme der Friedenerziehung)*, „Wissenschaftliche Zeitschrift” 1987, H. 1, s. 83-88.
 48. *Child in Postindustrial Society*, [w:] *Growing into a modern world. Proceedings from an International Interdisciplinary Conference on the Life and Development of Children in Modern Society*, red. K. Ekberg, P.E. Mjaavates, Norwegian Centre for Child Research, Trondheim 1988, s. 1218-1229.
 49. *Wzory osobowości w wychowaniu moralnym a przemiany społeczne w Polsce. Tezy do dyskusji*, [w:] *Edukacja równoległa jako element globalnego systemu kształcenia i wychowania*, red. E. Trempała, Wydawnictwo WSP, Bydgoszcz 1998, s. 79-88.
 50. *Pedagogy and Economy: An Outline of the Economic-Educational Problems at the Present*, „Paidea” 1988, Vol. 14, s. 131-139.
 51. *Visions of higher Education*, [w:] *Youth – School – Guidance and Counselling*, ed. M. Klimova, Charles University Press, Prague 1988, s. 213-236.

52. *Pojęcie identyfikacji w naukach społecznych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1989, z. 3, s. 247-265.
53. *Pedagogika a ekonomia. Zarys problematyki ekonomiczno-oświatowej*, [w:] *Nauczyciel w procesie przemian*, red. A. Radziejwicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1989, s. 7-22.
54. *Helena Radlińska's Theory of Social Pedagogy*, „Vitae Scholasticae” 1989, Vol. 2, s. 343-350.
55. [Współaut.:] E. Syrek, *Dorobek i aktualny stan pedagogiki społecznej na Górnym Śląsku*, „Acta Facultatis Paedagogicae Ostraviensis”, Series B-25, Statni Pedagogické Nakladatelstvi, Praha 1990, s. 101-111.
56. *Education in Postcommunist Countries. (Education and Planning as the Instrument of Realization of Social Policy in Poland and other Countries of Eastern Europe)*, „Newsletter 6”, European Network Towards School Democratization, April 1990, Vol. 4, No. 6, s. 23-45.
57. a) *Universities after 1945: Global Power or Unending Crisis?*, „Higher Education in Europe”, CEPES – UNESCO 1991, Vol. 16, No. 4, s. 31-41.
 b) *Universities after 1945. The Age of Global Power or Crisis*, „Paidea” 1991, Vol. 16, s. 121-130.
58. *Dwudziestolecie działalności Pedagogicznego Ośrodka Akademickiego w Uniwersytecie Śląskim*, „Rocznik Pedagogiczny” 1991, nr 14, s. 119-130.
59. *Problems of a Sociological and Pedagogical Approach to Modern Economy*, [w:] *Teacher Strategies. A Review and Critique of Chosen Conceptions*, red. A. Radziejwicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1991, s. 11-21.

60. *Uwagi o aktualnej sytuacji polskiej pedagogiki społecznej. (Refleksje polemiczne)*, „Forum Oświatowe” 1991, t. 3, red. M. Kozakiewicz, s. 94-103.
61. *Kształcenie wąskospecjalistyczne czy też ogólne w programach wyższych studiów pedagogicznych?*, „Ruch Pedagogiczny” 1991, nr 5-6, s. 55-65.
62. [Współaut.:] E. Syrek, *Nauczyciel w społeczeństwie postindustrialnym*, [w:] *Nauczyciel wobec przemian społecznych i edukacyjnych*, red. S. Kawula, Wydawnictwo WSP, Olsztyn 1992, s. 19-28.
63. *Quality of life*, [w:] *Liberalism in the New Europe*, University Press, Usti n/Labem 1992, s. 142-152.
64. [Współaut.:] E. Kuśka, *Basic Data*, [w:] *Educational Problems in Postcommunist Countries*, red. A. Radziewicz-Winnicki, „Journal of Thought” 1992, Vol. 27, Nos. 3 and 4, s. 7-14.
65. [Współaut.:] E. Syrek, *Tradition in Education and Present Schooling in Poland and also Czechoslovakia and Hungary: An Outline of Educational, Social and Economical Problems*, „Journal of Thought” 1992, Vol. 27, Nos. 3-4, s. 126-139.
66. [Współaut.:] E. Jarosz, *Quality of Life as a category of Humanistic Education in Modern Society. A Perspective from Poland*, „Journal of Thought” 1992, Vol. 27, Nos. 3-4, s. 139-151.
67. *Conclusion: Educational Problems, Society and Change*, „Journal of Thought” 1992, Vol. 27, Nos. 3-4, s. 160-164.
68. *Wprowadzenie*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, red. A. Radziewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, s. 3-10.

69. *Pedagogika a ekonomia*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, red. A. Radziewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, s. 141-150.
70. *Mechanizm rynkowy a niektóre problemy edukacji w społeczeństwie polskim*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, red. A. Radziewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, s. 151-158.
71. *Pojęcie identyfikacji w naukach społecznych: procesy identyfikacyjne w ujęciu poszczególnych dyscyplin naukowych*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, red. A. Radziewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, s. 222-244.
72. *Procesy identyfikacyjne w ujęciu poszczególnych dyscyplin naukowych*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, red. A. Radziewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, s. 231-245.
73. *Mechanizmy kształtowania procesów identyfikacyjnych w miejscu pracy*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, red. A. Radziewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, s. 245-254.
74. *Uwagi o aktualnej sytuacji pedagogiki społecznej w Polsce*, [w:] *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, red. A. Radziewicz-Winnicki, ZSMP – Press, Katowice 1992, s. 601-608.
75. *Pedagogy and Economy in Polish Post-Communist Society*, [w:] *Poverty and Social Change*, red. D. Zalewska, University Press, Wrocław 1993, s. 5-16.
76. [Współaut.:] J. Łaskawska, *Pedagogiczny obszar problemowy poglądów Jana Stanisława Bystronia*, [w:] *Studia z historii polskiej pedagogiki. Koncepcje pedagogiczne w drugiej Rzeczypospolitej*, red. D. Drynda, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1993, s. 96-109.

77. a) *Jednostkowe i społeczne problemy wychowania ekonomicznego. (Dynamika przemian a wielość zagrożeń)*, „Edukacja” 1993, nr 4(44), s. 105-114.
- b) [Współaut.:] L. Wieczorek, *Jednostkowe i społeczne problemy wychowania ekonomicznego. (Dynamika biurokracji a wielość zagrożeń)*, [w:] *Budowa środków zaufania międzynarodowym zadaniem kultury*, red. Z. Łomny, Wydawnictwo UO, Opole 1993, s. 303-312.
78. *Pedagogika i ekonomia. Zarys problematyki ekonomiczno-oświatowej w polskim społeczeństwie postkomunistycznym*, [w:] *Ubóstwo a zmiana społeczna*, red. D. Zalewska, Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1993, s. 3-18.
79. [Współaut.:] E. Kuśka, *Aktywizacja społeczności lokalnej a rola szkoły w społeczeństwie postindustrialnym*, [w:] *Edukacja w procesie przemian cywilizacyjnych i kulturowych*, red. T. Gospodarek, Z. Jasiński, Wydawnictwo WSP, Opole 1993, s. 263-274.
80. *Węzłowe problemy pedagogiki i ekonomii we współczesnej Polsce. Refleksje nad związkami oświaty z rozwojem społecznym*, „Chowanna” 1994, t. 1(3), s. 12-19.
81. *Niektóre zjawiska i problemy determinujące społeczne uczestnictwo w kulturze społeczności lokalnej*, „Ruch Pedagogiczny” 1994, nr 3-4, s. 14-26.
82. *Quality of life as a Category of Education in Post-industrial Society*, „Paidea” 1994, Vol. 17, s. 115-122.
83. *Modernizacja pozaszkolnych obszarów edukacji w środowisku lokalnym w procesie transformacji ku gospodarce rynkowej*, [w:] *Ubóstwo – zaradność społeczna – zmiana społeczna*, red. D. Zalewska, Instytut

Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1995, s. 149-162.

84. *Pedagogika społeczna. Głos w dyskusji*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1995, nr 9, s. 3-7.
85. *Educational Problems in Post-Communist Countries: The Case of Poland*, [w:] *The Role and Place of Humanities in Education*, red. Y. Iram, Vol. 2, Ramat-Gan. Graphit – Unesco, Israel 1995, s. 805-814.
86. *Teorie modernizacji a oddziaływania edukacyjne w warunkach zmiany społecznej*, „Edukacja” 1995, nr 4(52), s. 34-43.
87. *Aktywność i aktywizacja w świadomości wychowawczej*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1996, nr 5, s. 143-164.
88. *Rodziny emerytów i rencistów na Górnym Śląsku w sytuacji społecznego ubóstwa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1996, z. 3, s. 143-164.
89. *Uczestnictwo w kulturze społeczności lokalnej*, [w:] *Koncepcje pedagogiki społecznej*, red. T. Frąckowiak, Wydawnictwo „Eruditus”, Poznań 1996, s. 115-126.
90. *Pomoc wzajemna jako podstawa współczesnej praktycznej działalności opiekuńczej (zarys problematyki – aktualizacja problemu)*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1996, t. 17, s. 9-20.
91. *Rodziny emerytów i rencistów na Górnym Śląsku*, [w:] *Rodzina Polska u progu XXI wieku*, red. H. Cudak, MWSH – P, Łowicz 1997, s. 327-341.
92. *Modernizacja współczesnych środowisk wychowawczych (zarys problematyki)*, [w:] *Ludzie – instytucje – idee*, red. J. Iwanke, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1997, s. 191-199.

93. *Kompetencje i niekompetencje w procesie zmian oświatowych w Polsce. Dylematy w sferze anarchii bądź stagnacji*, [w:] *Możliwości i zagrożenia reform edukacyjnych*, red. M. Ochmański, WSP TWP, Warszawa–Lublin 1997, s. 22–32.
94. a) *Dylematy w przekazie wartości edukacyjnych w warunkach zmiany społecznej: Stagnacja i anarchia*, „Edukacja” 1977, nr 2(58), s. 76–84.
 b) *Dylematy w przekazie wartości edukacyjnych w warunkach zmiany społecznej: Strategia i anarchia*, [w:] *Dylematy przemian oświatowych*, red. A. Zajęc, t. 1, Wydawnictwo Naukowe „Fosze”, Rzeszów 1997, s. 97–110.
95. a) *Między edukacją a ekonomią. Procesy planowania w warunkach zmiany społecznej*, [w:] *Nowy wymiar edukacji zawodowej i ustawicznej*, red. R. Gerlach, t. 2, WSP, Bydgoszcz 1998, s. 96–109.
 b) *Między edukacją a ekonomią. Procesy planowania w warunkach zmiany społecznej. Metody i wizja*, [w:] *Polska szkoła: między centralizmem a decentralizacją. Wyzwania, konteksty, programy*, red. D. Czakon, J. Kosmala, K. Nowak, M.S. Szczepański, Wydawnictwo „Śląsk”, Częstochowa–Katowice 1998, s. 11–20.
96. *Ubóstwo społeczne wśród rodzin emerytów i rencistów na górnym Śląsku*, red. J. Stochmiałek, Instytut Technologii i Eksploatacji, Warszawa–Radom 1998, s. 195–214.
97. *Planowanie zmian edukacyjnych i gospodarczych w procesie modernizacji społecznych*, [w:] *O przemianach w edukacji*, red. T. Lewowicki, A. Zajęc, t. 1, Wydawnictwo WSP, Rzeszów 1998, s. 37–50.

98. *Aktywizacja środowisk lokalnych we współczesnej świadomości wychowawczej*, [w:] *Przybliżenie przeszłości*, red. J. Bańka, B. Szubert, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1998, s. 139-149.
99. *Położenie rodzin emerytów i rencistów oraz opinie o polityce społecznej prowadzonej przez państwo (w ocenie badanych osób)*, „Pedagogika Rodziny”, t. 1, Wydawnictwo WSP, Piotrków Trybunalski 1998, s. 143-172.
100. [Współaut.:] E. Syrek, *Educational Changes in Poland*, [w:] *Applied Social Sciences in Teacher's Education*, red. J. Maniak, Wydawnictwo „Paidea”, Brno 1998, s. 190-198.
101. *Problemy oświaty w postmonocentrycznym łańdźie społecznym*, [w:] *Edukacja jutra. V Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, red. K. Denek, T. Zimny, Wydawnictwo Menos, Częstochowa 1999, s. 45-56.
102. *The Basic and Real Facts of Traditional Continuity in Post-Communist Poland. Implications for Childhood Education*, „Speeches Meeting Papers Champign” 1999, University – Press, s. 141-152.
103. *Nauki o wychowaniu w warunkach gospodarki wolnorynkowej*, „Kształcenie Zawodowe: Pedagogika i Psychologia. Rocznik Polsko-Ukraiński”, t. 1, Wydawnictwo WSP, Kijów–Częstochowa 1999, s. 39-50.
104. *Jednostkowe i społeczne problemy ograniczeń we wprowadzaniu reform oświatowych*, [w:] *Pokolenia – kultura – polityka*, red. T. Mołdawa, Wydawnictwo „Elipsa”, Warszawa 1999, s. 153-163.
105. *Planowanie zmian edukacyjnych i gospodarczych w procesie modernizacji społecznej w kraju*, [w:]

- Pedagogika społeczna w Polsce – między stagnacją a zaangażowaniem*, red. E. Górnikowska-Zwolak, A. Radziejewicz-Winnicki, A. Czerkawski, t. 1, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1999, s. 133-143.
106. *Edukacja w nowym postmonocentrycznym ładzie społecznym*, „Edukacja” 2000, nr 1(69), s. 5-13.
107. *Psychospołeczne determinanty nowego ładu społecznego*, „Wychowanie na co Dzień” 2000, nr 7-8, s. 5-10.
108. *Ład społeczny w Polsce u progu kolejnego stulecia*, [w:] *Edukacja jutra. VI Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, red. K. Denek, T. Zimny, Wydawnictwo Menos, Częstochowa 2000, s. 57-60.
109. [Współaut.:] E. Syrek, *Inheritance of the Past, Unequal Education and Social Reproduction of Political Thinking in New Conditions*, [w:] *Dilemmas of Education The Social and Political Context of Educational Change in Post-Communist Poland*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, E. Górnikowska-Zwolak, D. Marzec, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 2000, s. 57-68.
110. [Współaut.:] A. Roter, *Institutional Effects on Religion in Poland During the Social Change. Dilemmas of Education The Social and Political Context of Educational Change in Post-Communist Poland*, red. A. Radziejewicz-Winnicki, E. Górnikowska-Zwolak, D. Marzec, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 2000, s. 273-286.
111. a) *Zręby myślenia humanisty o nowym stuleciu*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 2000, nr 1-2, s. 175-184.

- b) Zmodyfikowany tekst o zbliżonym tytule uka-
zał się drukiem w: *Artymia egzystencji społecz-
nej a wychowanie*, red. T. Frąckowiak, Fundacja
„Innowacja”, Warszawa 2001, s. 165-175.
- II2. *Psychospołeczne determinanty nowego ładu społecz-
no-ekonomicznego*, „Wychowanie na co Dzień”
2000, nr 12, s. 5-10.
- II3. [Współaut.:] A. Roter, *Religious Behaviour on
a Social Change in Post-Communist Poland*, [w:]
*Educational Strategies in Post-Communist Poland,
Curriculum Research and Curriculum Politics*, red.
A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo UŚ,
Katowice 2001, s. 82-94.
- II4. *Nauki o wychowaniu a dezintegracja społeczności
lokalnych w postmonocentrycznym ładzie społecz-
nym*, [w:] *Pedagogika społeczna. Tradycja – Teraź-
niejszość – Nowe wyzwania*, red. E. Trempała,
M. Cichosz, Wszechnica Mazurska, Olecko 2001,
s. 139-151.
- II5. *Zmieniająca się rzeczywistość społeczna we wzor-
cach zalecanych badań i podstawowych źródłach in-
formacji (refleksja z perspektywy socjologii i peda-
gogiki)*, [w:] *Problemy współczesnej metodologii*,
red. J. Krajewski, T. Lewowicki, J. Nikitorowicz,
Wszechnica Mazurska, Olecko 2001, s. 83-114.
- II6. *Ekonomiczno-kulturowe i edukacyjne uwarunkowa-
nia zamian społecznych w Polsce*, [w:] *Pedagogika
u progu trzeciego tysiąclecia*, red. A. Nalaskowski,
K. Rubacha, Wydawnictwo UMK, Toruń 2001,
s. 255-270.
- II7. [Współaut.:] A. Roter, *Kultura edukacyjna w spo-
łeczeństwie ponowoczesnym. Wybrane konteksty*

- i perspektywy rozwoju*, [w:] *Edukacja jutra VII Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, red. K. Denek, T. Zimny, Wydawnictwo Menos, Częstochowa 2001, s. 77-82.
118. *Implikacje pedagogiczne w nabywaniu nowych doświadczeń w życiu codziennym jednostki w postmonocentrycznym łańdźie społecznym*, „Wychowanie na co Dzień” 2001, nr 12, s. 3-7.
119. *Veränderungen im Bildungswesen – Grundlegende Faktemtraditioneller Kontinuität im post-kommunistischen Polen/Educational changes – the basic and real facts of traditional continuity in post-communist Poland*, [w:] *Aktualne Trends im europäischen Bildungswesen. Current Trends in Education in Europe*, red. R. Seebauer, Wydawnictwo „Paido” CDA: EDUMAN, Wiedeń–Brno 2002, s. 94-107.
120. *Szkoły wyższe w Polsce w sytuacji zmiany społecznej. Stagnacja czy też zaangażowanie w działalność reformatorską?*, „Pedagogika Szkoły Wyższej” 2002, nr 19, s. 28-40.
121. a) *Problematyka elit intelektualnych – także w naukach o wychowaniu – w okresie globalizacji kulturowej (refleksje polemiczne)*, „Edukacja” 2002, nr 1(77), s. 90-100.
 b) *Elity intelektualne w okresie globalizacji kulturowej*, „Szkice Humanistyczne” 2002, nr 3-4, s. 7-20.
122. a) *Nabywanie oraz wytwarzanie nowych doświadczeń w życiu codziennym jednostki w postmonocentrycznym łańdźie społecznym*, „Dydaktyka Literatury” 2000, t. 22, s. 71-89.
123. b) Poszerzoną wersję tego samego tekstu przedstawiono w: *Pedagogika i edukacja wobec nowych*

- wspólnot i różnic w jednoczącej się Europie*, red. E. Malewska, B. Śliwerski, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2002, s. 671-674.
124. *Kształcenie ogólne czy wąskospecjalistyczne w programach wyższych studiów humanistycznych (wykład inauguracyjny)*, „Szkice Humanistyczne” 2002, nr 1-2, s. 7-II.
125. *Zmienność i niestabilność nowej rzeczywistości społecznej w dobie globalizacji*, „Pedagogika Społeczna” 2002, nr 2, s. 43-50.
126. *Zainteresowanie nauk społecznych poglądami i zachowaniami w dziedzinie zdrowia i choroby a lansowanie określonych wzorów socjalizacji zdrowotnej*, „Chowanna” 2002, nr 1(18), s. 27-38.
127. *Proces globalizacji a stymulacja i rola elit intelektualnych w utrwalaniu tożsamości kulturowej*, „Pedagogika Społeczna” 2002, nr 3, s. 7-22.
128. *Ciągłość i zmiany w „Ruchu Pedagogicznym” – czasopiśmie polskich pedagogów (refleksje w dziewięćdziesiątą rocznicę powstania periodyku)*, „Edukacja” 2002, nr 4(80), s. 109-113.
129. [Współaut.:] I. Radziewicz-Winnicki, *Rozważania humanistów nad zachowaniami w dziedzinie choroby i zdrowia a lansowanie określonych wzorów socjalizacji zdrowotnej*, „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne” 2002, nr 1, s. 83-95.
130. *Emancypacja społeczna a kłopoty z instytucjonalizowaniem się „edukacji jutra” w postmonocentrycznym łańdźu społecznym*, [w:] *Edukacyjne wyzwania w krajach postkomunistycznych*, red. B. Urban, K. Polak, Wydawnictwo UJ, Kraków 2003, s. 43-64.

131. *Środowisko lokalne jako przestrzeń edukacji obywatelskiej*, [w:] *Przemiany, myślenie, poznanie*, red. T. Frąckowiak, Wydawnictwo Naukowe PTP, Poznań 2003, s. 233-250.
132. a) *Zręby insyтуcjonalizacji „edukacji jutra” w realiach ponowoczesnego świata*, [w:] *Edukacyjne problemy czasu globalizacji*, red. A. Karpińska, Wydawnictwo Trans Humana, Białystok 2003, s. 249-260.
- b) [Współaut.:] E. Bielska, *Modernization in Local Communities: Social and Educational Struggles – The Polish Perspective*, [w:] *“Communication” and “Selected Psychological Issues”*, red. R. Seebauer, Paido-Verlag, Wien–Katowice–Praha–Brussel 2003, s. 77-87.
- c) *Modernization in Local Communities...*, „The New Educational Review” 2003, Vol. 1, s. 19-39.
133. [Współaut.:] E. Górnikowska-Zwolak, *W poszukiwaniu pedagogicznej wizji przekształcania świata*, [w:] *W kręgu edukacji nauk pedagogicznych i krajoznawczych*, red. E. Kameduła, J. Kuźniak, E. Piotrowski, Wydział Studiów Pedagogicznych UAM, Poznań 2003, s. 291-298.
134. *Between Education and Democratic Transformation*, [w:] *European Integration through Education*, red. E. Kucha, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2004, s. 223-232.
135. *Some Determinants of the ‘Education of Tomorrow’ in the Post-Monocentric Social Order*, [w:] *Selected Essays. On the Condition of Polish School in the Process of Social Change*, red. K. Ferenz, I. Nowosad, University Press, Zielona Góra 2003, s. 33-48.

136. *Problematyka elit intelektualnych w rodzimej pedagogice*, [w:] *Nauczyciel w nowej rzeczywistości edukacyjnej*, red. W. Kojas, Ł. Dawid, Wydawnictwo UŚ, Cieszyn 2004, s. 49-58.
137. a) *Urbanizacja versus globalizacja. Edukacja w obliczu marginalizacji społecznej*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2004, nr 3, s. 31-42.
 b) *Urbanizacja versus globalizacja...*, „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne” 2004, nr 1, s. 9-29.
138. [Współaut.:] E. Bielska, *Ubóstwo, marginalizacja i wykluczenie w kontekście synchronii zmian społecznych*, „Chowanna” 2004, t. 2(21), s. 7-24.
139. *Między socjologią a pedagogiką. (Próba określenia statusu pedagogiki)*, red. T. Lewowicki, M. Szymański, Wydawnictwo Akademii Pedagogicznej, Kraków 2004, s. 9-31.
140. *Synchronizacja rozwoju, ubóstwo i marginalizacja*, [w:] *Uniwersytet – Społeczeństwo – Edukacja*, red. W. Ambroziak, K. Przyszczypkowski, Wydawnictwo UAM, Poznań 2004, s. 345-358.
141. *Dramatyzm społeczny rodzimej codzienności. (Racjonalność ekonomiczna a zmiana realiów społecznych)*, „Auxilium Sociale – Wsparcie Społeczne” 2005, nr 1, s. 28-40.
142. a) *Napięcia i destabilizacja we współczesnej rodzinie w dobie emancypacji społecznej*, „Szkice Humanistyczne” 2005, nr 3, s. 283-294.
 b) *Napięcia i destabilizacja w wewnętrznych strukturach jednostkowych współczesnej rodziny*, [w:] *Pedagogika społeczna w służbie rodzinie*, red. K. Gąsior, T. Sakowicz, Świętokrzyskie Centrum Profilaktyki i Edukacji, Kielce 2005, s. 13-22.

143. *Procesy identyfikacyjne – zarys problematyki (przydatność wiedzy ogólnej w kreowaniu tożsamości jednostki w okresie zmiany społecznej)*, [w:] *Przemiany społeczno-cywilizacyjne i edukacja szkolna*, red. T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska, Wydawnictwo „Impuls”, Cieszyn–Warszawa–Kraków 2005, s. 19-46.
144. [Współaut.:] I. Radzewicz-Winnicki, *Pojęcie marginalizacji (wykluczenia) w naukach społecznych (vademecum wiedzy ogólnej przydatnej w działalności pedagoga społecznego)*, [w:] *Wybrane społeczno-socjalne aspekty marginalizacji*, red. A. Nowak, Wydawnictwo ŚWSZ im. Gen. J. Ziętka, Katowice 2005, s. 8-21.
145. *Urbanizacja versus globalizacja. Edukacja w obliczu marginalizacji*, [w:] *Przetrwanie i rozwój jako niezbywalne powinności wychowania*, red. M. Dziemianowicz, D. Gołębiak, R. Kwaśnica, Wydawnictwo DSE, Wrocław 2005, s. 196-215.
146. *Asynchronizacja społeczna, ubóstwo czy też wykluczenie w okresie zmiany społecznej*, [w:] *Fundamenty edukacji wspólnoty*, red. J. Danielewska, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2005, s. 109-120.
147. *Trendy liberalizmu w polskiej polityce społecznej a socjopedagogiczne refleksje (debaty) na temat ekskluzji*, [w:] *Marginalizacja w problematyce pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, red. K. Marzec-Holka, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz 2005, s. 81-97.
148. [Współaut.:] S. Juszczyk, *Współpraca naukowa Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ z ośrodkami akademickimi w Republice Słowackiej*, [w:]

- III Spotkanie Słowistów w Polsce*, red. L. Szyrka, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2005, s. 231-237.
149. *Dramatyzm społeczny rodzimej codzienności (racjonalność ekonomiczna a zmiana realiów społecznych)*, [w:] *Edukacja wobec wyzwań i zadań współczesności i przyszłości*, red. J. Szempruch, Wydawnictwo UR, Rzeszów 2006, s. 44-57.
150. [Współaut.:] A. Roter, *Dookreślenie funkcji pedagoga w warunkach permanentnej transformacji*, [w:] *Absolwent pedagogiki dziś. Perspektywa teorii i praktyki pedagogiki społecznej*, red. A. Przeclawska, E. Kozdrowicz, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2006, s. 69-74.
151. [Współaut.:] T. Wilk, „*Education for Tomorrow*” in *the New Polish Order: Image of the Post-monocentric Global Society*, „*The New Educational Review*” 2006, Vol. 8, nr 1, s. 13-27.
152. [Współaut.:] E. Bielska, *Edukacja a transformacja społeczna*, „*Dydaktyka Literatury*” 2006, t. 26, s. 63-79.
153. *Moralność społeczna w obliczu transformacji*, [w:] *Człowiek, edukacja*, red. J. Papież, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2006, s. 445-453.
154. *Laudatio*, [w:] *Wincenty Okoń – przetrwanie i rozwój jako niezbywalne powinności wychowania. Doctor Honoris Causa Universitas Silesiensis*, red. S. Juszczyk, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2006, s. 7-22.
155. *Chronice. Doctorate Honoris Causa of the University of Silesia for Profesor Wincenty Okoń in the year of the 30th Anniversary of the Faculty of Pedagogy and*

- Psychology (1976-2006)*, „The New Educational Review” 2006, Vol. 10, nr 3-4, s. 301-312.
156. *Pedagogika versus Ekonomia w dobie gospodarki rynkowej. Humanistyczna nauka upowszechniana w okresie zmiany społecznej*, [w:] *Europejski rynek pracy a wyzwania edukacyjne*, red. B. Rolka, E. Czarnecka-Wójcik, J. Strzelczyk-Łucka, Wydawnictwo ŚWSZ im. Gen. J. Ziętka, Katowice 2006, s. 19-27.
157. *Pedagogika społeczna w społeczeństwie postmonocentrycznym*, [w:] *Debata na temat pól działania pedagoga społecznego. Podręcznik akademicki*, t. 2, red. E. Marynowicz-Hetka, PWN, Warszawa 2007, s. 58-88.
158. *Modernizacja środowisk lokalnych w świetle zmiany społecznej*, [w:] *Debata na temat pól działania pedagoga społecznego. Podręcznik akademicki*, t. 2, red. E. Marynowicz-Hetka, PWN, Warszawa 2007, s. 415-432.
159. *Laudatio Profesora Wincentego Okonia*, „Rocznik Pedagogiczny”, KNP PAN, t. 30, PAN Instytut Technologii Eksploatacji, Radom 2007, s. 65-75.
160. *Cyfrowa nowoczesność a kapitał społeczny (intersubiektywność spojrzenia na digitalizację przekazu informacji w okresie zmiany społecznej)*, „Chowanna” 2007, t. 2 (29), s. 52-65.
161. *Próby demokratyzacji struktury i aktywizacji społeczności akademickiej Wydziału w okresie poprzedzającym zmianę ładu społeczno-ekonomicznego*, „Chowanna” 2007, t. 2 (29), s. 218-226.

162. *Kapitał społeczny, nauka i egalitaryzm w perspektywie europejskiej*, „Próby i Szkice Humanistyczne” 2007, t. 1, s. 86-96.
163. *Kręgi teoretyczne badań i analiz pedagogów społecznych okresu transformacji*, [w:] *Pedagogika społeczna w Polsce po 1989 roku. Przemiany w nauce, obecność międzynarodowa, kręgi tematyczne prac badawczych*, red. B. Kromolicka, A. Radziejewicz-Winnicki, M. Noszczyk-Bernasiewicz, Wydawnictwo ŚWSZ im. Gen. J. Ziętka, Katowice 2007, s. 83-99.
164. [Współaut.:] E. Bielska, *Edukacja a transformacja społeczna*, [w:] *Tradycja i współczesne konteksty*, red. W. Theiss, M. Winiarski, Wydawnictwo WSP „Pedagogium”, KNP PAN, Warszawa 2007, s. 37-54.
165. *Kapitał społeczny versus nauka i szkolnictwo wyższe w realiach współczesności*, [w:] *„Gorące” problemy edukacji w Polsce*, red. T. Lewowicki, Wydawnictwo KNP PAN, WSP ZNP, Warszawa 2007, s. 219-234.
166. *Zmiana społeczna a upośledzenie społeczne. Traumatyczne skutki przemian doby transformacji (w ocenie reprezentantów nauk o wychowaniu)*, [w:] *Edukacja, sfera publiczna*, red. J. Rutkowiak, D. Kubinowski, M. Nowak, Oficyna Wydawnicza „Verba”, Lublin 2007, s. 517-525.
167. [Współaut.:] S. Juszczyk, *Problemy społeczne wyzwaniem dla pedagogiki*, [w:] *Badanie – dojrzwowanie – rozwój*, red. F. Szlosek, Wydawnictwo ITE-PiB, Warszawa 2008, s. 68-77.
168. [Współaut.:] S. Juszczyk, *Perspektywy rozwoju pedagogiki pracy w żywiołowym rozwoju społecznym*,

- [w:] *Edukacja ustawiczna. Wymiar teoretyczny i praktyczny*, red. S. Kwiatkowski, Wydawnictwo ITE-PiB, Warszawa–Radom 2008, s. 29-49.
169. *Polskie narodowe sentymenty a traumatyczne doznania reprezentantów kulturowych mniejszości (niechęć do obcych i próby przezwyciężenia politraumy inicjujące rozpad uniwersum kulturowego)*, [w:] *Socjologia pogranicza a edukacja*, red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Gajdzica, Wydawnictwo „Adam Marszałek”, Toruń 2008, s. 17-35.
170. [Współaut.:] M. Walancik, *Przyszłość stosowanej pedagogiki społecznej (debata polsko-czesko-słowackie)*, „Edukacja” 2008, nr 3, s. 75-83.
171. *Narodowe sentymenty a politraumatogenne doznania imigrantów*, [w:] *Integracja w świecie powszechnej migracji. Otwarte pytania pedagogiki społecznej*, red. J. Szurzykiewicz, M. Kulesza, Wydawnictwo UW, Warszawa 2008, s. 54-71.
172. a) [Współaut.:] E. Bielska, *Opór i strategia oporu społecznego (przydatność wiedzy ogólnej w modernizowaniu środowisk lokalnych)*, [w:] *Socjalna pedagogika, socjalna praca a socjalna andragogika – aktualne otázky teorie a praxe*, red. A. Tokarova, T. Matulayova, Acta Facultatis Universitas Presoviensis, Presov 2008, s. 27-33.
- b) *Opór i strategie oporu społecznego*, [w:] *Pedagog w meandrach środowiska lokalnego*, red. B. Bromolicka, Wydawnictwo USz, Szczecin 2008, s. 69-86.
- 173.a) [Współaut.:] M. Walancik, *Budowność aplikowanej pedagogiki*, [w:] *Zborník redeckový skumnych prac*, red. J. Hroncová, UMB, Banská Bystrica 2008, s. 181-193.

- b) [Współaut.:] M. Walancik, *Budoucnost aplikované sociální pedagogiky (z perspektivy Polska) – The Future of Applied Social Pedagogy (from the Perspective of Poland)*, [w:] *Socialná Pedagogika, sociálna práca, a sociálne androgika*, red. A. Tokarova, T. Matuleyová, AFPN, Prešov 2008, 238/320, s. 88-94.
174. *Současnostav a zamienni polské sociální pedagogiky (1989-2008)*, [w:] *Vybrané problémy Slovenskej a polskej sociálnej pedagogiky*, red. J. Hroncová, M. Walancik, UMB, Banská Bystrica 2009, s. 131-192.
175. *Zmiana społeczna, kapitał społeczny a żywiołowość w logice przejawianego rozumu*, „Horyzonty Wychowania” 2009, nr 8, s. 77-96.
176. *Stan, potrzeby czy też fenomen polskiej pedagogiki społecznej okresu transformacji? Kręgi tematyczne zwartych prac książkowych (1989-2008)*, „Edukacja” 2009, 2(106), s. 85-92.
177. *Idea postępu w czasie społecznym Katedry Pedagogiki Ogólnej Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w ośrodku akademickim w Cieszynie*, [w:] *Společné uwarunkovania edukacji międzykulturowej. Konteksty teoretyczne*, red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, J. Urban, Wydawnictwo Adam Marszałek, Cieszyn-Warszawa-Toruń 2009, s. 35-42.
178. [Współaut.:] M. Walancik, *Pomiędzy kulturowym uniwersalizmem a narodową rodzimością we wzajemnym postrzeganiu (uwagi na tle egzystencji międzynarodowej giełdy wymiany pracy i tożsamości emigrantów)*, [w:] *Wielka emigracja zarobkowa*

- młodzieży – wyzwania dla edukacji*, red. R. Bera, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2009, s. 16-30.
179. *Tradycyjne metody badań nauk społecznych a aktualna sytuacja badawcza pedagogiki społecznej (jak modyfikować stare paradygmaty w obliczu egzystencji synthetic methodology)*, [w:] *Księga Jubileuszowa poświęcona 70. rocznicy urodzin profesora Tadeusza Pilcha*, red. M. Konpoczyński, W. Theiss, M. Wiński, Wydawnictwo Pedagogium, Warszawa 2009, s. 43-50.
180. *Piętno jako traumatyczny stan doznawanego upośledzenia społecznego (kontynuacja pilnej debaty nad oczekiwaną rehabilitacją społeczną osób przejawiających określoną ułomność)*, [w:] *Problemy edukacji, rehabilitacji i socjalizacji osób niepełnosprawnych*, red. Z. Gajdzica, A. Klinik, J. Rottermund, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2009, s. 7-16.
181. a) *Stav, potreby nebo též fenomén polské sociální pedagogiky v období transformace. Tématické okruhy knižních prací (1989-2008)*, [w:] *Sociální pedagogika ve střední Evropě*, red. M. Bargel, E. Jarosz, A. Řehoř, IMS, Brno–Bratislava–Katowice 2009, s. 495-505.
- b) *Stan, potrzeby czy też fenomen pedagogiki społecznej w Polsce okresu transformacji? Kręgi tematyczne zwartych prac książkowych (1989-2009)*, [w:] *Pedagogika społeczna w Europie Środkowej. Stan obecny i perspektywy*, red. Z. Bakosova, E. Jarosz, ISM, Brno 2009, s. 539-549.
182. *Tradičné metody výskumu spoločenských ved a aktuálna výskumná situácia sociálnej pedagogiky*, [w:] *Socialia 2009. Profesijne kompetencie sociálnych*

- pedagogow v teroii a praxi v SR a v inych krajinach Európskej Unie*, red. J. Hrancova, I. Emmerova, UMB, Banská Bystrica 2009, s. 12-126.
183. *Ideologia a partycypacja społeczna. Rola i znaczenie kapitału społecznego*, [w:] *Kapitał społeczny a nierówności. Kumulacja i redystrybucja*, red. K. Marzec-Holka, H. Guzy-Steinke, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz 2009, s. 13-27.
184. *Laudatio dla Profesora Wincentego Okonia*, [w:] *Życie i dzieło a idea wielostronności w tle*, red. A. Bogaj, H. Kwiatkowska, Wydawnictwo IBE, Warszawa 2009, s. 25-37.
185. [Współaut.:] M. Walancik, *Przyszłość stosowanej pedagogiki społecznej*, [w:] *W stronę przywództwa edukacyjnego. Relacje podmiotów w lokalnej przestrzeni*, red. M.J. Śmiałek, Wydawnictwo UAM, Poznań-Kalisz 2009, s. 69-79.
186. [Współaut.:] E. Bielska, *Opór i niektóre (zale-dwie zasynalizowane) strategie oporu społecznego*, [w:] *Wiedza – doświadczenie – praktyka. Interdyscyplinarne spojrzenie na problemy społeczne*, red. M. Marczak, M. Błażek, Księga Jubileuszowa poświęcona 70. urodzinom prof. zw. dr. hab. Henryka Machela, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2010, s. 39-49.
187. *Tradycyjne metody badań nauk społecznych a współczesna próba laboratoryzacji świata*, [w:] *Pedagogika społeczna. Przestrzenie życia i edukacji*, red. M. Konopczyński, W. Theiss, M. Winiarski, Wydawnictwo Pedagogium, Warszawa 2010, s. 83-89.

188. [Współaut.:] M. Walancik, *Fenomen instytucjonalizacji pedagogiki społecznej w Polsce. Zapis o szkole olsztyńskiej oraz jej Leaderze – Profesorze Stanisławie Kawuli*, [w:] *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualność – perspektywy. Wokół szkoły polskiej pedagogiki społecznej*, red. E. Kantowicz, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2010, s. 25-41.
189. [Współaut.:] M. Walancik, *Proces wyłaniania się pewnych społecznych grup marginalnych jak i przestaczenie się niektórych jednostek na obszary ekсклюzji*, [w:] *Wspieranie rozwoju regionów, grup i osób zagrożonych marginalizacją*, red. M. Chodkowska, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010, s. 50-68.
190. *Świadomość społeczna a stan współczesnej rodzimej pedagogiki (kilka zindywidualizowanych refleksji z perspektywy pedagogiki społecznej)*, [w:] *Pedagogika – dwadzieścia lat później. Pytania o transgresyjność i transgeneracyjność dyscypliny*, red. M. Nowak-Dziemianowicz, P. Rudnicki, Wydawnictwo DSW, Wrocław 2010, s. 92-104.
191. [Współaut.:] M. Walancik, *Pomiędzy kulturowym uniwersalizmem a narodową rodzimością we wzajemnym postrzeganiu*, [w:] *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*, red. R. Bera, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011, s. 51-64.
192. *Przedmowa*, [w:] J. Modrzewski, *Studia i szkice pedagogiczne. Aktualia*, Wydawnictwo UAM, Poznań–Kalisz 2011, s. 13-16.
193. *Stan, potrzeby czy też fenomen polskiej pedagogiki społecznej okresu transformacji?*, [w:] *Pedagogika społeczna i oblicza wychowania czasu przemian*,

- red. P. Frąckowiak, Wydawnictwo GWSz M-H „Millenium”, Gniezno 2011, s. 23-33.
194. [Współaut.:] J. Kubiaczyk, T. Frąckowiak, *Wstęp. Kwestia koncepcji i zasady opracowania czwartego tomu „Prób i szkiców humanistycznych”*, [w:] *Funkcje pedagogiki społecznej czasu teraźniejszego (mitu, wolności i młodej demokracji)*, red. T. Frąckowiak, K. Marzec-Holka, A. Radziejewicz-Winnicki, Wydawnictwo PTP, Poznań 2010 (ukazało się drukiem w II kwartale 2011), s. 9-17 (współautorzy: J. Kubiaczyk, T. Frąckowiak).
195. *Zarys stanu aktualnego polskiej pedagogiki (zindywidualizowane refleksje autorskie dedykowane uznanemu autorytetowi Panu Profesorowi Wojciechowi Kojsowi)*, [w:] *Oblicza edukacji. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Kojsowi*, red. J. Gabzdyl, B. Oelszlaeger, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanitas, Sosnowiec 2011, s. 139-150.
196. [Współaut.:] E. Bielska, *Metodologiczne dylematy w badaniach nad oporem społecznym*, [w:] *Socialni pedagogika w středni Europe. Inovacije a nove trendy*, Wydawnictwo JMS, Brno 2010, s. 18-28 (ukazało się drukiem w 2011).
197. *Przedmowa*, [w:] K. Denek, *Nauka i edukacja w uniwersytecie XXI wieku*, t. 1, Wydawnictwo WSPiA, Poznań 2011, s. 11-26.
198. *Proces wyłaniania się pewnych marginalnych grup społecznych, jak i przeistaczanie się niektórych jednostek na obszary ekskluzji*, [w:] *Pedagogika wobec zagrożeń marginalizacją jednostek, grup i regionów*,

- red. M. Chodkowska, A. Mach, Wydawnictwo URz, Rzeszów 2011, s. 39-50.
199. *Między żywiołowością, uniwersalizmem, życzliwością a dobrem nauki (garstka bieżących refleksji o etosie życia i pracy Profesora Zygmunta Wiątrowskiego)*, [w:] *Księga pamiątkowa*, red. S. Kunikowski, Wydawnictwo WSHE, Włocławek 2011, s. 94-97.
200. *Pomiędzy „starym” i nowym światem: dylematy i rozterki okresu przejściowego*, „Horyzonty Wychowania” 2011, nr 10(20), s. 33-47.
201. *Zamiast Wstępu. Pożegnanie z moim Przyjacielem*, [w:] *Wartości, symbole i znaki dobra w pedagogice społecznej*, tom dedykowany Profesorowi Tadeuszowi Frąckowiakowi, twórcy „Pedagogiki nadziei”, red. nauk. A. Radziejewicz-Winnicki, (współredaktorzy: W. Ambrozik, P. Frąckowiak K. Marzec-Holka, J. Kubiaczyk, J. Modrzewski), Wydawnictwo UAM, Poznań–Środa Wlkp. 2012, s. 11-14.
202. *Przykład kreacji i ekspresji w naukach społecznych. Wielki romantyk doby współczesnej przejawiający apoteozę rozumu, wiary i nadziei*, [w:] *Wartości, symbole i znaki dobra w pedagogice społecznej*, tom dedykowany Profesorowi Tadeuszowi Frąckowiakowi, twórcy „Pedagogiki nadziei”, red. nauk. A. Radziejewicz-Winnicki, (współredaktorzy: W. Ambrozik, P. Frąckowiak K. Marzec-Holka, J. Kubiaczyk, J. Modrzewski), Wydawnictwo UAM, Poznań–Środa Wlkp. 2012, s. 45-52.
203. *Zagrożenie marginalizacją i wykluczeniem społecznym*, [w:] *Dorośli i młodzież lubuska 2012*.

- Życie Lubuszan. Współczesność i perspektywy*, red. B. Burda, Wydawnictwo UM w Zielonej Górze, Zielona Góra 2012, s. 9-18.
204. *Paradygmat a wyjaśnienia komplementarne*, [w:] *Poza paradygmaty. Pedagogika wielostronna*, red. E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta, księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń–Cieszyn 2012, s. 97-117.
205. *Sto lat „Ruchu Pedagogicznego”! Z okazji jubileuszu namysł nad współczesną rolą sędziwego i popularnego periodyka pedagogicznego*, „Ruch Pedagogiczny” 2012, nr 1, s. 7-16.
206. Esej recenzyjny U. Gruca-Miąsik, *Moral Dimension of Functioning of Foster Families viewed from the Systematic Perspective (2001-2011)*, „Ruch Pedagogiczny” 2012, nr 1, s. 81-83. Recenzja: U. Gruca-Miąsik, „Horyzonty Wychowania” 2012, nr 11(21), s. 266-273.
207. *Dominacja paradygmatów czy też wyjaśnień komplementarnych*, „Rocznik Lubuski” 2012, nr 38, cz. 2, s. 31-46.
208. *List otwarty do Profesora Tadeusza Lewowickiego*, „Ruch Pedagogiczny” 2012, nr 4, s. 7-8. Recenzja: U. Gruca-Miąsik, „Ruch Pedagogiczny” 2012, nr 1, s. 131-133.
209. *Traumatogenne skutki asynchronizacji rozwoju społecznego w Polsce doby transformacji*, [w:] *Zmiana społeczna (edukacja, polityka oświatowa, kultura)*,

- red. R. Kwiecińska, J.M. Łukasik, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2012, s. 206-222.
210. *Refleksje ogólne dotyczące tożsamości i profesjonalizacji pedagogiki społecznej doby współczesnej*, [w:] *Pedagogiczne refleksje... Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Józefie Brągiel*, red. B. Górnicka, A. Kurcz, Wydawnictwo UO, Opole 2013, s. 61-72.
211. [Współaut.:] T. Wilk, *Doświadczenie współczesności a działania socjopedagogiczne na rzecz rewitalizacji społecznej na rynkach pracy w okresie przemian*, „Wychowanie na co Dzień” 2013, nr 1-2, s. 21-25.
212. [Współaut.:] Z. Wołk, *Dylematy współczesnej pedagogiki społecznej w realiach niepokojącej współczesności*, [w:] *Nauki społeczne wobec kryzysu i nowych wyzwań. Teoria i praktyka*, red. Z. Dacko-Pikiewicz, I. Emmerowa, Wydawnictwo Edukacyjne AKAPIT, Toruń 2013, s. 17-34.
213. Esej recenzyjny dwóch prac: *Bogdan Suchodolski. Osoba i myśl*, red. I. Wojnar, Polska Akademia Nauk, Komitet „Polska 2000 plus”, Warszawa 2014, s. 28 oraz *O Pedagogice Bogdana Suchodolskiego. W 110. rocznicę urodzin*, red. C. Kupisiewicz, B. Śliwerski, Oficyna Wydawnicza Wyższej Szkoły Humanitas, Sosnowiec 2011, s. 142, „Ruch Pedagogiczny” 2014, nr 3, s. 109-113.
214. *Przeobrażenie się współczesnego uniwersytetu (w przywołanych ocenach ekspertów)*, [w:] *Edukacja akademicka. Między oczekiwaniami*

- a rzeczywistością*, red. A. Ćwikliński, Wydawnictwo UAM, Poznań 2014, s. 101-118.
215. *Magia myśli o rewitalizacji społecznej w dobie przemian w twórczości polskich pedagogów społecznych (pożytki czy też pozytywistyczne utopie?)*, [w:] *Pedagogika społeczna wobec zagrożeń człowieka i idei sprawiedliwości społecznej*, red. W. Danilewicz, W. Theiss, t. 2, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2014, s. 98-117.
216. *Spółeczność lokalna, zbiorowość terytorialna a instytucjonalizacja ideologii lokalizmu/regionalizmu*, [w:] *Człowiek w przestrzeni lokalnej – dobre praktyki wspierania aktywizacji i integracji społecznej. Konteksty teoretyczne i społeczno-polityczne*, red. A. Szczurek-Boruta, B. Chojnacka-Synaszko, J. Suchodolska, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014, s. 39-54.
217. *Odcienie dekadencji w uczelniach wyższych w dobie zmiany społecznej*, [w:] *Dostojny Uniwersytet?*, red. A. Śliż, M.S. Szczepański, Oficyna Naukowa, Warszawa 2014, s. 102-118.
218. *Nowa urbanistyczna koncepcja planowania przestrzeni miejskiej a asymetria w relacjach szkoła a środowisko*, [w:] *Edukacja i gospodarka w kontekście procesów globalizacji*, red. W. Kojs, E. Rostańska, K. Wójcik, Wydawnictwo Impuls, WSB, Kraków–Dąbrowa Górnicza 2014, s. 227-240.
219. *Recenzja książki Krystyny Marzec-Holki pt. „Kapitał społeczny a wspólnoty wiejskie w obronie*

- „małych szkół” (przykład województwa kujawsko-pomorskiego), „Pedagogika Społeczna” 2015, nr 4, s. 194-198.
220. Recenzja książki Dominiki Jagielskiej pt. „Hybrydy ideologii edukacyjnych polskich polityków”, „Polska Myśl Pedagogiczna” 2015, rok 1, nr 1, s. 350-356.
221. [Współaut.:] Z. Wołk, *Szkolnictwo wyższe wobec potrzeb rynku pracy*, „Rocznik Lubuski” 2015, nr 41, s. 29-38.
222. *Upowszechnianie wzorców środowiskowej mobilizacji w dobie dzisiejszej (determinizm ekspertów a ryzyko polityczne XXI wieku)*, [w:] *Pedagogika społeczna. Wstępy i kontynuacje*, red. E. Marynowicz-Hetka, E. Skoczylas, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2015, s. 165-174.
223. *Opinia o całokształcie dorobku naukowego Edmunda Trempały*, [w:] *Szkola naukowa Edmunda Trempały inspiracją zmiany społecznej dzieł i życiorysów*, red. K. Marzec-Holka, H. Guza-Steinke, A. Rutkowska, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz 2015, s. 42-54.
224. *Publiczne dobro i egzystencja jednostki w epoce przemian (pytania bez autorytatywnych odpowiedzi)*, [w:] *Osoba – Wychowanie – Praca*, red. A. Walant, Wydawnictwo URz, Rzeszów 2015, s. 111-123.
225. Recenzja książki A. Szczurek-Boruty pt. *Doświadczenie społeczne w przygotowaniu przyszłych nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń

- 2014, „Edukacja Międzykulturowa” 2014, nr 4, s. 347-349.
226. Recenzja książki A. Rzymelka-Frąckiewicz, T. Wilk, pt. *Logic of Some Selected Concepts In Contemporary Education*, „Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa” 2016, Wydawnictwo „Akapit”, Toruń 2014, s. 255-260.
227. *Lokalność jako wartość społeczna i trwałe czynniki rozwoju*, [w:] *Obszary i przestrzenie edukacji*, red. E. Karcz-Tarnowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2015, s. 363-373.
228. *Stephen Walker (1944-2015). Wspomnienie*, „Chowanna” 2016, t. 1(421), s. 359-365.
229. *Smutek i żal. Pożegnanie z moim Przyjacielem*, „Chowanna” 2016, t. 1(41), s. 367-369.

Ponadto Profesor Andrzej Radzewicz-Winnicki opublikował ponad sto tekstów popularnych, polemicznych, popularyzatorskich. Wśród nich znajduje się wiele opracowań o charakterze dziennikarsko-eseistycznym. Ich tytuły są przywoływane jedynie w opracowaniach sprawozdawczych na użytek jednostek zatrudniających Profesora w danym okresie.

Podręczniki i skrypty akademickie

1. *Wybrane zagadnienia z socjologii pracy*, Wydawnictwo Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych i Specjalistycznych, Chorzów 1976, 60 s.

2. *Zagadnienia etyki zawodowej*, Wydawnictwo Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych i Specjalistycznych, Chorzów 1976, 37 s.
3. [Współaut.:] D. Maszczyk, *Metody badań w naukach społecznych. (Skrypt – przewodnik dla studentów pedagogiki wszystkich lat)*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 1979, 122 s.
4. *Pedagogika społeczna. W obliczu realiów codzienności*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, 644 s.

2. Promowanie kadr naukowych. Promotorstwo w zakończonych przewodach doktorskich

1. Dr Ewa Mądry

Wzory profilaktyki i kompensacji wobec alkoholizowania się młodzieży w Polsce i w Finlandii, 18 V 1987, rec. doc. dr hab. D. Maszczyk (UŚ Katowice); doc. dr hab. M. Śnieżyński (WSP Kraków).

2. Dr Elżbieta Górnikowska-Zwolak

Młodzi pracownicy naukowo-dydaktyczni w Polsce, (Studium aktywności reprezentantów nauk pedagogicznych zatrudnionych w Uniwersytetach); 29 XI 1990; rec. prof. dr hab. S. Kawula (WSP – Olsztyn); doc. dr H. Gąsior (UŚ Katowice).

3. Dr Iwona Wagner

Przyczyny i przebieg prawomocnego orzeczenia i adopcji dziecka w rodzinie. Instytucjonalne reakcje wobec wtórnego sieroctwa, 10 VI 1994; rec. prof. UŚ dr hab. J. Stanik (UŚ – Katowice); prof. APS dr hab. J. Stochmiałek (APS – Warszawa).

4. Dr Ewa Jarosz

Wzory reakcji reprezentantów intencjonalnych środowisk wychowawczych na zjawisko przemocy wobec dzieci, 16 VI 1996; rec. prof. UW dr hab. T. Pilch (UW – Warszawa); prof. UŚ dr hab. J. Stanik (UŚ – Katowice).

5. Dr Anna Zawada

Ubóstwo a struktura społeczna miast średniej wielkości w Polsce. Analiza wybranych elementów pracy społecznej, 7 IV 1998; rec. ks. prof. WSP J. Śledzianowski (WSP Kielce); prof. UŚ dr hab. A. Wójtowicz (UŚ – Filia Cieszyn).

6. Dr Beata Mazepa-Domagala

Treści przekazów informacyjnych polskich czasopism ogólnopedagogicznych w okresie transformacji ustrojowej (1989–1995), 9 VI 1998, rec. prof. UŚ dr hab. K. Heska-Kwaśniewicz (UŚ – Katowice); prof. dr hab. M. Śnieżyński (AP – Kraków).

7. Dr Ewa Wysocka

Poziom i typ religijności a niektóre wyznaczniki funkcjonowania społecznego (na przykładzie badań nad młodzieżą akademicką), 9 VI 1998, rec. prof. UW dr hab. T. Pilch (UW – Warszawa); prof. UŚ dr hab. D. Ekiert-Grabowska (UŚ – Katowice).

8. Dr Danuta Dramska

Instytucjonalizacja zawodu logopedy w Polsce (profesjonalna tożsamość w świetle przeprowadzonych badań ankietowych), 4 V 1999, rec. prof. dr hab. M. Śnieżyński (AP – Kraków); prof. UŚ dr hab. E. Syrek (UŚ – Katowice).

9. Dr Teresa Wilk

Możliwości zaspokojenia potrzeb edukacyjnych młodzieży w warunkach zmiany społecznej, 4 IV 2000, rec. prof. UW dr hab. T. Pilch (UW – Warszawa); prof. UŚ dr hab. E. Syrek (UŚ – Katowice).

10. Dr Andrzej Czerkawski

Regionalny układ restrukturyzacji kształcenia zawodowego młodzieży na tle przemian strukturalnych w województwie katowickim, 23 VI 1999, rec. prof. AB dr hab. K. Marzec-Holka (AB – Bydgoszcz); prof. UŚ dr hab. E. Syrek (UŚ – Katowice).

11. Dr Aleksander Mańka

Wsparcie społeczne w sytuacji pomagania ofiarom nadużyć seksualnych, 19 XII 2000, rec. prof. AB dr hab. K. Marzec-Holka (AB – Bydgoszcz); prof. UŚ dr hab. J. Stanik (UŚ – Katowice).

12. Dr Adam Roter

Doświadczenie środowiska życia przez dziecko z rodziny dotkniętej ubóstwem społecznym a ocena jego funkcjonowania przez dorosłych (studium indywidualnych przypadków), 19 XII 2000, rec. prof. UW-M dr hab. W. Cieczkowski (UW-M – Olsztyn); prof. UŚ dr hab. E. Syrek (UŚ – Katowice).

13. Dr Ewa Bielska

Identyfikacja studentów z liberalnym systemem wartości w kontekście społeczeństw Polski i Danii (studium porównawcze), 27 VI 2003, rec. prof. dr hab. Z. Melosik (UAM – Poznań); prof. UŚ dr hab. E. Syrek (UŚ – Katowice).

14. Dr Katarzyna Kainacher

Komunikacja międzykulturowa a społeczne uwarunkowania zróżnicowań językowych (na przykładzie dzieci z rodzin bilingwalnych w Austrii), 5 VI 2003, rec. prof. dr hab. J. Nikitorowicz (UB – Białystok); prof. dr hab. W. Kojs (UŚ – Filia w Cieszynie).

15. Dr Agata Rzymelka-Frąckiewicz

Odpowiedzialność społeczna polityków wobec przemian edukacyjnych, 20 VI 2006, rec. prof. dr hab. E. Syrek (UŚ – Katowice); prof. dr hab. T. Frąckowiak (UAM – Poznań).

16. Dr Renata Malicka

Opinie o zachowaniach dewiacyjnych przestępców gospodarczych w okresie zmiany społecznej, 17 XI 2014, rec. prof. dr hab. Anna Nowak (UŚ – Katowice); prof. UZ dr hab. W. Osmańska-Furmanek (UZ – Zielona Góra).

3. Recenzje prac promocyjnych i uczestnictwo w postępowaniach awansowych

Recenzje w przewodach doktorskich

1. Dr Janina Kosmala, *Przeobrażenia w pracy nauczyciela w świadomości badanych*, promotor: prof. dr hab. Janusz Sztumski (Wydział Historyczno-Pedagogiczny WSP – Opole) XII/1983.
2. Dr Krystyna Balińska, *Wpływ środowiska rodzinnego na przestępczość nieletnich*, promotor: prof. dr hab. Alicja Górniok (Wydział Prawa i Administracji UŚ – Katowice) IX/1983.
3. Dr Danuta Siwek, *Rozwój poglądów na źródła przestępczości i wychowanie poprawcze w Polsce (do 1939 roku)*, promotor: prof. dr hab. Wanda Bobrowska-Nowak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ) III/1985.
4. Dr Maria Pietras, *Percepcja sytuacji pracy jako czynnik wyzwalający związek między postawami a zachowaniem się kierowników*, promotor: doc. dr hab. Wilhelmina Wosińska (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) IV/1985.

5. Dr Elżbieta Podoska-Filipowicz, *Kształcenie pedagogów w Polsce na tle potrzeb społecznych*, promotor: prof. dr hab. Zygmunt Wiatrowski (Wydział Humanistyczny UG – Gdańsk) V/1985.
6. Dr Mieczysława Glińska, *System wartości u osób karanych i niekaranych a zachowanie się w sytuacji pokusy i sytuacji zagrożenia*, promotor: prof. dr hab. Adam Krukowski (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) IV/1987.
7. Dr Stanisław Hyjek, *Pedagogiczne uwarunkowania adaptacji społeczno-zawodowej nowo zatrudnionych pracowników w przedsiębiorstwie przemysłowym*, promotor: doc. dr hab. Marian Śnieżyński (Wydział Humanistyczny WSP – Kraków) V/1989.
8. Dr Ewa Skibińska, *Poziom wykształcenia i kwalifikacji a przygotowanie zawodowe pracowników w sytuacji trudnej i normalnej*, promotor: doc. dr hab. Elżbieta Karney (Wydział Pedagogiczny UW) IV/1991.
9. Dr Lidia Kaczmarczyk-Kiełb, *Psychospołeczne i społeczne uwarunkowania samorządności uczniowskiej*, promotor: prof. dr hab. Wanda Bobrowska-Nowak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VI/1992.
10. Dr Stanisław Nowak, *Pedagogiczne i socjologiczne aspekty kształcenia w szkołach górniczych*, promotor: prof. dr hab. Janusz Sztumski (Instytut Badań Edukacyjnych – Warszawa) VII/1992.
11. Dr Maria Hłownia, *Wykształcenie jako czynnik aktywności (na podstawie badań)*, promotor: prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński (Wydział Pedagogiczny UW) I/1994.

12. Dr Mieczysław Wójcik, *Kształtowanie się polskiej pedagogiki rodzinnej w latach 1918-1939*, promotor: prof. dr hab. Wanda Bobrowska-Nowak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) X/1995.
13. Dr Katarzyna Szumilas, *Twórczość pedagogiczna współczesnych nauczycieli*, promotor: prof. dr hab. Jerzy Materne (Wydział Humanistyczny USz) XI/1995.
14. Dr Barbara Gramlewicz, *Spoleczne determinanty wykonywania zawodu pielęgniarki w Polsce*, promotor: prof. dr hab. Janusz Sztumski (Wydział Nauk Społecznych UŚ – Katowice) VI/1996.
15. Dr Jens Aage Bjørkøe, *The Kofoed School in Copenhagen. A. Social service Institute Conferring (Szkoła Kofoeda w Kopenhadze. Instytut Służby Społecznej)*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Pilch (Wydział Pedagogiczny UW) II/1997.
16. Dr Alicja Budniak, *Z dziejów polskiego czasopiśmiennictwa na Śląsku „Chowanna” (1926-1996)*, promotor: prof. dr hab. Krystyna Heska-Kwaśniewicz (Wydział Filologiczny UŚ – Katowice) VII/1997.
17. Dr Helena Marzec, *Funkcjonowanie rodzin bezrobotnych i ich wspomaganie*, promotor: prof. WSP dr hab. Henryk Cudak (Wydział Nauk o Wychowaniu UŁ – Łódź) IV/1997.
18. Dr Beata Zajęcka, *Nadużywanie alkoholu przez młodzież a jej wyniki w nauce*, promotor: prof. UMCS dr hab. Marian Ochmański (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS – Lublin) III/1998.
19. Dr Mirosława Gawęcka, *Poczucie osamotnienia dziecka w rodzinie*, promotor: prof. WSP dr hab.

- Henryk Cudak (Instytut Nauk Pedagogicznych
UO – Opole) V/1999.
20. Dr Małgorzata Wasilewska, *Uwarunkowania selekcji szkolnej – dynamika zmian*, promotor: prof. dr hab. Mirosław Szymański (Instytut Badań Edukacyjnych – Warszawa) V/1998.
 21. Dr Małgorzata Kowalska-Kantyka, *Sytuacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w województwie katowickim w okresie transformacji*, promotor: prof. dr hab. Janusz Sztumski (Wydział Nauk Społecznych UŚ – Katowice) VI/1998.
 22. Dr Halina Steinke, *Edukacja teatralna w szkole podstawowej (na przykładzie Bydgoszczy w latach: 1995-1997)*, promotor: prof. dr hab. Edmund Trempała (Wydział Pedagogiki i Psychologii WSP – Bydgoszcz) VI/1998.
 23. Dr Krzysztof Kucyper, *Pracownicy socjalni wobec wyzwań okresu transformacji*, promotor: prof. dr hab. Kazimiera Wódz (Wydział Nauk Społecznych UŚ – Katowice) VI/1998.
 24. Dr Hanna Malicka, *Samobójstwa w opinii młodzieży szkół ponadpodstawowych*, promotor: prof. dr hab. Eugeniusz Bielecki (Wydział Pedagogiki i Psychologii WSP – Bydgoszcz) VII/1998.
 25. Dr Astrid Tokaj, *Model wspomagania egzystencji człowieka starego w dzielnicy dużego miasta. Teoria a praktyka społeczna*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Frąckowiak (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) II/1999.
 26. Dr Izabela Łukasik, *Sytuacja rodzinna i szkolna dzieci samotnych matek*, promotor: prof. dr

- hab. Mariusz Ochmański (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS) IV/1999.
27. Dr Beata Ecler, *Wychowanie do wysiłku w rodzinie w świetle badań bibliograficznych*, promotor: prof. dr hab. Jan Poplucz (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VII/1999.
28. Dr Grażyna Przygodzka-Musiał, *Funkcje założone a rzeczywiste dyrektorów szkół podstawowych (na podstawie badań przeprowadzonych w b. województwie katowickim)*, promotor: prof. dr hab. Marian Śnieżyński (Wydział Pedagogiczny AP – Kraków) II/2000.
29. Dr Jacek Bogucki, *Podstawy rodzicielskie a funkcjonowanie społeczne dzieci sześciolletnich*, promotor: prof. dr hab. Marian Ochmański (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS – Lublin) V/2000.
30. Mgr Inetta Nowosad, *Ciągłość i zmiana funkcji oraz zadań wychowawczy klasy w szkole podstawowej*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Frąckowiak (Wydział Nauk Pedagogicznych WSP – Zielona Góra) IV/2000.
31. Dr Dorota Zaworska-Nikoniuk, *Specyfika i skuteczność grup samopomocy w środowisku osób uzależnionych (na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego)*, promotor: prof. UWM dr hab. Wiesław Ciczkowski (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VI/2000.
32. Dr Katarzyna Gabryś, *Przemiany w hierarchii wartości jako wskaźnik prognozowanej odpowiedzialności pedagogicznej kandydatów na nauczycieli*, promotor: prof. dr hab. Jan Poplucz (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) IV/2000.

33. Dr Anna Białas, *Społeczne i indywidualne uwarunkowania bezdomności kobiet*, promotor: dr hab. Danuta Zalewska (Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych UW) III/2001.
34. Dr Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz, *Wzory zachowań zdrowotnych w procesie socjalizacji a style życia młodzieży*, promotor: prof. dr hab. Ewa Syrek (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VII/2001.
35. Dr Magdalena Polakowska, *Działalność oświatowa, kulturalna i opiekuńcza w środowisku lokalnym Elbląga w latach 1945-2000*, promotor: prof. dr hab. Edmund Trempała (Instytut Badań Edukacyjnych MEN w Warszawie) XI/2001.
36. Dr Beata Maria Nowak, *Efektywność działalności internatów jako placówek opiekuńczo-wychowawczych*, promotor: prof. dr hab. Marian Ochmański (Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej – Lublin) II/2002.
37. Dr Ewa Ryś, *Style życia nauczycieli w sytuacji zmiany społecznej*, promotor: prof. dr hab. Stanisław Wawryniuk (Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego) VI/2002.
38. Dr Beata Głodzik, *Spożywanie alkoholu przez studentów a poczucie ich własnej wartości*, promotor: prof. dr hab. Marian Ochmański (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS – Lublin) VI/2002.
39. Dr Agnieszka Wiśniewska-Czaja, *Społeczno-wychowawcze konsekwencje bezrobocia w Kwidzynie i powiecie kwidzyńskim*, promotor: prof. dr hab. Elżbieta Łuczak (Wydział Pedagogiki i Psychologii

Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego)
X/2002.

40. Dr Anna Rutkowska, *Pracownicy socjalni wobec współpracy z organizacjami pozarządowymi*, promotor: prof. zw. dr hab. Krystyna Marzec-Holka (Wydział Pedagogiki i Psychologii Akademii Bydgoskiej) I/2004.
41. Dr Ewa Dębska, *Dystans władzy i jego konsekwencje*, promotor: prof. dr hab. Stefan Mieszalski (Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego) IV/2004.
42. Dr Marek Walancik, *Socjopedagogiczna analiza oczekiwań i opinii poborowych wobec zasadniczej służby wojskowej po zmianie społecznej*, promotor: prof. dr hab. Ewa Syrek (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) V/2004.
43. Dr Iwona Rudek, *Tolerancja dzieci wobec niepełnosprawnych rówieśników*, promotor: prof. dr hab. Krystyna Ferenz (Wydział Nauk Pedagogicznych i Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego) V/2004.
44. Dr Agnieszka Guzik, *Plany życiowe młodzieży akademickiej i ich uwarunkowania*, promotor: prof. dr hab. Zofia Gawlina (Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego – Kraków) VIII/2004.
45. Dr Tadeusz Grudniewski, *Aspiracje edukacyjne rodziców wobec własnych dzieci kończących szkoły podstawowe*, promotor: prof. dr hab. Jan Żebrowski (Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego) X/2004.

46. Dr Przemysław Frąckowiak, *Kierunki rozwoju resocjalizacji młodzieży w zakładach poprawczych*, promotor: prof. dr hab. Piotr Stępiak (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) I/2005.
47. Dr Artur Orman, *Spoleczno-środowiskowe i prawne aspekty dzieciobójstwa i porzucania osób*, promotor: prof. UŚ dr hab. Ewa Syrek (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) III/2005.
48. Dr Małgorzata Gil, *Instytucjonalne formy opieki całkowitej nad dzieckiem upośledzonym umysłowo. Analiza porównawcza regulacji prawnych i praktycznych w Polsce i Czechach*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VI/2005.
49. Dr Katarzyna Kowalczevska-Grabowska, *Zagrożenia społeczne i zdrowotne w społecznościach lokalnych średnich miast aglomeracji górnośląskiej (studium pedagogiczno-społeczne)*, promotor: prof. UŚ dr hab. Ewa Syrek (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) IV/2005.
50. Dr Maria Buczkowska-Gola, *Aspiracje rodzinne młodzieży kończącej szkoły średnie*, promotor: prof. UMCS. dr hab. Jan Saran (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS – Lublin) XII/2005.
51. Dr Izabela Plieth-Kalinowska, *Poczucie bezpieczeństwa dziecka niepełnosprawnego z dysfunkcją narządu ruchu w rodzinie: środowisku rówieśniczym*, promotor: prof. zw. dr hab. Krystyna Marzec-Holka (Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu im. Kazimierza Wielkiego – Bydgoszcz) II/2006.
52. Dr Małgorzata Ciczowska-Giedziun, *Rola szkoły w kształtowaniu poczucia tożsamości regionalnej*

- uczniów na Warmii*, promotor: prof. zw. dr hab. Stanisław Kawula (Wydział Nauk Społecznych i Sztuki UW-M – Olsztyn) II/2006.
53. Dr Agnieszka Barczykowska, *Kapitał społeczny a zjawiska patologii społecznej w wielkomiej- skich społecznościach lokalnych*, promotor: prof. dr hab. Wiesław Ambroziak (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) V/2006.
54. Dr Alicja Roskosz, *Instytucja społecznych kura- torów sądowych dla dorosłych*, promotor: prof. dr hab. Adam Stankowski (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VII/2006.
55. Dr Ewa Karmolińska-Dziurko, *Młodzież ze śro- dowisk zagrożonych marginalizacją wobec własnej przyszłości*, promotor: prof. dr hab. Aleksander Zandecki (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) XI/2006.
56. Dr Arian Siudkowski, *Tożsamość islamska i edukacja. Studium teoretyczno-empiryczne* (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) III/2007.
57. Dr Ewa Golbik, *Społeczno-pedagogiczny wymiar współczesnego kryzysu człowieka w środowisku miej- skim*, promotor: prof. zw. dr hab. Tadeusz Pilch (Instytut Badań Edukacyjnych MEN – Warszawa) V/2007.
58. Dr Izabela Cytlak, *Studia wyższe a jakość życia osób niepełnosprawnych*, promotor: prof. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) VI/2007.
59. Dr Alina Dworak, *Środowisko rodzinne jako wy- znacznik jakości życia dziecka z alergią*, promotor:

- prof. dr hab. Ewa Syrek (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VII/2007.
60. Dr Małgorzata Kitlińska-Król, *Opieka logopedyczna na Górnym Śląsku. Studium historyczno-empiryczne*, promotor: prof. dr hab. Teresa Borowska (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VIII/2007.
61. Dr Anida Szafrąńska, *Doświadczenie wsparcia społecznego przez rodziny z dzieckiem autystycznym*, promotor: prof. dr hab. Anna Nowak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VIII/2007.
62. Dr Maciej Bernasiewicz, *Popularne dyskursy światopoglądowe skierowane do młodzieży współczesnej*, promotor: prof. dr hab. Zbyszko Melosik (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) I/2008.
63. Dr Aleksandra Żarkiewicz-Pacak, *Wartości i aspiracje życiowe osób starszych a przekazy wizualne*, promotor: prof. dr hab. Stanisław Juszczyk (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) II/2008.
64. Dr Ewa Śliwa, *Tożsamość młodzieży wobec zmian pokoleniowych, społecznych i kulturowych*, promotor: prof. dr hab. Mirosław J. Szymański (Instytut Badań Edukacyjnych – Warszawa) II/2008.
65. Dr Natalia Bednarska, *Edukacja szkolna a jakość życia*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki (Instytut Badań Edukacyjnych – Warszawa) IV/2008.
66. Dr Monika Noszczyk-Bernasiewicz, *Wzory reakcji wybranych grup społecznych na przestępczość nieletnich*, promotor: prof. dr hab. Anna Nowak

(Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice)
IV/2008.

67. Dr Joanna Flakus, *Hospicjum jako instytucjonalna forma pomocy i wsparcia społecznego w chorobie terminalnej*, promotor: prof. dr hab. Ewa Syrek (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) IX/2008.
68. Dr Iwona Malorny, *Lokalna sieć wsparcia i profilaktyka wobec zjawiska niedostosowania społecznego (na przykładzie miasta Bytom)*, promotor: prof. dr hab. Anna Nowak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VIII/2008.
69. Dr Kamila Słupska-Kwiatkowska, *Egalitaryzacja kształcenia a szanse młodzieży jako problem społeczny III Rzeczypospolitej*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Frąckowiak (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) VIII/2008.
70. Dr Patrycja Hanyga-Janczak, *Komponenty czasu wolnego studentów studiów stacjonarnych*, promotor: prof. dr hab. Bożena Matyjas (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) XI/2008.
71. Dr Helena Agatowska, *Powodzenie i niepowodzenia usamodzielnionych wychowanków domu dziecka w życiu zawodowym*, promotor: prof. dr hab. Krystyna Marzec-Holka (Wydział Pedagogiki i Psychologii UKW – Bydgoszcz) V/2009.
72. Dr Irena Zychowicz, *Studenci Koszalina w procesie socjalizacji akademickiej*, promotor: prof. dr hab. Jerzy Modrzewski (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) VIII/2009.
73. Dr Tadeusz Łączak, *Spoleczne i edukacyjne uwarunkowanie sukcesu życiowego młodzieży*, promotor: prof.

- dr hab. Andrzej Bogaj (Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UHP – Kielce) X/2010.
74. Dr Zbigniew Chodkowski, *Funkcjonowanie zawodowe słuchaczy pedagogicznych studiów podyplomowych*, promotor: prof. dr hab. Janusz Kirenko (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS – Lublin) V/2011.
75. Dr Renata Tomaszewska-Lipiec, *Zakład pracy jako organizacja ucząca się*, promotor: prof. dr hab. Ryszard Gerlach (Wydział Pedagogiki i Psychologii UKW) V/2011.
76. Dr Anna Brosch, *Komunikacja wirtualna – nowa przestrzeń porozumiewania się młodzieży w kontekście kompetencji społecznych*, promotor: prof. dr hab. Stanisław Juszczyk (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) VIII/2011.
77. Dr Justyna Palacz, *Aktywność ruchowa studentów w czasie wolnym*, promotor: prof. dr hab. Bożena Matyjas (Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych UWr – Wrocław) I/2012.
78. Dr Anna Przygoda, *Społeczne role dziadków w procesie socjalizacji wnuków*, promotor: prof. UHP dr hab. Henryk Cudak (Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UHP – Kielce) III/2012.
79. Dr Mirosław Cholewiński, *Reforma oświaty z roku 1999 a kierowanie szkołą wiejską*, promotor: prof. dr hab. Janusz Gęsicki (Wydział Nauk Pedagogicznych APS – Warszawa) IV/2012.
80. Dr Arkadiusz Nowak, *Obrazy życia osób z HIV/AIDS. Komponent zdrowotny, społeczny, egzystencjalny*, promotor: prof. dr hab. Zbigniew Izdebski

(Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu UZ – Zielona Góra) V/2012.

81. Dr Anita Rodkiewicz-Ryzek, *Kompensacja sieroctwa społecznego w rodzinach zastępczych i rodzinach adopcyjnych. Procedura prawna a oczekiwania i potrzeby dzieci i kandydatów na rodziców zastępczych*, promotor: prof. UMK dr hab. Jacek Bleszyński (Wydział Pedagogiczny UMK – Toruń) V/2012.
82. Dr Agnieszka Sawicka, *Kształcenie w szkole wyższej a szanse absolwentów na regionalnym rynku pracy*, promotor: prof. UW-M dr hab. Henryk Mizerek (Wydział Nauk Społecznych UW-M – Olsztyn) VII/2012.
83. Dr Grzegorz Kosiński, *Kobieca przestępczość zorganizowana w warunkach izolacji więziennej*, promotor: prof. dr hab. Anna Nowak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ – Katowice) III/2013.
84. Dr Dominika Jagielska, *Ideologie edukacyjne współczesnych polityków polskich*, promotor: prof. dr hab. Janina Kostkiewicz (Wydział Filozoficzny UJ – Kraków) IV/2013.
85. Dr Lukaš Bomba, *Vzdelenie akohodnota vysokoškolských študentov (Wykształcenie jako wartość dla studentów)*, promotor: prof. dr hab. Wojciech Świątkiewicz (Wydział Filozoficzny UKF W Nitrze – Słowacja) VI/2013.
86. Dr Mirosława Ściupidur-Młodkowska, *Związki partnerskie w biografiach młodzieży studiującej*, promotor: prof. dr hab. Jerzy Modrzewski (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) I/2014.
87. Dr Katarzyna Tarka, *Antropologiczne korelaty funkcjonowania zawodowego pracowników socjalnych*,

promotor: prof. UMCS dr hab. Anna Kanios (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS – Lublin), IX/2015.

88. Dr Ernis Aidarov, *System społeczny Kirgistanu i jego przemiany: od kar plemiennych ku nowoczesnym rozwiązaniom resocjalizacyjnym*, promotor: prof. dr hab. Wiesław Ambrozik (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM – Poznań) III/2017.

89. Dr Milena Miałkowska-Kozaryna, *Kody socjolingwistyczne, wartości i normy moralne młodzieży a punitywność ich przekonań*, promotor: prof. dr hab. Krystyna Marzec-Holka (Wydział Nauk Pedagogicznych APS – Warszawa) IV/2017.

Profesor A. Radziewicz-Winnicki był recenzentem łącznie ponad 100 rozpraw doktorskich, jednakże nie w każdym przypadku zachowały się ich pełne zapisy bibliograficzne, zwłaszcza z początku lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia.

Uczestnictwo w procedurach osób ubiegających się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego

1. Dr hab. Elżbieta Karney (Wydział Pedagogiczny UW w Warszawie) VI/1990.
2. Dr hab. Henryk Cudak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) X/1992.
3. Dr hab. Zdzisław Bartkowicz (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) VII/1996.
4. Dr hab. Wiesław Cieczkowski (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) II/1997.

5. Dr hab. Ewa Syrek (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) VII/1997.
6. Dr hab. Adam Stankowski (Pedagogická Fakulta Univerzity Komenského w Bratisławie) IV/1998.
7. Dr hab. Grażyna Kempa (Pedagogická Fakulta Ostravskej Univerzity w Ostrawie) IX/1998.
8. Dr Elżbieta Trafiałek (Wydział Nauk Społecznych KUL w Lublinie) VII/1998 (rozstrzygnięcie negatywne).
9. Dr Maria Dąbrowska-Bąk (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) V/2000 (rozstrzygnięcie negatywne).
10. Dr hab. Irena Kropińska (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) XII/2000.
11. Dr hab. Anna Nowak (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) V/2003.
12. Dr hab. Piotr Petrykowski (Wydział Humanistyczny UMK w Toruniu) VI/2003.
13. Dr Iwona Wagner (Wydział Pedagogiki i Psychologii UKW w Bydgoszczy) IV/2006 (rozstrzygnięcie negatywne).
14. Dr hab. Małgorzata Orłowska (Wydział Pedagogiczny APS w Warszawie) V/2008.
15. Dr hab. Sławomir Cudak (Pedagogická Fakulta UK w Ružomberku – Słowacja) V/2008.
16. Dr hab. Tadeusz Zimny (Pedagogická Fakulta UMB w Banskej Bistricy – Słowacja) X/2008.
17. Dr hab. Ewa Jarosz (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) V/2009.
18. Dr hab. Ewa Wysocka (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) VII/2009.

19. Dr hab. Teresa Wilk (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) V/2010.
20. Dr hab. Grażyna Gajewska (Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych UW we Wrocławiu) XI/2010.
21. Dr hab. Danuta Lalak (Wydział Pedagogiki i Socjologii UŚ w Katowicach) VI/2011.
22. Dr hab. Roman Uździcki (Pedagogicka Fakulta UMB w Banskjej Bistricy) XI/2011.
23. Dr hab. Zofia Brańka (Pedagogicka Fakulta UKF w Nitrze – Słowacja) V/2012.
24. Dr hab. Mariusz Sztuka (Wydział Filozoficzny UJ w Krakowie) V/2013.
25. Dr hab. Anna Dudak (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) VII/2013.
26. Dr hab. Anna Czechowicz-Bieługa (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) VII/2013.
27. Dr Julian Kultys (Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych UW we Wrocławiu) IX/2013 (rozstrzygnięcie negatywne).
28. Dr hab. Mirosław Górecki (Wydział Pedagogiczny UW w Warszawie) VII/2013.
29. Dr hab. Dorota Misiejuk (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) VIII/2013.
30. Dr hab. Aleksandra Boroń (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) IX/2013.
31. Dr hab. Barbara Galas (APS w Warszawie) XII/2013.
32. Dr hab. Mariusz Granosik (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) XII/2013.

33. Dr hab. Katarzyna Plutecka (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) I/2014.
34. Dr hab. Halina Guzy-Steinke (Wydział Pedagogiki i Psychologii UKW w Bydgoszczy) I/2014.
35. Dr hab. Ewa Bielska (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) I/2014.
36. Dr Joanna Gruba (Wydział Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu) I/2014 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego (rozstrzygnięcie negatywne).
37. Dr hab. Danuta Uryga (Wydział Nauk Pedagogicznych APS w Warszawie) III/2014.
38. Dr hab. Daniel Kukła (Wydział Nauk Pedagogicznych APS w Warszawie) IV/2014.
39. Dr Robert Pawlak (Wydział Filozofii i Socjologii UW w Warszawie) VII/2014 (rozstrzygnięcie negatywne).
40. Dr hab. Justyna Dobrołowicz (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) VII/2014 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.
41. Dr hab. Maciej Bernasiewicz (Wydział Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) I/2015 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.
42. Dr Tadeusz Wolan (Wydział Nauk Pedagogicznych APS w Warszawie) I/2015 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego (rozstrzygnięcie negatywne).

43. Dr hab. Andrzej Stadnicki (Wydział Nauk Pedagogicznych UAP w Warszawie) IX/2015 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.
44. Dr hab. Jolanta Lenart (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) X/2015 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.
45. Dr hab. Edward Nycz (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) X/2015.
46. Dr hab. Krzysztof Wojcieszke (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) X/2015 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.
47. Dr Maria Januszewska-Wawrych (Wydział Nauk Pedagogicznych APS w Warszawie) III/2015 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego (rozstrzygnięcie negatywne).
48. Dr hab. Janina Urban (Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) IV/2016 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.
49. Dr Marzena Buchnat (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) VI/2016 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.
50. Dr hab. Ewa Bugajska (Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego w Szczecinie) IX/2016 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego.

51. Dr Sabina Lucyna Zalewska (Wydział Nauk Pedagogicznych APS w Warszawie) IX/2016 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczętego przewodu habilitacyjnego (decyzją Rady Wydziału z dnia 26 X 2016 wstrzymano dalsze postępowanie na wniosek osoby zainteresowanej).
52. Dr hab. Małgorzata Kaliszewska (Wydział Nauk Pedagogicznych APS w Warszawie) III/2017 – przewodniczący Zespołu powołanego przez CK ds. wszczęcia przewodu habilitacyjnego.

**Uczestnictwo w procedurach
związanych z ubieganiem się o uzyskanie
tytułu profesorskiego**

Sporządzone opinie/recenzje
w postępowaniu o nadanie tytułu profesora

1. Dr hab. Marian Ochmański (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) I/1993 (rozstrzygnięcie negatywne).
2. Prof. dr hab. Andrzej Olubiński (Rada Wydziału Humanistycznego – UMK w Toruniu) V/1994.
3. Prof. dr hab. Stefan Vašek (Rada Wydziału Pedagogicznego Fakulta UK w Bratisławie) VII/1996.
4. Prof. dr hab. Zdzisław Dąbrowski (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) VII/1996.
5. Prof. dr hab. Elżbieta Łuczak (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) II/1999.

6. Prof. dr hab. Paweł Tyrała (Rada Wydziału Wojskowej Akademii w Liptowskim Mikulasi – Słowacja) III/1999.
7. Prof. dr hab. Tadeusz Pilch (Rada Wydziału Pedagogicznego UW w Warszawie) IV/1999.
8. Prof. dr hab. Tadeusz Frąckowiak (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) V/1999.
9. Dr hab. Ryszard Parzęcki (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii WSP w Bydgoszczy) VI/2001 (rozstrzygnięcie negatywne).
10. Prof. dr hab. Marian Ochmański (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) V/2001.
11. Prof. dr hab. Kazimierz Wenta (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) II/2002.
12. Dr hab. Adam Zych (Rada Wydziału Nauk Społecznych UG w Gdańsku) II/2002 (rozstrzygnięcie negatywne).
13. Prof. dr hab. Renata Seebauer (Pedagogická Fakulta Masarykovy Univerzity w Brnie – Czechy) VIII/2002.
14. Prof. dr hab. Adam Stankowski (Pedagogická Fakulta UMB w Banskjej Bistricy – Słowacja) IX/2002.
15. Prof. dr hab. Jan Żebrowski (Rada Wydziału Nauk Społecznych UG w Gdańsku) IX/2003.
16. Prof. dr hab. Krystyna Ferenz (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) I/2004.
17. Ks. prof. dr hab. Jan Śledzianowski (Rada Wydziału Teologicznego KUL w Lublinie) V/2004.

18. Prof. dr hab. Maria Chodkowska (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) X/2004.
19. Prof. dr hab. Jerzy Modrzewski (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) V/2005.
20. Dr hab. Henryk Cudak (Rada Wydziału Nauk Społecznych KUL w Lublinie) V/2005.
21. Prof. dr hab. Rafał Piwowarski (Rada Wydziału Pedagogicznego UW w Warszawie) VIII/2006.
22. Prof. dr hab. Jacek Piekarski (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) II/2008.
23. Dr hab. Bożena Matyjas (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) XI/2008 (rozstrzygnięcie negatywne).
24. Prof. dr hab. Ewa Syrek (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) XII/2008.
25. Doc. PhDr. CSc. Maria Machàlova (Filozofická Fakulta Univerzity w Prešovie) VII/2011 (rozstrzygnięcie negatywne).
26. Prof. dr hab. Zdzisław Wołk (Rada Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych UW w Wrocławiu) VI/2012.
27. Prof. dr hab. Anna Nowak (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UŚ w Katowicach) X/2012.
28. Prof. dr hab. Ryszard Bera (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie) II/2013.
29. Prof. dr hab. Ryszard Gerlach (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UKW w Bydgoszczy) II/2013.

30. Prof. dr hab. Maria Machalova (Pedagogická Fakulta Katolícka Univerzita v Rožomberku – Słowacja) VII/2013.
31. Prof. dr hab. Bożena Matyjas (Rada Wydziału Nauk Pedagogicznych APS w Warszawie) VIII/2013 (superrecenzent CK).
32. Ks. dr hab. Czesław Kustra (Rada Wydziału Pedagogicznego UMK w Toruniu) VIII/2013 (superrecenzent CK – rozstrzygnięcie negatywne).
33. Prof. dr hab. Adam Zych (Rada Wydziału Pedagogicznego DSW we Wrocławiu) X/2013 (superrecenzent CK).
34. Prof. dr hab. Blanka Kudlačková (Pedagogická Fakulta Trnavskej Univerzity v Trnave – Słowacja) XII/2013.
35. Prof. dr hab. Marek Konopczyński (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) IV/2014 (superrecenzent CK).
36. Prof. dr hab. Roman Leppert (Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii UKW w Bydgoszczy) II/2015 (superrecenzent CK).
37. Prof. dr hab. Ewa Ogrodzka-Mazur (Rada Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) XII/2016 (superrecenzent CK).

Oceny (recenzje) o całokształcie dorobku naukowego,
dydaktycznego w związku z wnioskami senatów uczelni
wyższych o nadanie uczonym tytułów *honoris causa*

1. Prof. zw. dr hab. h.c. Edmund Trempała (JM Rektor i Senat Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego – Bydgoszcz) 25 IV 2002.
2. Prof. zw. dr hab. h.c. Tadeusz Lewowicki (JM Rektor i Senat Uniwersytetu Opolskiego – Opole) 22 IV 2004.
3. Prof. zw. dr hab. h.c. Tadeusz Nowacki (JM Rektor i Senat Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego – Bydgoszcz) 27 IV 2004.
4. Prof. zw. dr hab. h.c. Wincenty Okoń (JM Rektor i Senat Uniwersytetu Śląskiego – Katowice–Warszawa (laudator) 20 IX 2006.
5. Prof. zw. dr hab. h.c. Zbigniew Kwieciński (JM Rektor i Senat Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego – Bydgoszcz) 24 IV 2007.
6. Prof. zw. dr hab. h.c. Bogusław Śliwerski (JM Rektor i Senat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej – Lublin) 27 VI 2014.

III. Zielonogórskie środowisko naukowe

1. Pedagogika w zielonogórskim środowisku naukowym

Do zakończenia pracy w Uniwersytecie Śląskim kontakty Profesora z zielonogórskim środowiskiem naukowym, jak i z samą Zieloną Górą miały charakter doraźny. Wiązały się z kilkoma krótkimi wizytami związanymi z pełnieniem funkcji recenzenta prac doktorskich oraz z udziałem w kilku konferencjach i spotkaniach naukowych. Podjęcie zatrudnienia otworzyło nowy etap w pracy zawodowej w nowym dla Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego środowisku. Wiązało się z nabywaniem nowych doświadczeń i obserwacji dostarczających nowych przesłanek do refleksji teoretycznych.

Zielonogórskie środowisko naukowe ma krótkie tradycje, jednakże niewiele ponad pół wieku jego istnienia zostało przez nie dobrze wykorzystane, choć nie wszystkie szanse i możliwości w pełni w nim wykorzystano. W wielu dziedzinach osiągnięty został wysoki poziom naukowy, podniesiony został potencjał

kadrowy, znacząco rozwinęła się działalność edukacyjna. Złożyło się na to wiele czynników, w szczególności aktywność samego środowiska naukowego, jak i zaangażowanie lokalnych władz województwa i miasta, co zbiegło się z licznymi uwarunkowaniami o charakterze ogólniejszym.

Od roku 1989 bardzo szybko zaczęło się rozwijać w Polsce szkolnictwo wyższe, zarówno pod względem liczby szkół wyższych, jak i liczby studentów. Powstawać zaczęły liczne nowe uczelnie, szczególnie społeczne i prywatne. Działo się tak też w obu lubuskich województwach, choć w zdecydowanie mniejszym stopniu niż w innych regionach. Na mapie Polski jest to jedno z województw o najmniejszej liczbie szkół wyższych, jak i najmniejszej liczbie studentów. Wzrastające zapotrzebowanie społeczne na wykształcenie wyższe spowodowało większe zainteresowanie młodzieży studiami wyższymi w początkowych latach transformacji społeczno-gospodarczej, przyczyniło się do wzrostu liczby studentów. Pomimo ponoszenia materialnych kosztów własnych dotyczyło to również studiów zaocznych, które umożliwiły znacznej części pracujących uzupełnienie wykształcenia. Szczególnie liczne były zaoczne studia pedagogiczne dla nauczycieli będących absolwentami studiów nauczycielskich. Były one przez wiele lat z jednej strony szansą dla osób, które z różnych powodów nie podjęły ich wcześniej, z drugiej stanowiły alternatywną formę kształcenia dla młodzieży, pragnącej równocześnie studiować i pracować. W Wyższej Szkole Pedagogicznej studenci studiów zaocznych, głównie nauczycielskich,

znacznie przewyższali liczebnie studiujących w trybie stacjonarnym.

Pierwszą uczelnią założoną na Ziemi Lubuskiej było Diecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne, założone w 1947 roku w Gorzowie Wlkp. Swoją działalność prowadzi ono w dalszym ciągu, obecnie jako Zielonogórsko-Gorzowskie Wyższe Seminarium Duchowne. Dzisiaj jest ono Sekcją Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z siedzibą w Gościkowie. Pierwsza na Ziemi Lubuskiej inauguracja roku akademickiego odbyła się w 1965 roku w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Zielonej Górze. Na studia dzienne przyjęto wówczas 120 studentów oraz 90 na studia wieczorowe. Od tego czasu, który uważany jest za symboliczny początek akademickości w Zielonej Górze, środowisko akademickie na Ziemi Lubuskiej dynamicznie się rozwija.

W późniejszym okresie przez wiele lat szkolnictwo wyższe w województwie lubuskim tworzyły trzy uczelnie – Wyższa Szkoła Inżynierska i Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze oraz „gorzowska” Akademia Wychowania Fizycznego. Potencjał uczelni mierzony jest przede wszystkim przez pryzmat zatrudnionej w nich kadry naukowo-dydaktycznej. Jej dynamiczny rozwój przyczynił się do zwiększania liczby kierunków kształcenia, podnoszenia limitów przyjęć na studia, jak i do uzyskiwania kolejnych uprawnień do kształcenia na poszczególnych poziomach – licencjackim i inżynierskim, magisterskim i doktorskim.

W latach 1985-2003 rozwój ten był szczególnie duży. W tym czasie liczba kadry pracującej w zielonogórskich uczelniach podwoiła się we wszystkich grupach.

W 2003 roku w Uniwersytecie Zielonogórskim, utworzonym z Politechniki Zielonogórskiej i Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego, zatrudnionych było na pierwszym etacie ponad 1100 nauczycieli akademickich, wśród których było 78 profesorów, 153 doktorów habilitowanych i 358 doktorów.

Rozwój kadry umożliwiał sukcesywne zwiększanie liczby studentów. Najbardziej jednak gwałtowny wzrost nastąpił w 1995 roku, kiedy to w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Zielonej Górze zostały uruchomione zaoczne studia uzupełniające dla nauczycieli – absolwentów studiów nauczycielskich. Umożliwiły one licznej grupie nauczycieli uzupełnienie kwalifikacji zawodowych. Spowodowało to jednakże znaczne pogorszenie proporcji liczby studentów dziennych do zaocznych, która spadła do 0,29. W kolejnych latach liczba studentów zaocznych utrzymała się na zbliżonym poziomie przy nieznacznej tendencji zniżkowej, natomiast znacznie zwiększana była liczba studentów studiów dziennych. W 2002 roku liczba studentów studiów stacjonarnych przekroczyła liczbę studentów zaocznych.

W 2004 roku prowadziło działalność w województwie lubuskim 10 szkół wyższych, w tym cztery w punktach zamiejscowych i w oddziałach filialnych. Na różnych typach studiów kształciły one wówczas ponad 33 tysiące studentów, z których około połowy stanowili studenci studiów stacjonarnych. Studiowali oni na ok. 80 kierunkach i specjalnościach z zakresu humanistyki, nauk społecznych, ekonomicznych,

technicznych, ścisłych i w zakresie dyscyplin artystycznych. Dzięki szerokiemu spektrum oferty edukacyjnej lubuskich uczelni stworzone zostały miejscowej młodzieży możliwości uzyskania wyższego wykształcenia we własnym regionie.

Uczelnie lubuskie spełniają przede wszystkim funkcję edukacyjną, jednakże przy tym prowadzą działalność naukowo-badawczą i kulturotwórczą w środowisku, a także przyczyniają się do ożywienia życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego regionu, szczególnie miast, w których działają. Pomimo to znaczna część maturzystów wybiera naukę w dużych ośrodkach akademickich, głównie w Poznaniu, we Wrocławiu i w Warszawie. Dotyczy to często najlepszych absolwentów lubuskich liceów ogólnokształcących, którzy mają aspiracje studiowania w najbardziej prestiżowych uczelniach kraju i coraz częściej zagranicznych. Szeroka oferta studiów poza regionem, coraz bardziej dostępna dla każdego, spowodowała, że przyrost liczby studentów w uczelniach województwa lubuskiego zatrzymał się, a nawet w niektórych przypadkach nastąpił spadek liczby studiujących. Podejmujący studia są często słabiej przygotowani do realizacji treści na poziomie wyższym, co wymaga większego wysiłku i dodatkowej pracy przez nauczycieli akademickich. Są to specyficzne problemy dla uczelni młodych i prowadzących działalność w regionach mających małą liczbę mieszkańców (całe województwo lubuskie zamieszkuje niewiele ponad jeden milion mieszkańców).

Uniwersytet Zielonogórski

Uniwersytet Zielonogórski utworzony został w 2001 roku. Powstał on dzięki połączeniu Politechniki Zielonogórskiej i Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze, spełniając wszystkie wymogi niezbędne do powołania uniwersytetu. Wykorzystując specyfikę obu uczelni, z których powstał, nadano uniwersytetowi unikalną w kraju strukturę organizacyjną. Utworzono w ramach Uniwersytetu trzy szkoły – Szkołę Nauk Humanistycznych, Szkołę Nauk Technicznych i Szkołę Nauk Ścisłych. W ramach każdej ze szkół znalazły się pokrewne sobie wydziały. Szkoły zarządzane były przez prorektorów, miały swoje administracje i budżet. W znacznym więc stopniu były autonomiczne. Ich utworzenie miało na celu ułatwienie funkcjonowania w początkowym okresie po utworzeniu uniwersytetu i kompensowanie różnic i specyfiki poszczególnych grup wydziałów. Z czasem uniwersytet przyjął tradycyjną strukturę wydziałową.

W dniu utworzenia uniwersytetu uczelnia miała 7 uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora i 2 uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Po trzech latach istnienia uniwersytetu miał on prawa do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego w 3 dyscyplinach naukowych i doktora w 7 dyscyplinach. W okresie od utworzenia uniwersytetu do 2004 roku w uczelni odbyły się 3 promocje habilitacyjne oraz 43 doktorskie. Studia w Uniwersytecie Zielonogórskim prowadzone były wówczas na 9 wydziałach w ramach 27 kierunków

studiów i 107 specjalności. W 2004 roku studiowało w uczelni 2326 studentów, w tym 1174 na studiach dziennych.

W uniwersytecie corocznie zmniejsza się liczba studentów studiów zaocznych, natomiast wzrasta liczba studentów studiów dziennych. Jedynie w roku powstania uczelni studiowało w niej nieznacznie więcej studentów dziennych niż zaocznych. Już w drugim roku doszło do nieznacznego przekroczenia stanu liczbowego studentów studiów stacjonarnych nad zaocznymi.

O poziomie naukowym uczelni świadczy realizacja projektów badawczych. Równoległe z własną działalnością badawczą oraz pracami na rzecz regionu w kolejnych latach istnienia uniwersytetu realizowano projekty badawcze finansowane przez KBN. W 2001 roku było ich 26, w 2016 zielonogórcy naukowcy realizowali 29 projektów badawczych NCN. W wielu przypadkach prace badawcze były realizowane pod kątem promocji naukowych. Niestety, podobnie jak w innych ośrodkach, projekty te bardzo sporadycznie prowadzone były przez pedagogów.

Współpraca z zagranicą koncentruje się na współpracy naukowo-badawczej i wymianie pracowników i studentów w ramach umów bilateralnych. W 2016 roku takich umów było zawartych z ośrodkami naukowymi z 20 krajów, m.in. z Niemiec, Rosji, Ukrainy, Francji, Belgii, Chin czy Brazylii. Indywidualne kontakty naukowe pracowników są dużo rozleglejsze i dotyczą m.in. uczelni w Austrii, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Francji, Niemiec, Rosji i Ukrainy. Corocznie na staże, konferencje, seminaria i wykłady wyjeżdża za granicę

ok. 600 pracowników. Oprócz tego uczelnia współpracuje z wieloma ośrodkami zagranicznymi w ramach programu Erasmus+.

Nie kwestionując wiodącej roli uniwersytetu wśród szkół wyższych regionu, należy zwrócić uwagę na duże znaczenie pozostałych uczelni. Są wśród nich uczelnie teologiczne i świeckie, publiczne i prywatne, akademickie i zawodowe. Odpowiadają one swoją działalnością na potrzeby mieszkańców regionu, przede wszystkim młodzieży. Rozległa oferta edukacyjna adresowana do osób o różnych aspiracjach, zainteresowaniach i możliwościach stanowi ich cenny walor.

Uniwersytet Zielonogórski systematycznie się rozwija. W 2001 roku w jego strukturze funkcjonowało 8 wydziałów, a na 23 kierunkach kształciło się około 23 000 studentów, z czego 10 500 stanowili studenci stacjonarni, a 12 500 studenci niestacjonarni. W 2016 roku w strukturze UZ funkcjonuje 12 wydziałów – w 2014 roku rozpoczął działalność Wydział Prawa i Administracji, a w 2015 roku Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu. Studenci studiów I i II stopnia kształcą się na 63 kierunkach, a doktoranci na 17 kierunkach. Przed 15 laty w uczelni kształciło się 9 słuchaczy studiów doktoranckich, w 2016 roku było ich 366. Uniwersytet ma 6 uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego i 19 praw doktoryzowania.

Jednostki Uniwersytetu Zielonogórskiego w 2016 roku miały następujące uprawnienia do nadawania stopni naukowych:

stopnia doktora habilitowanego w zakresie:

- astronomii
- budownictwa

- elektrotechniki
- historii
- fizyki
- matematyki;

stopnia doktora w zakresie:

- astronomii
- automatyki i robotyki
- biologii
- budowy i eksploatacji maszyn
- budownictwa
- elektrotechniki
- filozofii
- fizyki
- historii
- informatyki
- inżynierii środowiska
- inżynierii produkcji
- językoznawstwa
- literaturoznawstwa
- matematyki
- nauki o zarządzaniu
- ochrony środowiska
- pedagogiki
- socjologii.

Na 8 wydziałach w 16 dyscyplinach prowadzone są stacjonarne studia doktoranckie.

Uniwersytet Zielonogórski jest młodą uczelnią, która dynamicznie się rozwija. Tradycje akademickie Zielonej Góry sięgają 1965 roku, kiedy rozpoczęła swą działalność Wyższa Szkoła Inżynierska, przekształcona później w Politechnikę Zielonogórską. Natomiast w 1971 roku powstała Wyższa Szkoła

Nauczycielska, która w 1973 roku stała się Wyższą Szkołą Pedagogiczną i przyjęła imię prof. Tadeusza Kotarbińskiego. Uniwersytet Zielonogórski jest największą państwową uczelnią w województwie lubuskim.

W roku akademickim 2015/2016 kształciło się na niej 13,5 tys. studentów na I, II i III stopniu studiów, prowadzonych w systemach stacjonarnym i niestacjonarnym. W bogatej ofercie dydaktycznej Uniwersytetu znajdują się również studia podyplomowe. Stanowią one wartościowe uzupełnienie tradycyjnych studiów. Ich organizacja jest zazwyczaj odpowiedzią uczelni na bieżące potrzeby rynku pracy. Liczne spośród nich mają wieloletnie tradycje.

Obecnie, w 2017 roku Uniwersytet Zielonogórski tworzy 12 wydziałów:

1. Artystyczny
2. Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska
3. Ekonomii i Zarządzania
4. Informatyki, Elektrotechniki i Automatyki
5. Fizyki i Astronomii
6. Humanistyczny
7. Lekarski i Nauk o Zdrowiu
8. Matematyki, Informatyki i Ekonometrii
9. Mechaniczny
10. Nauk Biologicznych
11. Pedagogiki, Psychologii i Socjologii
12. Prawa i Administracji.

Na poszczególnych wydziałach studenci mają możliwość kształcenia się na 60 kierunkach, w ponad 100 specjalnościach, w dziedzinach: humanistycznych,

społecznych, ekonomicznych, przyrodniczych, ścisłych i technicznych, a nawet artystycznych. Uniwersytet Zielonogórski znajduje się w elitarnej grupie uniwersytetów klasycznych, tzw. bezprzymiotnikowych.

Dzięki środkom finansowym pochodzącym z Unii Europejskiej Uniwersytet Zielonogórski wzbogacił się m.in. o nowoczesną Bibliotekę Uniwersytecką. Zakończono także prace przy budowie Parku Naukowo-Technologicznego.

Przy Instytucie Socjologii (na Wydziale Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu) powstał Lubuski Ośrodek Badań Społecznych. W strukturze Wydziału Nauk Biologicznych funkcjonuje Ogród Botaniczny. Przy uczelni działa Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości, w którym studenci i absolwenci UZ zakładają swoje pierwsze firmy. Od początku istnienia Uniwersytetu dynamicznie rozwija się Oficyna Wydawnicza, której prace zdobywają wysokie wyróżnienia na szczeblu ogólnopolskim.

Uniwersytet Zielonogórski ma rozbudowaną bazę dydaktyczną. Studenci mogą ubiegać się o stypendia oraz o miejsca w nowoczesnych Domach Studenta. Poza zajęciami rozwijają swoje pasje w kołach naukowych, a także dbają o tężyznę fizyczną, korzystając z licznych obiektów sportowych (stadion lekkoatletyczny, hala sportowa, ośrodek jeździecki itp.).

Uczelnia ma swój własny Big Band i silne media studenckie: Akademickie Radio INDEX, Gazetę Studencką „UZetka” i portal Wzielonej.pl. Działa także Telewizja Uniwersytetu Zielonogórskiego. Tutaj powstało znane w całej Polsce Zielonogórskie Zagłębie Kabaretowe.

Uniwersytet Zielonogórski wychodzi również do mieszkańców miasta i regionu. Od 2004 roku rokrocznie organizuje Festiwal Nauki – plenerowe wydarzenie, podczas którego wykładowcy i studenci w przystępny sposób przybliżają Lubuszanom osiągnięcia nauki. Z inicjatywy i we współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim utworzone zostało w Zielonej Górze Centrum Nauki im. Keplera z nowoczesnym planetarium.

Mimo swej stosunkowo krótkiej historii Uniwersytet Zielonogórski prezentuje się jako uczelnia otwarta na ludzi i nowe wyzwania. Dzięki swemu poważnemu potencjałowi naukowemu oraz bogatej bazie materialnej jest obecnie jednym z głównych realizatorów misji miasta i regionu.

Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii

Wydział należy do najstarszych w zielonogórskim środowisku naukowym, a jego początki sięgają roku 1971, kiedy to utworzono Wyższą Szkołę Nauczycielską, która dwa lata później została przekształcona w Wyższą Szkołę Pedagogiczną.

Obecnie Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego ma w swej strukturze: Instytut Socjologii, Instytut Psychologii, cztery katedry: Katedrę Mediów i Technologii Informacyjnych, Katedrę Opieki, Terapii i Profilaktyki Społecznej, Katedrę Pedagogiki Społecznej, Katedrę Teorii i Filozofii Wychowania, pięć zakładów: Zakład Animacji Kultury i Andragogiki, Zakład Edukacji Wczesnoszkolnej i Historii Wychowania, Zakład

Metodologii Badań, Zakład Pedagogiki Szkolnej, Zakład Poradnictwa i Seksuologii oraz Pracownię Kształcenia Językowego. Wydział zatrudnia 120 nauczycieli akademickich i 16 pracowników administracji.

Na Wydziale studiuje około 2000 studentów, z czego ok. 1400 na studiach stacjonarnych. Pod względem liczby kształconych studentów Wydział jest jednym z największych na Uniwersytecie Zielonogórskim. Do września 2016 roku na Wydziale dyplom zdobyło ok. 35 tys. absolwentów.

Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii prowadzi pięć kierunków studiów:

- Pedagogika ze specjalnościami:
 - animacja kultury z profilem artystycznym: fotografia/tanec
 - animacja kultury z profilem artystycznym – teatr
 - edukacja elementarna i terapia pedagogiczna
 - edukacja elementarna i wczesna edukacja artystyczna
 - edukacja elementarna i wczesna nauka języka obcego
 - edukacja elementarna i edukacja medialna
 - edukacja elementarna i wspieranie dzieci w rozwoju zdolności
 - edukacja medialna i informatyczna
 - logopedia i język migowy
 - logopedia i terapia pedagogiczna
 - nowe media w komunikacji społecznej z językiem angielskim
 - pedagogika opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyka

- pomoc społeczna i socjoterapia
- resocjalizacja z poradnictwem specjalistycznym
- Pedagogika specjalna
- Praca socjalna
- Psychologia
- Socjologia ze specjalnościami:
 - rewitalizacja społeczna
 - animacja sieci społecznych
 - analityk danych społecznych

Wydział realizuje także bogatą ofertę dwudziestu studiów podyplomowych, z których wiele jest prowadzonych od wielu lat. Lista tych studiów jest wciąż aktualizowana w zależności od zapotrzebowania.

Od 1994 roku Wydział posiada uprawnienia do nadawania stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, a od 2015 roku w zakresie socjologii.

W roku akademickim 2014/2015 Wydział uzyskał pozytywną ocenę instytucjonalną Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Pierwsza Rada Wydziału, w której prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki uczestniczył jako członek, odbyła się 25 stycznia 2011 roku. Jej skład był następujący: dr hab. Zbigniew Izdebski, prof. UZ – dziekan Wydziału, dr hab. Ewa Narkiewicz-Niedbałec, prof. UZ – prodziekan, dr Elżbieta Kołodziejska – prodziekan, dr Mariusz Kwiatkowski – prodziekan.

Członkowie Rady: prof. dr hab. Anna Boroń-Kaczmarska, prof. dr hab. Jan Łącki, prof. dr hab. Tomasz Niemiec, prof. dr hab. Kazimierz Pośpiszył, prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki, prof. dr hab. Kazimierz Słomczyński, dr hab. Mirosław

Chałubiński, prof. UZ, dr hab. Marek Furmanek, prof. UZ, dr hab. Piotr Godlewski, prof. UZ, dr hab. Bogdan Idzikowski, prof. UZ, dr hab. Krystyna Janicka, prof. UZ, dr hab. Paweł Karpińczyk, prof. UZ, dr hab. Mirosław Kowalski, prof. UZ, dr hab. Pola Kuleczka, prof. UZ, dr hab. Marzenna Magda-Adamowicz, prof. UZ, dr hab. Grażyna Miłkowska, prof. UZ, dr hab. Hans Pieter Muller, prof. UZ, dr hab. Inetta Nowosad, dr hab. Wielisława Osmańska-Furmanek, prof. UZ, dr hab. Józef Tatarczuk, prof. UZ, dr hab. Zdzisław Wołk, prof. UZ, dr hab. Maria Zielińska, prof. UZ, dr Ewa Bochno, dr Edyta Mianowska, dr Marcin Szumigraj, inż. Jarosław Łukawski oraz Grzegorz Ryncewicz, Łukasz Knap, Natalia Litwin – przedstawiciele Parlamentu Studenckiego.

Z głosem doradczym zapraszani byli: dr hab. Ryszard Asienkiewicz, prof. UZ, prof. dr hab. Edward Hajduk, prof. dr hab. Maria Jakowicka, prof. dr hab. Alicja Kargul, prof. dr hab. Józef Kargul, dr hab. Edward Kozioł, prof. UZ, Wojciech Pasterniak, prof. dr hab. Ryszard Stankiewicz, prof. dr hab. Kazimierz Uździcki oraz kierowniczka dziekanatu – mgr Beata Wojciechowska.

Posiedzenie Rady Wydziału, na którym Andrzej Radziejewicz-Winnicki kończył swoją pracę jako członek, odbyło się 21 czerwca 2016 roku. Skład Rady wydziału był wówczas następujący: dr hab. Marek Furmanek, prof. UZ – dziekan Wydziału, dr hab. Grażyna Gajewska, prof. UZ – prodziekan dr hab. Mariusz Kwiatkowski, prof. UZ – prodziekan, dr Jarosław Wagner – prodziekan.

Członkowie Rady: prof. dr hab. Mirosław Chałubiński, prof. dr hab. Zbigniew Izdebski, prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki, prof. dr hab. Zdzisław Wołk, dr hab. Jarosław Bąbka, prof. UZ, dr hab. Ewa Bochno, dr hab. Małgorzata Czerwińska, prof. UZ, dr hab. Oleg Gorbaniuk, dr hab. Iwona Grzegorzewska, prof. UZ, dr hab. Bogdan Idzikowski, prof. UZ, dr hab. Zdzisława Janiszewska-Nieścioruk, prof. UZ, dr hab. Lidia Kataryńczuk-Mania, prof. UZ, dr hab. Mirosław Kowalski, prof. UZ, dr hab. Alicja Kuczyńska, prof. UZ, dr hab. Pola Kuleczka, prof. UZ, dr hab. Bogusława Lachowska, prof. UZ, dr hab. Jerzy Leszkowicz-Baczyński, prof. UZ, dr hab. Marzenna Magda-Adamowicz, prof. UZ, dr hab. Grażyna Miłkowska, prof. UZ, dr hab. Ewa Narkiewicz-Niedbalec, prof. UZ, dr hab. Inetta Nowosad, prof. UZ, dr hab. Wielisława Osmańska-Furmanek, prof. UZ, dr hab. Ewa Pasterniak-Kobyłecka, prof. UZ, dr hab. Tatiana Rongińska, prof. UZ, dr hab. Ewa Skorek, prof. UZ, dr hab. Lech Szczegóła, prof. UZ, dr hab. Barbara Toroń-Fórmanek, prof. UZ, dr hab. Beata Trzop, prof. UZ, dr hab. Ludwika Wojciechowska, prof. UZ, dr hab. Maria Zielińska, prof. UZ, dr Edyta Bartkowiak, dr Ewa Janion, dr Elżbieta Kołodziejska, dr Małgorzata Olejarz, dr Krzysztof Wąż oraz mgr Agata Szuba – przedstawiciel pracowników niebędących nauczycielami akademickimi Elżbieta Celińska, Eliza Cierplica, Patryk Bączkiewicz, Joanna Błaszyk, Angelika Kuźbit, Karolina Mazurkiewicz, Danuta Nowak, Klaudia Oświęcimska, Izabela Piela i Małgorzata Smyk – przedstawiciele Parlamentu Studenckiego.

Z głosem doradczym uczestniczyła mgr Beata Burchardt (ZZ Pracowników UZ).

Z głosem doradczym zapraszani byli: prof. zw. dr hab. Maria Jakowicka, prof. dr hab. zw. Kazimierz Uździcki i prof. zw. dr hab. Wojciech Pasterniak.

Katedra Pedagogiki Społecznej

W Katedrze przez cały okres pracy Profesora w Uniwersytecie Zielonogórskim współpracownikami byli: dr Halina Borcz, dr Elżbieta Lipowicz, dr Anna Korlak-Łukasiewicz, dr Ireneusz Nijaki, dr Ewa Szumigraj, dr Marcin Szumigraj, dr Magdalena Zdaniewicz, dr Daria Zielińska-Pękał i prof. dr hab. Zdzisław Wołk – kierownik katedry oraz przez pewien czas dr hab. Elżbieta Siarkiewicz.

Zasoby osobowe są kluczowym potencjałem kształcenia akademickiego i studiów.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni Katedry Pedagogiki Społecznej (wcześniej Zakładu Edukacji Pozaszkolnej, następnie Katedry Pedagogiki Społecznej), która prowadzi studia o profilu praktycznym w zakresie praca socjalna na I i II stopniu kształcenia oraz w zakresie pedagogika, specjalność: pomoc społeczna i socjoterapia (studia magisterskie) w trybie stacjonarnym i zaocznym, podnoszą swoje kompetencje zawodowe. Zespół pracowniczy jest już ustabilizowany i dysponuje potencjałem i możliwościami dalszego rozwoju naukowego. Katedra w 2011 roku liczyła dwanaście osób, wśród których zatrudniony był jeden profesor, jeden doktor habilitowany pracujący na stanowisku profesora UZ (od 2013 r. prof. dr hab.), dziewięciu

doktorów i jeden magister. Gdy Profesor kończył pracę na Uniwersytecie Zielonogórskim, w Katedrze Pedagogiki Społecznej pracowało dwóch profesorów zatrudnionych na stanowiskach profesorów zwyczajnych oraz ośmiu adiunktów. Trzech doktorów z tego grona jest absolwentami studiów na specjalności praca socjalna. Łącznie pięciu adiunktów jest absolwentami rodzimej uczelni, którzy doktoryzowali się na Wydziale Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu UZ (dawna nazwa: Wydział Pedagogiczny). Można więc mówić o wykształceniu się własnej kadry, mocno identyfikującej się z Katedrą i prowadzoną od lat specjalnością, a od niedawna także kierunkiem studiów. Tematyka obronionych prac doktorskich, podobnie jak problematyka badawcza Katedry (wcześniej zakładu) są ściśle powiązane z problemami społecznymi. Projekty badawcze pracowników koncentrują się wokół zagadnień:

- marginalizacja i wykluczenie społeczne w wymiarze lokalnym;
- praca i bezrobocie w doświadczeniach biograficznych;
- poradnictwo jako forma wsparcia społecznego;
- poradnictwo zawodowe;
- czas wolny ludzi dorosłych;
- zagrożenia współczesnej rodziny;
- wsparcie samotnych matek schroniskowych;
- instytucjonalne formy pomocy społecznej.

Pracownicy Katedry do końca 2016 roku opublikowali łącznie 494 publikacje naukowe i popularnonaukowe, w tym 24 monografie i 27 prac zbiorowych. Pracownicy są aktywni w środowisku pozauczelnianym.

Ścisłą współpracę prowadzą z wieloma instytucjami pomocy społecznej, organami samorządu województwa i z instytucjami służb zatrudnienia. Jest to znaczące i cenne pod względem wzbogacania treści kształcenia pracowników socjalnych o aktualne rozwiązania praktyczne.

W przygotowaniu profesjonalnym i naukowym pracowników katedry (wcześniej zakładu) znaczącą rolę odegrała współpraca międzynarodowa. Za szczególnie cenną należy uznać wieloletnią współpracę z Wyższą Szkołą Zawodową Pracy Socjalnej w Poczdamie, a szczególnie z prof. dr hab. Karin Weiss. Wspólnie zrealizowanych zostało wiele staży, konferencji naukowych, seminariów, spotkań warsztatowych, wymian studenckich i wzajemnych wizyt w uczelniach i placówkach pomocowych po obu stronach naszej zachodniej granicy.

Studentów studiujących pedagogikę o specjalności praca socjalna cechuje duże zróżnicowanie pod względem aktywności dydaktycznej i pozadydaktycznej. Wielu z nich podejmuje działalność jako wolontariusze w obszarze pomocy społecznej, na starszych latach licznie pracują zawodowo, co w dużym stopniu odnosi się też do studentów studiujących stacjonarnie. Są też, choć w mniejszym stopniu, aktywni w kołach naukowych na wydziale.

Studenci pracy socjalnej wyjeżdżali w ramach programu Socrates do Finlandii (Uniwersytet w Jyväskylä) i do Poczdamu (FH). W związku z tym przedsięwzięciem gościliśmy też studentów pracy socjalnej z Finlandii, Czech i Niemiec.

Trójstopniowy system studiów wdrożony na podstawie zasad bolońskich przyczynił się jednakże również do zmniejszenia identyfikacji studentów z realizowaną specjalnością kształcenia. Szczególnie na drugim stopniu pojawiają się studenci z dyplomami licencjata uzyskanymi w innych uczelniach na bardzo różnych kierunkach. Ich adaptacja do nowego dla nich środowiska nie sprzyja integracji i współdziałaniu. Drugi stopień stanowi dla nich, jak i dla pracowników nowe trudne wyzwanie wymagające ciągłych poszukiwań i nowych rozwiązań.

Zakład był organizatorem i gospodarzem wielu seminariów i konferencji naukowych, wśród których można wymienić m.in.:

- Międzynarodowe Seminarium Naukowe „Młódzież w okresie transformacji ustrojowej” 1993;
- Międzynarodowe Seminarium Naukowe „Orientacje młodzieży w warunkach transformacji ustrojowej” 1995;
- Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Humanizm – Prakseologia – Pedagogika” 1997;
- Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Edukacja dorosłych w perspektywie integrowania się Europy” 1999;
- Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Aktywizacja społeczności lokalnych w procesie integracji europejskiej” 1999;
- Konferencja Naukowa „Migracja zarobkowa Polaków w Unii Europejskiej – mobilność bez granic” 2006;
- Międzynarodowe Kongresy Profesjologiczne (współorganizacja).

Charakter i tematyka problemów naukowych stanowiących ukierunkowanie badań prowadzonych przez pracowników katedry oraz ich zainteresowania badawcze ilustrują przedstawione poniżej niektóre publikacje:

Aktywizacja społeczności lokalnych w procesie integracji europejskiej, red. Z. Wołk, K. Dzieńdziura, Zielona Góra 2000.

Być doradcą! Doświadczenia i refleksje, red. E. Siarkiewicz, B. Wojtasik, Wrocław 2008.

Edukacja dorosłych w procesie integrowania się Europy, red. Z. Wołk, Zielona Góra 2000.

Innowacji w obrazowaniu: opyt i perspektyvy, red. Z. Wołk, I. Sasova, Niżnij Novgorod 2003.

Instytucje pomocy w służbie ludziom, red. Z. Wołk, Zielona Góra 2003.

Lipowicz E., *Praca socjalna z rodziną: diagnoza – projektowanie*, Zielona Góra 2014.

Lubuszanie 2012: diagnoza stanu: raport z badań, red. G. Miłkowska, Z. Wołk, Zielona Góra 2012.

Migracja zarobkowa Polaków w Unii Europejskiej – mobilność bez granic, red. Z. Wołk, Zielona Góra 2006.

Niejednoznaczność poradnictwa, red. E. Siarkiewicz, Zielona Góra 2004.

Radziewicz-Winnicki A., *Pedagogika społeczna w obliczu realiów codzienności*, Warszawa 2008.

Radziewicz-Winnicki A., *Spółczesność w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*, Gdańsk 2004.

Radziewicz-Winnicki A., *Żywotowość otaczającej współczesności a szansa na homeostazę społeczną*.

- Studia, szkice i refleksje socjopedagogiczne*, Zielona Góra 2014.
- Refleksje o poradnictwie debiutujących doradców*, red. D. Zielińska-Pękał, Zielona Góra 2009.
- Rocznik Lubuski: badania jakościowe. W poszukiwaniu dróg i inspiracji*, red. M. Szumigraj, E. Szumigraj, D. Zielińska-Pękał, Zielona Góra 2015, t. 41, cz. I.
- Szumigraj E., *Współzależnienie matek narkomanów*, Gdańsk 2010.
- Szumigraj M., *Poradnictwo kariery: systemy i sieci*, Warszawa 2011.
- Wołk Z., *Całozyciowe poradnictwo zawodowe dla służb zatrudnienia*, Zielona Góra 2010.
- Wołk Z., *Global and Local Changes on the Modern Labour Market Essays in Labour and Social Pedagogy*, Zielona Góra 2011.
- Wołk Z., *Kultura pracy, etyka i kariera zawodowa*, Radom 2009.
- Wołk Z., *Zawodownawstwo*, Warszawa 2013.
- Wsparcie społeczne w sytuacji kryzysowej*, red. A. Korlak-Łukasiewicz, M. Zdaniewicz, Zielona Góra 2016.

2. Kształcenie pracowników socjalnych w dorobku Katedry Pedagogiki Społecznej UZ

Pedagogika jest kierunkiem kształcenia, który był realizowany w Zielonej Górze jeszcze przed powstaniem pierwszej uczelni humanistycznej, co przyczyniło się do rozwoju środowiska pedagogów oraz co sprzyjało poszukiwaniom dojrzałych koncepcji kształcenia kadr pedagogicznych. W początkowym okresie dominowało kształcenie w zakresie specjalności nauczycielskich, bowiem na takie było największe zapotrzebowanie, a w tworzącym się środowisku naukowym pedagogów dominowali nauczyciele szkolni.

Od pierwszych lat Wyższej Szkoły Pedagogicznej realizowane było też kształcenie nienauczyielskie w zakresie pedagogiki szkolnej oraz pedagogiki kulturalno-oświatowej²⁴. Kierunki i specjalności nienauczyielskie cieszyły się znacznym zainteresowaniem kandydatów na studia i w wyniku rekrutacji pozyski-

²⁴ *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze*, oprac. K. Bartkiewicz, Zielona Góra 1983.

wano na nie zdolną i wartościową młodzież, co przekładało się potem na poziom nauczania. Corocznie dokonywane analizy preferencji rynku pracy i jego zapotrzebowanie na absolwentów oraz analiza własnych możliwości uczelni umożliwiały poszukiwanie kierunków poszerzania oferty edukacyjnej i przyczyniały się do tworzenia i otwierania studiów w zakresie coraz większej liczby specjalności pedagogicznych, głównie nienauczyielskich. W latach osiemdziesiątych w Polsce, podobnie jak i w wielu innych krajach europejskich występowała tendencja do zawężania specjalności zawodowych, co prowadziło do wzrostu ich liczebności. To dążenie można było zaobserwować również w kształceniu pedagogicznym, zwłaszcza w odniesieniu do kierunków nauczycielskich. Zawód pedagoga stawał się zawodem szerokoprofilowym, pomimo że w potocznym rozumieniu wciąż był utożsamiany (w wielu środowiskach tak jest również i obecnie) z zawodem nauczyciela i wraz z tym możliwość zatrudnienia pedagogów redukowano do pracy w szkołach i w placówkach edukacyjno-wychowawczych. Pojawiać się zaczęło bardzo wiele wąskich nienauczyielskich specjalności pedagogicznych, w niektórych uczelniach niekiedy było ich ponad dwadzieścia. Nazwy specjalności miały za zadanie odzwierciedlanie specyfiki ich programów kształcenia, a niekiedy miały też na celu przyciągnięcie uwagi kandydatów na studia i ich potencjalnych słuchaczy.

Do początku lat dziewięćdziesiątych studia wyższe w Polsce miały charakter elitarny, studiował niski odsetek młodzieży, w rezultacie czego Polaków legitymujących się ukończeniem studiów wyższych

w całej populacji było mniej niż 8,0%. Aspiracje edukacyjne nie były rozbudzone i dotyczyły nielicznych. Największy odsetek absolwentów szkół podstawowych podejmował naukę w zasadniczych szkołach zawodowych i zazwyczaj na tym poprzestawał. Głównym pracodawcą w całej powojennej historii był przemysł, który ich od razu zagospodarowywał. Kształcenie do zawodów nieprodukcyjnych, w tym kształcenie humanistyczne było rozwinięte w mniejszym stopniu, ze względu na niewielkie jeszcze zapotrzebowanie rynku pracy w tym zakresie. W dążeniu do podniesienia poziomu wykształcenia polskiego społeczeństwa konieczne było wcześniejsze stworzenie możliwości do nadrobienia wykształcenia średniego, bowiem w początkowych latach powojennych osób legitymujących się nim nie było wielu.

Rynek pracy w Polsce w okresie powojennym przez długi czas nie generował zapotrzebowania na wykształconych na poziomie wyższym pracowników, co dotyczyło również nauczycieli, którzy pierwotnie uzyskiwali kwalifikacje zawodowe, opierając się na wykształceniu średnim zawodowym, z czasem wyższym zawodowym, dopiero potem wymagalne stało się wykształcenie wyższe magisterskie do nauczania jednego przedmiotu. Pracownicy biur, urzędów, osoby zatrudnione w administracji i na zapleczu produkcji (tzw. pracownicy nieprodukcyjni w fabrykach) nie musieli mieć wyższego wykształcenia, bowiem zakres ich zadań tego nie wymagał.

Zasadnicze zmiany w kształceniu do pracy i zawodu nastąpiły wraz z wprowadzeniem w 1989 roku w polskiej gospodarce zasad rynkowych. Transformacja

ustrojowa w Polsce, szczególnie w początkowym okresie, generowała specyficzne, dotychczas nieznanne zjawiska, znacząco rzutując na zachowania społeczne. Analizy głównych wyznaczników sytuacji w Polsce w początkowym okresie transformacji prowadzą do wyodrębnienia następujących:

1. Wprowadzane zostają zasady gospodarki rynkowej.
2. Pojawia się bezrobocie oraz ujawniają się inne zjawiska patologii społecznej.
3. Państwo przenosi na obywateli główną odpowiedzialność za ich problemy.
4. Dynamicznie rozwija się szkolnictwo wyższe niepubliczne.
5. Wykształcenie wyższe upowszechnia się do niespotykanej dotychczas w Polsce skali.

Kolejne ważne konsekwencje wiążą się z wejściem Polski do Unii Europejskiej. Czynniki te pośrednio, ale w sposób znaczący rzutowały na kierunki poszukiwań adekwatnych do sytuacji rozwiązań w zakresie kształcenia wyższego, w tym na kierunkach i specjalnościach pedagogicznych. W przypadku środowiska zielonogórskiego dodatkowym czynnikiem, którego nie wolno nie dostrzegać, było utworzenie Uniwersytetu Zielonogórskiego, co z jednej strony nobilitowało je, z drugiej jednak generowało nowe problemy, szczególnie natury finansowej, prowadzące do wprowadzania programów oszczędnościowych. Niosło to następstwa głównie w planach studiów, w których redukowano przedmioty fakultatywne i niewchodzące w skład minimów programowych. Wcześniejsze plany studiów były więc pozbawiane przedmiotów, w których

wyrażała się specyfika i oryginalność prowadzonych u nas koncepcji kształcenia.

Kształcenie do pracy socjalnej w ramach pedagogiki w Zielonej Górze

Sytuacja społeczna i gospodarcza w Polsce i w regionie wywarła wpływ na poszukiwania rozwiązań dotyczących kształcenia również w naszej uczelni, wciąż mającej przede wszystkim charakter lokalny, pomimo że niektóre dyscypliny nauki (filozofia, astrofizyka, malarstwo) rozwinęły się bardzo dynamicznie, a pracujący w ich obszarze pracownicy naukowi osiągnęli mocne pozycje w swoich dziedzinach w skali ogólnopolskiej i międzynarodowej.

Pedagog jest zawodem humanistycznym zorientowanym na pracę z ludźmi. Jego głównym zadaniem jest wspieranie człowieka w rozwoju, czyli udzielanie wsparcia w sytuacjach, kiedy nie jest on w stanie samodzielnie udźwignąć piętrzących się przed nim problemów. Wraz z wprowadzeniem w Polsce zasad rynkowych i wyraźnym ograniczeniem opiekuńczej roli państwa pojawiły się zupełnie nowe problemy związane z poszukiwaniem rozwiązań służących kompensovaniu licznych, często nieprzewidzianych i trudnych do opanowania zaskakujących sytuacji będących następstwem żywiołowego rynku pracy²⁵. Pedagogika miała wówczas możliwość wpisania się w te poszukiwania poprzez zaproponowanie oferty edukacyj-

²⁵ A. Radzewicz-Winnicki, *Spoleczeństwo w trakcie zmiany...*

nej dającej możliwości wprowadzenia na rynek pracy wysoko wykwalifikowanych specjalistów mogących kompetentnie podjąć wysiłek niesienia w sposób odpowiedzialny wsparcia ludzi bezradnych i tego wsparcia potrzebujących.

Program kształcenia pracowników socjalnych w ramach pedagogiki został przygotowany przez zespół pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Pedagogiki Społecznej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, którym kierował wówczas prof. dr hab. Edward Hajduk. W rezultacie licznych konsultacji, wyjazdów studyjnych do innych ośrodków akademickich w Polsce oraz własnych poszukiwań opracowana została nowoczesna koncepcja kształcenia do pracy socjalnej oparta na przygotowaniu pedagogicznym. Na podstawie tego programu zostało uruchomione w 1991 roku w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Zielonej Górze nauczanie na poziomie magisterskim w zawodzie pedagoga o specjalności praca socjalna²⁶. Było to pierwsze tego typu rozwiązanie w Polsce, które uzyskało dużą aprobatę w środowisku służb socjalnych, a także wśród kandydatów na studia. Zainteresowanie społeczne i potrzeby sektora pomocy społecznej spowodowały podjęcie prac nad programem nauczania 3,5-letnich studiów zaocznych dla czynnych pracowników socjalnych, będących absolwentami szkół pracy socjalnej. W ten sposób, podobnie jak wcześniej w przypadku uzupełniania wykształcenia w trybie skróconym przez czynnych nauczycieli, absolwentów studiów nauczycielskich, również pracownicy socjalni

²⁶ F. Pastwa, *O niektórych problemach kształcenia pracowników socjalnych*, [w:] *Pracownik socjalny a lokalny rynek pracy*.

uzyskali możliwość podniesienia kwalifikacji poprzez studia w trybie zaocznym.

Uruchomienie nowego kierunku spowodowało zmiany kadrowe w Instytucie Pedagogiki Społecznej. Zespół pedagogów i socjologów został wzmocniony o specjalistów z zakresu polityki społecznej, ekonomii, pedagogiki pracy, prawa, podjęto także współpracę z i instytucjami i praktykami pomocy społecznej. Przez kolejne lata doskonalono plany studiów i ich zakres treściowy. Do podejmowanych w Instytucie Pedagogiki Społecznej prac w tym zakresie włączani byli przedstawiciele instytucji pomocy społecznej w regionie oraz studenci, szczególnie studiujący w trybie zaocznym. Zwłaszcza ze strony studiujących pracowników socjalnych, w licznych przypadkach mających długoletnie i równocześnie aktualne doświadczenie w zakresie pomocy społecznej i pracy socjalnej oraz pełniących funkcje kierownicze w instytucjach i placówkach pomocowych, uzyskiwano wartościowe sugestie i propozycje nowatorskich rozwiązań. Koncepcja studiów pedagogicznych w zakresie pracy socjalnej tworzona była w początkowym okresie transformacji ustrojowej, czyli w czasie, gdy wiele doświadczeń z niedawnej przeszłości wymagało odrzucenia bądź weryfikacji. Stanowiło to dodatkową trudność, ale też wyzwanie. Dotyczyła bowiem kształcenia specjalistów do pracy w obszarze dotkniętym załamującą się wówczas polityką społeczną i odradzaniem się systemu pomocy i samopomocy organizowanych w środowiskach lokalnych²⁷. Stworzona koncepcja kształcenia spotykała się

²⁷ A. Radzewicz-Winnicki, *Społeczeństwo w trakcie zmiany...*

z pozytywnym odbiorem ze strony studentów, a potem również absolwentów uczelni²⁸. Specjalność cieszyła się dużym zainteresowaniem w kraju. Na studiach zaocznych studiowali w Zielonej Górze studenci ze wszystkich regionów Polski, m.in. obok dominujących słuchaczy z Lubuskiego najliczniejsze grupy stanowili studenci z Warszawy, Dolnego Śląska, Górnego Śląska, Wielkopolski, Zachodniego i Środkowego Pomorza.

Z czasem inne ośrodki akademickie w Polsce, w licznych przypadkach wykorzystując doświadczenia zielonogórskie, rozpoczęły kształcenie pedagogów w zakresie pracy socjalnej, co ukazuje trafność prekursorskich w tym zakresie działań podjętych w Instytucie Pedagogiki Społecznej.

Poza spójną koncepcją kształcenia, zwróć uwagę na niektóre niestandardowe rozwiązania zastosowane w zakresie kształcenia mające charakter autorski.

1. Stworzony został spójny trzystopniowy system praktyk zawodowych, który zawierał na pierwszym etapie hospitacje w reprezentatywnych dla specjalności zawodowej placówkach pomocy społecznej. Etap drugi miał charakter pełniejszego poznawania działalności wybranej placówki. Praktyka ta miała charakter ciągły. Uzyskane na poprzednich etapach doświadczenia zawodowe oraz wiedza nabyta w trakcie studiów były następnie wykorzystywane w ramach praktyki asystenckiej, która wieńczyła proces praktycznego przygotowania do wykonywania przyszłej pracy zawodowej. Praktyka ta polegała na nabywaniu doświadczenia zawodowego w rzeczywistych codziennych

²⁸ Z. Wołk, *Pracownik socjalny a studia*, [w:] *Pracownik socjalny a lokalny rynek pracy*.

warunkach przez towarzyszenie pracownikowi socjalnemu w jego pracy.

2. Na studiach licencjackich seminarium dyplomowe realizowane było łącznie z przedmiotem projekt socjalny, a warunkiem jego ukończenia było przygotowanie pracy dyplomowej o charakterze praktycznym, której znaczący składnik stanowił projekt socjalny. Praca ta nie była więc oparta na wynikach badań terenowych, jak działo się w przypadku prac magisterskich, lecz na projektowaniu koncepcji rozwiązania określonego problemu socjalnego. Tego typu rozwiązanie jest stosowane do dzisiaj. Wszystkie zadania związane z przygotowaniem pracy dyplomowej, w tym również opracowanie projektu socjalnego prowadzone są w ramach ścisłej współpracy studenta i promotora. Praca dyplomowa oparta na projektowaniu pracy socjalnej daje możliwość nabycia praktycznych kompetencji zawodowych, innych niż w przypadku prac magisterskich mających charakter badawczy. Przygotowujący pracę licencjacką dyplomant koncentruje się na budowaniu planu pomocowego, co wymaga przeprowadzenia wcześniejszej diagnostyki, następnie dokonania doboru adekwatnej do uzyskanej diagnozy metody pracy socjalnej. Kolejnym zadaniem związanym z przygotowaniem pracy dyplomowej jest zgromadzenie niezbędnych zasobów do rozwiązania problemu pomocowego. Na tej podstawie student musi stworzyć projekt socjalny. Wieloletnie doświadczenia z realizacji prac licencjackich w wyżej przedstawionej formie potwierdzają trafność realizowanego rozwiązania.

3. Studenci specjalności praca socjalna mieli możliwość realizacji studiów w systemie 3+2.

Stwarzało to możliwość zainteresowanym studentom zakończenia cyklu zawodowego (licencjat) po trzech latach, a następnie kontynuowania studiów na drugim stopniu lub podjęcia pracy zawodowej. Rozwiązanie to było korzystne szczególnie dla osób, które z różnych względów nie mogły studiować przez pełne pięć lat (względy zdrowotne, materialne, wydarzenia losowe, praca zawodowa itp.).

Tradycyjnie przez wiele kolejnych lat rekrutacja na studia na Wydziale Pedagogicznym WSP była prowadzona odrębnie na każdą specjalność, co było uzasadnione ich specyfiką. Z tym wiązały się różne kryteria kwalifikacji, które z czasem zaczęły wzbudzać wątpliwości, czy takie procedury są uprawnione, w każdym bowiem przypadku absolwenci uzyskują dyplomy magistrów pedagogiki. W następstwie tych dyskusji zmienione zostały zasady rekrutacji i przeprowadzono rekrutację na kierunek pedagogika, bez różnicowania specjalności. Dopiero po zakwalifikowaniu się na studia możliwy był wybór specjalności. Wpłynęło to znacząco na dobór zakwalifikowanych na studia, zadecydowały bowiem wymogi postępowania egzaminacyjnego preferujące wyniki w nauce i rezultaty egzaminów wstępnych. Prowadzona na tych zasadach rekrutacja na studia na specjalność praca socjalna za każdym razem doprowadzała do wypełniania limitów przyjęć.

W procesie ewoluowania specjalności praca socjalna zwróć uwagę na rolę, jaką odegrała specjalność pedagogika pracy. Pedagogika pracy była specjalnością pedagogiczną, która w pierwszych latach transformacji społeczno-gospodarczej cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem kandydatów na studia, co przyczyniało

się m.in. do bardzo dobrych wyników rekrutacji i przyjmowania wyróżniających się kandydatów o dużym potencjale własnym i umożliwiała uzyskiwanie wysokiego poziomu nauczania. Inicjatorem utworzenia specjalności pedagogika pracy był prof. dr hab. Kazimierz Uździcki prowadzący Katedrę Pedagogiki Pracy. Przez pierwsze lata był on opiekunem i organizatorem studiów na specjalności pedagogika pracy.

W okresie lawinowo narastającego bezrobocia studia stanowiły ważny składnik strategii życiowych młodzieży wychodzącej z przekonania, że ukończenie studiów wyższych automatycznie przełoży się na pomyślność. Uważano, że szanse na życiową pomyślność i na powodzenie w rywalizacji na rynku pracy dodatkowo wzrosną. Zainteresowanie studiowaniem tej specjalności przez pierwsze lata było bardzo duże. Zmniejszało się jednak wraz z kolejnymi latami, kiedy to studenci przyjrzeni się realnym możliwościom zatrudnienia i coraz powszechniej pojawiały się obawy związane z jego pozyskaniem. Dążąc do zwiększenia ich perspektyw zawodowych, dla osób zainteresowanych organizowane były dodatkowe kursy pedagogiczne dofinansowane ze środków uczelnianych, konieczne do uzyskania uprawnień nauczycielskich. Poszukując sposobu na wyposażenie absolwentów pedagogiki pracy w konkretne uprawnienia zawodowe, włączono tę specjalność do specjalności praca socjalna jako ścieżkę specjalizacyjną. Tym samym utrzymana została pedagogika pracy, a jednocześnie jej absolwenci mieli możliwość ukończenia studiów na specjalności prowadzącej do zawodu pracownika socjalnego, który występuje w obowiązującym spisie zawodów i specjalności

zawodowych. Ścieżka ta występuje w dalszym ciągu, jednakże z roku na rok studiowanie w jej ramach wybiera coraz mniej studentów. Stanowi ona alternatywę dla ścieżki zorientowanej na instytucje pomocy społecznej.

O znaczeniu i o randze pedagogiki pracy jako przedmiotu kształcenia akademickiego toczyły się liczne dyskusje w środowisku pedagogów pracy skupionym wokół Zespołu Pedagogiki Pracy KNP PAN. Zwraçałem tam uwagę na rolę pedagogiki pracy w przygotowaniu akademickim oraz w kształceniu kadr dla rynku pracy²⁹. Pedagogika pracy niestety została wyłączona z grupy obowiązkowych przedmiotów kształcenia na kierunku pedagogika, nie prowadziła też do zdobycia konkretnego zawodu. Związanie jej z pracą socjalną, z którą ma wiele wspólnych problemów, wydaje się w aktualnej sytuacji na rynku pracy rozwiązaniem rozważnym.

Od kilku ostatnich lat kształcenie pedagogów w ramach specjalności praca socjalna natrafia na bariery natury formalnej, co znacząco wpływa na działania mające na celu utrzymanie specjalności. Pierwsza trudność wystąpiła wraz z utworzeniem nowego wyodrębnionego kierunku kształcenia praca socjalna, co wymusiło konieczność dokonania zmiany w nazwie specjalności przy dążeniu do utrzymania możliwości podejmowania przez absolwentów uprawnień do wykonywania zawodu. Sytuacja ta była dla specjalności niekorzystna i wzbudziła wiele niepokojów wśród

²⁹ Z. Wołk, „Pedagogika pracy” jako przedmiot kształcenia na studiach pedagogicznych, „Pedagogika Pracy” 2004, nr 44.

kandydatów na studia i samych studentów oczekujących na uzyskanie w rezultacie ukończenia studiów uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego. Krótco potem pojawiły się kolejne wymagania, tym razem związane z bardzo precyzyjnym określeniem drogi do zawodu pracownik socjalny prowadzącej wyłącznie przez studia licencjackie na niedawno utworzonym kierunku studiów „praca socjalna”. Równocześnie ustalony został kilkuletni okres przejściowy, po upływie którego studia na kierunkach pokrewnych, niegdyś tradycyjnie przygotowujących do pracy zawodowej w pomocy społecznej, w tym na stanowisku pracownika socjalnego, zapewnią takie uprawnienia i wraz z tym znacznie ograniczony staje się wachlarz możliwości pracy dla absolwentów tych kierunków kształcenia. W okresie przejściowym studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego kształcą się do pracy w zawodzie pracownik socjalny w ramach specjalności „pomoc społeczna i socjoterapia”. Studiowanie tej specjalności umożliwia po ich ukończeniu podejmowanie pracy w zawodzie pracownik socjalny. Należało jednak znaleźć rozwiązanie na okres późniejszy. W konsekwencji podjętych działań w Zakładzie Pedagogiki Społecznej opracowany został program kształcenia na kierunku praca socjalna. Program ten uwzględnia wszystkie wymagania dotyczące kształcenia pracowników socjalnych, pomimo że przy jego budowie w znacznym stopniu wykorzystane zostały dotychczasowe plany studiów pracy socjalnej jako specjalności pedagogicznej. Projekt został przyjęty przez Senat Uniwersytetu Zielonogórskiego.

W 2011 roku została przeprowadzona pierwsza rekrutacja na ten kierunek. Tym samym kształcenie do zawodu pracownik socjalny na pedagogice zostało zakończone wraz z uzyskaniem dyplomów studiów przez studentów przyjętych na uczelnię w wyniku rekrutacji prowadzonej w 2010 roku. Są to studenci studiujący specjalność pomoc społeczna i socjoterapia na pierwszym stopniu zarówno studiów stacjonarnych, jak i zaocznych. Z opinii wyrażanych przez studentów wynika, że dla większości z nich są to studia spełniające ich oczekiwania. W 2016 roku uruchomione zostały także studia magisterskie w zakresie pracy socjalnej.

Praca socjalna jest działalnością wymagającą profesjonalnego przygotowania i specyficznych, niezbędnych do pracy z ludźmi cech osobowych. Rozległe prowadzone poszukiwania rozwiązań dotyczących kształcenia pracowników socjalnych na początku lat dziewięćdziesiątych nie doprowadziły do znalezienia optymalnego rozwiązania³⁰. Praca socjalna ma charakter interdyscyplinarny i wymaga od wykonujących ją osób kompetencji z wielu dziedzin wiedzy. Przez wiele lat uprawnienia zawodowe były możliwe do uzyskania w drodze studiów na wielu kierunkach studiów, m.in. socjologii, psychologii, pedagogiki, polityki społecznej. Ta różnorodność dróg do zawodu miała liczne zalety, wśród których za szczególnie cenną uważam możli-

³⁰ R. Gierszewska, *Nowe koncepcje kształcenia pracowników socjalnych*, [w:] *Pracownik socjalny a lokalny rynek pracy*, A. Żukiewicz, *Praca socjalna Ośrodków Pomocy Społecznej*, Wrocław 2002; P. Sałustowicz, *Teoria i praktyka kształcenia pracowników socjalnych*, [w:] *Problemy współczesnej edukacji w niemieckich i polskich opracowaniach*, Warszawa–Radom 1995; F. Pastwa, *op. cit.*

wość zbudowania interdyscyplinarnych zespołów w instytucjach pomocy społecznej. Kompetencje takich grup zawodowych są znacznie szersze niż w przypadku jednorodnych grup pracowniczych. Zawód pedagoga jest zawodem o bardzo rozległych kompetencjach społecznych, które umożliwiają profesjonalne wykonywanie wielu zadań zawodowych na różnych stanowiskach związanych z niesieniem wsparcia potrzebującym go osobom i grupom. Kompetencje pedagogiczne są w pracy socjalnej bardzo ważne, o czym świadczy oparcie planu studiów i minimum programowego na tym kierunku na planie nienauczycielskich studiów pedagogicznych. Wdrażane w myśl ustaleń bolońskich ramy kwalifikacji zawodowych przywracają możliwość zdobywania kompetencji różnymi drogami, a nawet stwarzają szansę uzyskiwania kwalifikacji zawodowych poza formalnym systemem kształcenia. Być może więc sprawności nabywane w ramach studiów pedagogicznych znowu będą mogły posłużyć do uzyskiwania formalnych uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego. Studia te wówczas byłyby alternatywną drogą dochodzenia do zawodu pracownika socjalnego, podobnie jak dawniej, co nie musi pozostawać w konflikcie z kształceniem na kierunku praca socjalna.

Wieloletnie doświadczenia w kształceniu specjalistów dla pomocy społecznej, w szczególności do pracy socjalnej, przedstawione w najogólniejszym zarysie powyżej ukazują podejście zespołu pracowników Katedry Pedagogiki Społecznej UZ do tego zadania. Przejawia się w nich jako dominujące przekonanie

o konieczności elastycznego podejścia w kształceniu, a potem uwzględnieniu konieczności systemowej współpracy pomocy społecznej, służb zatrudnienia i edukacji. Wyraża się w tym specyfika Katedry Pedagogiki Społecznej UZ.

Zakończenie

Dokumentowanie i upowszechnianie dorobku naukowego badaczy ma duże znaczenie z wielu względów. Szczególnie ważne jest oczywiście czuwanie nad rejestrowaniem kompletnego dorobku, który w przypadku Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego jest pokaźny i wciąż powiększany. Odtwarzanie twórczości, która bardzo często jest rozproszona i nierejestrowana na bieżąco, często powoduje, że nawet sam Autor ma luki w prowadzonej przez siebie dokumentacji. W przypadku profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego odnosi się to do tych recenzowanych prac doktorskich, których nie udało się zarchiwizować. Drugi powód, dla którego pożądane jest opracowywanie publikacji zawierających osiągnięcia pracownika naukowego, jest związany z szacunkiem dla Uczzonego i jego osiągnięć. Przez pryzmat zapisu aktywności zawodowej pracownika nauki wyłania się postać badacza, co umożliwi przybliżanie Jego sylwetki innym, pełniejsze i trafniejsze odczytywanie Jego twórczości.

W wielu koncepcjach rozwoju zawodowego można wyróżnić wiele etapów, z których każdy, poczynając

od wkraczania na drogę rozwoju zawodowego, cechuje bardzo indywidualny, niepowtarzalny charakter. Splot cech osobowych oraz wielu różnie się komponujących uwarunkowań wyznacza przebieg tej drogi oraz tempo przemieszczania się po niej. Najwyższym punktem tej drogi jest osiągnięcie mistrzostwa w zawodzie. Przypada ono zazwyczaj na koniec kariery zawodowej i wiąże się z wypromowaniem własnych uczniów. Profesor etap ten osiągnął szczególnie szybko, co jednakże nie zatrzymało go w aktywności, a wręcz ją przyspieszyło. Stworzenie szkoły naukowej oraz późniejsza rozległa działalność ekspercka sprawiły, że grono tych uczniów jest pokaźne. Obecnie wtórują Profesorowi swoimi działaniami naukowymi, podejmują poważne wyzwania na różnych polach nauki, tak jak to czynił niegdyś i czyni dalej ich Mistrz. Można przypuszczać i mieć nadzieję, że to właśnie z ich grona wyłoni się osoba lub osoby, które podejmą się problemowego przedstawienia twórczości Profesora.

Mam nadzieję, że niniejsze skromne opracowanie przedkładane Czytelnikom pozwoli na jeszcze jedno spotkanie z Profesorem, że być może spowoduje, że ożyją wspomnienia wspólnej pracy, jak i Osoby, która tak mocno wpisała się w biografię wielu pedagogów społecznych i pedagogów pracy.

Jest też jeszcze jeden ważny powód, który spowodował powstanie tej pracy. To blisko sześćdziesięcioletnia praca w Uniwersytecie Zielonogórskim. Ten – wydawać by się mogło – bardzo krótki okres był bardzo owocny na wielu płaszczyznach akademickiego życia Katedry, Wydziału, Uczelni i wielu pracowników oraz studentów, z którymi Profesor współpracował.

Andrzej Radzewicz-Winnicki bardzo szybko włączył się w życie wydziału i katedry. Wielokrotnie uczestniczył w dyskusjach dotyczących rozwiązywania problemów kształcenia, organizacyjnych oraz związanych z rozwojem naukowym i działalnością badawczą. Chętnie dzielił się swoim doświadczeniem i wiedzą naukową. Liczni pedagodzy z Zielonej Góry uzyskali od niego nieocenione wsparcie życzliwymi poradami przy realizacji swoich karier zawodowych. Profesor bardzo szybko uzyskał duży szacunek, zaufanie i powszechną sympatię w zielonogórskim środowisku, zwłaszcza wśród pedagogów i socjologów. Trafił do nas w czasie, gdy był szczególnie potrzebny i w wielu przypadkach bardzo nam pomógł.

Bibliografia

- Bartkiewicz K., *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze 1971-1981*, Zielona Góra 1983.
- Bielska E., *Podmiotowy wymiar czasu społecznego a ambiwalencje roli intelektualisty w społeczeństwie obywatelskim czasu zmiany*, [w:] *Czas społeczny akademickiego uczestnictwa w rozwoju i doskonaleniu civil society. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Radziejewiczowi-Winnickiemu w 65. rocznicę urodzin*, red. E. Syrek, Katowice 2010.
- Dolański D., *Zielonogórska droga do uniwersytetu. 10-lecie Uniwersytetu Zielonogórskiego. 46-lecie zielonogórskiego środowiska akademickiego*, Zielona Góra 2011.
- Gierszewska R., *Nowe koncepcje kształcenia pracowników socjalnych*, [w:] *Pracownik socjalny a lokalny rynek pracy*, red. M. Fic, Zielona Góra 1993.
- Hajduk E., *Zielonogórska pedagogika*, [w:] *Szkolnictwo wyższe w systemie kształcenia ustawicznego*, red. Z. Wołk, Zielona Góra 2009.
- Jakowicka M., *Dynamika, chęć tworzenia, rozwoju, osiągnięcia...*, [w:] *Kształtowanie się tożsamości zielonogórskiej pedagogiki*, red. G. Miłkowska, M. Furmanek, Zielona Góra 2011.
- Marzec-Holka K., *Podręcznik na miarę czasów*, „Kultura i Społeczeństwo” 2009, nr 1.
- Pastwa F., *O niektórych problemach kształcenia pracowników socjalnych*, [w:] *Pracownik socjalny a lokalny rynek pracy*, red. M. Fic, Zielona Góra 1993.

- Radziewicz-Winnicki A., *Emeryci i renciści wobec sytuacji społecznej ubóstwa*, Katowice 1997.
- Radziewicz-Winnicki A., *Pedagogika społeczna w obliczu realiów codzienności*, Warszawa 2008.
- Radziewicz-Winnicki A., *Spółczesność w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*, Gdańsk 2004.
- Radziewicz-Winnicki A., *Twórczość naukowa, bibliografia prac, działalność badawcza, praca dydaktyczna w latach 1970–2005*, Katowice 2005.
- Radziewicz-Winnicki A., *Żywiotowość otaczającej współczesności a szansa na homeostazę społeczną. Studia, szkice i refleksje socjopedagogiczne*, Zielona Góra 2014.
- Sałustowicz P., *Teoria i praktyka kształcenia pracowników socjalnych*, [w:] *Problemy współczesnej edukacji w Niemczech i polskich opracowaniach*, Warszawa–Radom 1995.
- Stankiewicz R., *Uniwersytet Zielonogórski w latach 2001–2007*, „Rocznik Lubuski” 2008, t. 334, cz. 1: *Marginalizacja i elitarność w edukacji*, red. E. Narkiewicz-Niedbałec.
- Syrek E., *Początki instytucjonalizacji szkoły naukowej w pedagogicznym ośrodku akademickim Uniwersytetu Śląskiego. (Działalność organizacyjna i naukowa Zakładu, a następnie Katedry Pedagogiki Społecznej w latach 1974–2006)*, „Chowanna” 2007, nr 2(29).
- Syrek E., *Wprowadzenie*, [w:] *Czas społeczny akademickiego uczestnictwa w rozwoju i doskonaleniu civil society. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Radziewiczowi-Winnickiemu w 65. rocznicę urodzin*, red. E. Syrek, Katowice 2010.
- Trempała E., *Panorama pedagogiki społecznej*, Bydgoszcz 1997.
- Tulibacki W., *Z Andrzejem Radziewiczem-Winnickim, profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Śląskiego rozmawia Witold Tulibacki*, „Szkice Humanistyczne” 2004, t. IV, nr 1-2.
- Wiatrowski Z., *Pedagogika społeczna w wersji Profesora Andrzeja Radziewicz-Winnickiego*, [w:] *Czas społeczny akademickiego uczestnictwa w rozwoju i doskonaleniu civil society. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi*

Andrzejowi Radziejewiczowi-Winnickiemu w 65. rocznicę urodzin, red. E. Syrek, Katowice 2010.

Wołk Z., *Funkcjonowanie uniwersytetu w środowisku Zielonej Góry*, „Rocznik Lubuski” 2007, t. 33, cz. 1: *Kalejdoskop życia społecznego na Ziemi Lubuskiej*, red. Z. Wołk.

Wołk Z., „*Pedagogika pracy*” jako przedmiot kształcenia na studiach pedagogicznych, „Pedagogika Pracy” 2004, nr 44.

Wołk Z., *Pracownik socjalny a studia*, [w:] *Pracownik socjalny a lokalny rynek pracy*, red. M. Fic, Zielona Góra 1993.

Wołk Z., *Studia pedagogiczne w Zielonej Górze w kształceniu kadr dla pomocy społecznej*, [w:] *Kształtowanie się tożsamości zielonogórskiej pedagogiki*, red. G. Miłkowska, M. Furmanek, Zielona Góra 2011.

Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze, Zielona Góra 1983.

Żukiewicz A., *Praca socjalna Ośrodków Pomocy Społecznej*, Wrocław 2002.

Spis treści

Wstęp	5

I. ŻYCIE I AKTYWNOŚĆ. SZKIC WYDARZEŃ

1. Realizacja misji akademickiej na tle życia	15
2. Funkcje pełnione w nauce	41
2.1. Role i funkcje organizacyjne.	41
2.2. Aktywność w organizacjach i towarzystwach naukowych	44
2.3. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism.	47
2.4. Nagrody i wyróżnienia.	50
3. Inicjatywy na rzecz poprawy jakości kształcenia, badań naukowych i prac rozwojowych	71
4. Staże zagraniczne w ośrodkach naukowych i akademickich	81
5. Opieka naukowa nad studentami i doktoranta- mi.	83
6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodar- czym.	89

II. TWÓRCZOŚĆ NAUKOWA I DZIAŁALNOŚĆ EKSPERCKA

1. Opublikowane prace naukowe 93
2. Promowanie kadr naukowych. Promotorstwo
w zakończonych przewodach doktorskich 137
3. Recenzje prac promocyjnych i uczestnictwo
w postępowaniach awansowych 141

III. ZIELONOGÓRSKIE ŚRODOWISKO NAUKOWE

1. Pedagogika w zielonogórskim środowisku
naukowym 167
 2. Kształcenie pracowników socjalnych w dorob-
ku Katedry Pedagogiki Społecznej UZ 189
- Zakończenie 205
- Bibliografia 209

W obiegu naukowym znajduje się wiele opracowań i książek, w których przedstawiany jest dorobek naukowy Profesora Andrzeja Radziej-Winnickiego. W niniejszym opracowaniu podjęta została próba zebrania dokonań Profesora na różnych polach działalności akademickiej. Jej celem jest ukazanie poprzez zbiór danych faktograficznych ciągłości i spójności wieloletniej pracy naukowej, a także aktualizacja i utrwalenie dokonań Profesora zw. dr. hab. Andrzeja Radziej-Winnickiego. Zebrany materiał ukazuje twórcze wykorzystanie naukowej pasji do dwóch dyscyplin nauki – socjologii i pedagogiki oraz jej wykorzystanie do rozwoju każdej z nich.

[ze Wstępu]

ISBN 978-83-7842-299-0